

БАС РЕДАКТОРДЫҢ СӨЗІ

ОБРАЩЕНИЕ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

CHIEF EDITOR'S PAGE

Қадірлі әріптестер!

Әдеттегідей Жаңа жыл мерекесі, салтанатты жиындар, құттықтаулар, туған-туыс, жақындармен баға жетпес бас қосу, жаңажылдық ғажайып пен тілектердің орындалуына ынтызарлық көңіл-күй зымырап өте шықты.

2010 жылды жақсы өндірістік көрсеткіштермен табысты аяқтап, біз ерекше, үлкен оқиғалары мол 2011 жылға аяқ бастық. Еліміз үшін табысты болған Азиядан басталған үстіміздегі жыл тарихқа Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығы атап өтілетін, сіздер мен біз белсенді түрде атсалысатын президент сайлауы өтетін жыл ретінде қармыз. Сонымен қатар біздің кәсіптік мерекелер күтіп тұр: Доссор кен орнының 100 жылдығы, Маңғыстау мұнайының 50 жылдығы, Құмкөлдің өнеркәсіптік игерілуінің 25 жылдығы.

Құмкөлдің 25 жылдығының құрметіне қыркүйек айында Қызылордада салтанатты мереке өтеді, онда қазірдің өзінде-ақ мерейтойға ауқымды дайындық басталды. «ПетроҚазақстанның» 2011 жылғы корпоративтік күнтізбесі осы оқиғаға арналған. Қызылордада сондай-ақ дәстүрге айналған «ПетроҚазақстан» Спартакиада-сы да өтпек басқа да толып жатқан іс-шаралар жоспарланған. Құмкөлдің мерейтойын абыроймен өткіземіз деген сенімім мол.

Ерекше оқиғалар қатарында – көктемгі 8 наурыз әйелдер мейрамы және Наурыз мейрамы.

«Мұнайшы» журналының осы санында біз компанияның өткен жылдағы жұмысының жалпы қорытындысын шығарумен қатар, сіздерді ақпараттық технологиялар бөлімшесінің қызметімен және біздің күнделікті жұмысымыздағы IT қызметкерлерінің рөлімен таныстырмақпыз. Бұл ақпарат баршаға пайдалы болады деп ойлаймын. Журналда ПҚКР компаниясының Жабдықтау қызметінің жұмысына да қысқаша шолу жасалған. Ол елесіз болса да, тікелей кен орындарындағы өндіріс бөлімшелердің тіршілігін қамтамасыз ету үшін аса қажет.

«Сарапшы» және «Тұлғалар» рубрикасында сіздерді тартымды әрі құзырлы жандар – композитор Е. Хасанғалиевпен және саясаттанушы Сыроежжинмен өткізілген сұхбат күтеді.

«Мұнайшының» әр нөмірі біздің компанияның құрылымдық бөлімшелерінің өндірістік қызметі туралы түсінік беріп қана қоймай, сондай-ақ біздің өміріміздің сан алуан қырлары туралы жаңа ақпарат алуға, ойлануға, өздеріңізді «ПетроҚазақстанның» біртұтас ұжымының толық құрлы мүшесі, Қазақстан қоғамының лайықты өкілі, егеменді дамуының 20 жылында әлемдік қоғамдастықты өзімен санасуға мәжбүр еткен елдің қадірлі азаматы ретінде сезінуге мүмкіндік береді деп үміттенеміз.

Көктемде жаңарту әкелетін мерекемен сіздерді құттықтаймыз, қадірлі оқырмандар! Сәттілік пен көктемгі көңіл-күй тілеймін, әріптестер!

*Б.Исенғалиев,
Бас редактор*

Уважаемые коллеги!

Как всегда, стремительно пролетели новогодние праздники, торжества, поздравления, неоценимое общение с родными и близкими, ожидания новогоднего чуда и исполнения желаний.

Успешно завершив 2010 год с хорошими производственными показателями, мы вступили в особый, насыщенный большими событиями 2011 год. Начавшийся с успешной для страны Азии, текущий год войдет в историю, как год 20-летия Независимости Казахстана, год президентских выборов, активными участниками которых будем мы все с вами. Кроме того, нас ожидают наши профессиональные юбилеи: 100-летие месторождения Доссор, 50-летие Мангистауской нефти, 25-летие промышленного освоения Кумколя.

В честь 25-летия Кумколя в сентябре пройдут торжества в Кызылорде, где уже сейчас начата масштабная подготовка к юбилею. Этому событию посвящен корпоративный календарь «ПетроКазахстан» 2011 года. В Кызылорде пройдет и ставшая традиционной Спартакиада «ПетроКазахстан», запланировано много и других мероприятий. Уверен, что юбилей Кумколя будет проведен на достойном уровне.

Особые события - весенний женский праздник 8 марта и Новогодний Наурыз.

В этом номере «Мұнайшы» мы намерены, помимо подведения общих итогов работы компании за прошедший год, ознакомить вас с деятельностью подразделений информационных технологий, спецификой и ролью IT-шников в нашей каждодневной работе. Полагаю, что информация будет полезной для всех. В журнале кратко освещена деятельность и службы обеспечения ПҚКР – незаметной, но такой необходимой для обеспечения жизнедеятельности добывающих подразделений непосредственно на месторождениях.

В рубрике «Эксперт» и «Личности» вас ожидают интервью с интересными и компетентными людьми – композитором Хасанғалиевым Е. и политологом Сыроежжиным К.

Надеемся, что каждый новый номер «Мұнайшы» дает возможность расширить представление не только о производственной деятельности структурных подразделений нашей компании, но и получать новую информацию о различных сторонах нашей жизни, задуматься, почувствовать себя полноправным членом единой команды «ПетроКазахстан», достойным представителем казахстанского общества, уважаемым гражданином страны, которая за 20 лет суверенного развития заставила считаться с собой мировое сообщество.

С праздником Весны и Обновления вас, уважаемые читатели! Удачи и хорошего весеннего настроения, коллеги!

*Б.Исенғалиев,
Главный редактор*

Dear colleagues!

As always, flew away the New Year celebrations, congratulations, invaluable time shared with our closest ones, expectations of the New Year's miracle and our dreams to come true.

Having successfully completed the Y2010 with good performance indicators, we entered the particularly special year 2011 full of major events. The year that started with Asian Games that were truly successful for our country, will be the year of the 20th Anniversary of Kazakhstan's Independence, and a year of presidential elections, which all of us will be taking active part in. Moreover, this is going to be the year of our professional anniversaries: 100th Anniversary of Dossor Field, 50th Anniversary of Mangystau Oil, and 25th Anniversary of Kumkol field development.

In September, Kumkol's 25th Anniversary celebration will be organized in Kyzylorda, where a large-scale preparation to the celebrations is in a full swing. The 2011 corporate PetroKazakhstan calendar was issued to celebrate the event. The traditional PetroKazakhstan Olympics will be held in Kyzylorda; many other events are planned to be organized there. I am sure that Kumkol's Anniversary will be well-organized and held.

Main events are the Women's Day, 8th of March and Nauryz (a Kazakh New Year).

Apart from the Company performance results, in this issue of Munaishy, we intend to tell you about our Information Technologies' Department, specifics and peculiarities of IT specialists' job, and the role they play in our daily routine. I believe it is going to be interesting to everyone. In this issue of our magazine, the PKKR Support Services operation is briefly described. Its activity is not obvious, but absolutely necessary for the field operations.

In the 'Expert' and 'Personalities' sections you can read interviews with interesting and competent people: Y. Khassangaliyev, composer, and K. Syroyezhkin, political analyst.

We hope that each new issue of Munaishy will give you an opportunity to expand your perception of not only industrial activity of our Company's business units but to get new information on various aspects of our lives to elaborate, to feel as part of one 'PetroKazakhstan' team, worthy citizen of Kazakhstan, the country that within 20 years of independent development made the world community reckon with itself.

Congratulations on the festival of Spring and Rejuvenation, our dear readers! We wish you all the success and high spring mood, colleagues!

*B. Issengaliyev
Chief Editor*

4

2010 жылдың қорытындысы: сандар мен фактілер
Итоги - 2010: цифры и факты
Results - 2010: facts and figures

12

АтжТ бірінші деп танылды
ИТиТ: мы лучшие
IT&T - we are the best

23

Жайлы күй жасаудың маңызын түсіну...
Понимая, как важно создать уют...
Understanding how important it is to create comfort...

26

Қазақстан-Қытай: стратегиялық ынтымақтастық
Казахстан-Китай: стратегическое партнерство
Kazakhstan-China: strategic partnership

31

Ескендір Хасанғалиев: мен нағыз ауыл баласымын
Ескендір Хасанғалиев: я настоящий аульный ребенок
Yeskendir Khasangaliyev: I am a real village boy

39

Оқиғалар күнтізбесі
Календарь событий
Calendar of events

42

Алғашқы саяхатым
Мое первое путешествие
My first travel

Байланыстық ақпарат:
Қазақстан Республикасы, Алматы,
050026, Төле би көшесі, 155а,
«Гранд Азия» Бизнес орталығы, 502-кеңсе,
тел.: +7 (727) 258 1848
elvira.nurbayeva@petrokazakhstan.com

Контактная информация:
Республика Казахстан, Алматы,
050026, ул. Төле би, 155а,
Бизнес-центр «Гранд Азия»,
офис 502, тел.: +7 (727) 258 1848
elvira.nurbayeva@petrokazakhstan.com

Contact information:
Grand Asia Business Center,
Office 502, 155a Tole bi Street, 050026,
Almaty, Republic of Kazakhstan,
tel.: +7 (727) 258 1848
elvira.nurbayeva@petrokazakhstan.com

МҰНАЙШЫ

«Мұнайшы» журналы - «ПетроҚазақстан» компаниясының қызметкерлеріне арналған корпоративтік басылым.

Бас редактор:

Бақытжан Исенғалиев

Бас редактордың орынбасарлары:

Эльвира Нурбаева, Екатерина Гребенникова

Редакциялық топ:

Диляра Қасымбекова,
Махаббат Джайлганова,
Құсайын Сарсембаев,
Гүләйхан Ембердиева,
Қуат Баиров,
Аслан Абжақов.

Фотограф:

Андрей Тайгунов

Журнал «Мұнайшы» - корпоративное издание компании «ПетроКазakhstan», предназначенное для сотрудников.

Главный редактор:

Бахытжан Исенғалиев

Заместители главного редактора:

Эльвира Нурбаева, Екатерина Гребенникова

Редакционная группа:

Диляра Касымбекова,
Махаббат Джайлганова,
Хусаин Сарсембаев,
Гүләйхан Ембердиева,
Қуат Баиров,
Аслан Абжақов.

Фотограф:

Андрей Тайгунов

Munaishy is a corporate PetroKazakhstan magazine for the employees.

Chief Editor:

Bakhytzhan Issengaliyev

Deputy Chief Editors:

Elvira Nurbayeva, Ekaterina Grebennikova

Contributors:

Dilyara Kassymbekova,
Makhabbat Dzhaiganova,
Khusain Sarsembayev,
Gulyaikhana Yemberdiyeva,
Kuat Bairov,
Aslan Abzhakov.

Photographer:

Andrey Taigunov

2010 ЖЫЛДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ: САНДАР МЕН ФАКТІЛЕР

«ПетроҚазақстан» компаниясы үшін 2010 жыл дерлік барлық негізгі өндірістік және қаржылық көрсеткіштер бойынша сәтті деуге болады. Екібастан, іс бұл жерде мұнай және мұнай өңдеу өнімдеріне дүниежүзілік бағаларының конъюнктурасының қалыптасқанында ғана емес. Кез келген мұнай компанияның табыстылығының кепілдігі – орнықты және ұзақ мерзімді дамуына әр түрлі қорлардың тұрақты сүйеніші арқылы бағытталған мақсатты жұмысы болып табылады.

2010 жылдың нәтижелерін қорыта келсек, ПҚҚР бөлімшесінің жаңа кен орындарының барлау мен бағалауға байланысты орындаған сәтті жұмысын ерекше атап өту керек. Қарағанды 1928 және Батыс Қарабулақ блогында, Түзкөл 1057 кен орнында жаңа қорлар табылды, және олар компанияның кейінгі табысты дамуының өзінше кепілі болып танылады. Қазіргі уақытта ПҚҚР бөлімшесінің қорында 16 кен орны бар, тәуліктік орташа шикі мұнай шығару көлемі шамамен 8318 тоннаны құрайды.

2009 жылы тәуелсіз сараптау компаниясы Gaffney, Cline & Associates (GCA) ПҚҚР бөлімшесінің дәлелденген қорлары бойынша есепті дайындаған. Жаңа мәліметтер негізінде ПҚИ қорлары 88,81 млн. баррелге көбейіп, 2010 жылдың 31 желтоқсан күніне 268,36 млн. баррелді құрды, 2009 жылғы көрсеткіш 226,4 млн. баррелге тең болатын.

2010 жылы «ПетроҚазақстан Инк.» компаниясының жалпы өндіру көлемі («Қазгермұнай» БК және «Торғай Петролеум» БК-дарындағы 50% үлесін қоса есептегенде) 6,048 миллион тонна мұнайды құрады. Оның ішінде ПҚҚР және Көлжан – 3,03 млн. тонна (жоспар - 2,7 млн. тонна), «Торғай Петролеум» – 2,9 млн тонна (жоспар - 2,9 млн. тонна), «ҚазГерМұнай» - 3,1 млн тонна (жоспар - 3,1 млн тонна) құрады.

2010 жылы ПҚҚР бөлімшесінің 99 жаңа ұңғыма іске қосылды. Ұңғымалар қорының түбегейлі үлкеюі өндірістік объектілердің қатарын кеңейтуге мүмкіндік берді.

Бас Диспетчерлік Басқарманың (БДБ) 2010 жылдағы мұнай өндіру көлемі бойынша мәліметіне сәйкес ПҚИ тобы барлық мұнай өндіруші компаниялардың арасында 5 орын алды.

2010 жылы Өңдеу Бөлімі жақсы табыстарымен өзін таныта білді - сонымен, мұнай өңдеу көлемі жоспар бойынша 4,1 млн тонна орнына 4,58 млн тонна құрады, бұл өткен жылғы 4 млн тонна құраған көрсеткіштен едәуір асып түсті. БДБ мәліметіне сәйкес 2010 жылы республикада 14,8 млн тонна мұнай өнімдері өндірілді, оның 30% ПҚОП бөлімшесінің үлесіне тиеді.

2010 жылы ПҚОП шығаратын мұнай өнімдерінің сапасы Еуро-2 стандартының талаптарына сәйкес келтірілген. Екінші постсертификациялық инспекциялық тексеру нәтижелері зауытта әрекеттегі экологиялық басқару жүйесінің ISO 14001:2004 халықаралық стандартына сәйкестігін растады.

Бүкіл өткен жылы «Шымкент Мұнай өңдеу зауытында (МӨЗ) жаңарту мен қайта құру» жобасы бойынша жұмыстар белсенді түрде жалғастырылды. Осы

Өндіру, ПҚҚР және Көлжан / Добыча, ПҚҚР и Кольжан / PKKR and Kolzhan production

жобаның бастапқы Техникалық және Экономикалық Негіздемесі сонау 2009 жылы құрастырылған болатын. Алайда, Қазақстан мұнай мен мұнай өнімдері нарығының дамуына үлкен әсерін тигізетін факторлардың қатарын ескере отырып, МӨЗ жоспарланған жаңарту жолдарын бейімдеу және қайта қарастыру туралы шешім қабылданды. Жаңартылған Техникалық және Экономикалық Негіздеме мұнай мен газ саласының болжалатын да-

Жалпы расталған қорлардағы өзгерістер / млн.барр.

Компаниялар	31.12.2009 күніндегі қорлар	2010 ж. өндіру	Қайта қараудан кейінгі көрсеткіш	31.12.2010 күніндегі қорлар
ПҚҚР және Көлжан	131,12	23,45	47,28	154,94
ҚазГерМұнай*	118,06	24,03	16,80	110,83
Торғай Петролеум*	72,50	22,77	66,27	116,00
Барлығы	321,68	70,25	130,35	381,77
ПетроҚазақстан Инк. үлесі	226,4	46,85	88,81	268,36

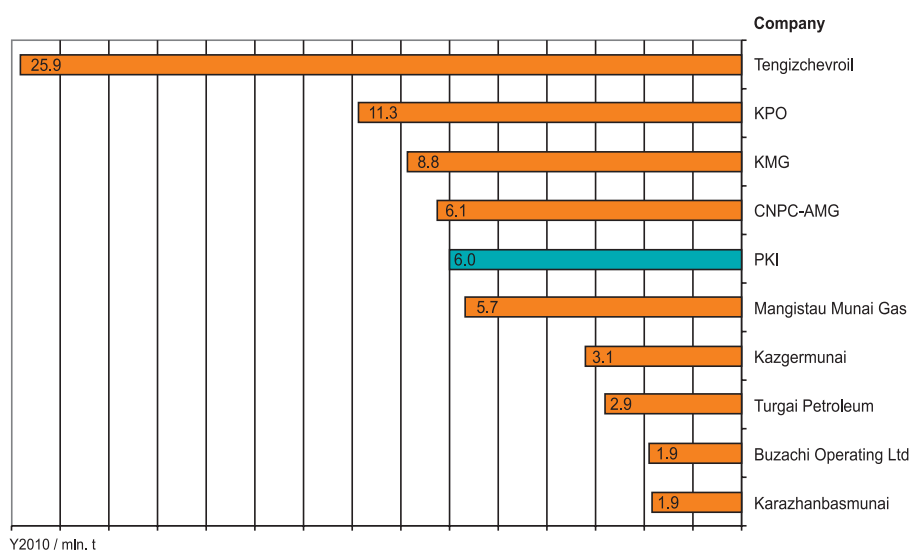
*ПК 50% үлесін қоса есептегенде

му бағыттарын және жаңа технологияларды қолдану мүмкіншіліктерін (соның ішінде Еуро-4 пен Еуро-5 стандарттарына өту) есепке ала отырып, жетілдіретін болады.

Маркетинг және Тасымалдау бөлімі де жылды жақсы көрсеткіштерімен аяқтады. Өткен жылы экспортқа 2,8 млн тонна шикі мұнай және ішкі нарыққа - 1,6 млн тонна жеткізілді. 2010 жылы әлеуметтік бағдарламалар бойынша компания төмендетілген бағамен 730 мың тонна мұнай өнімдерін (дизель мен бензин) жеткізді, бұл 2009 жылдың көрсеткішінен 5 есе артық.

2010 жылдың ең маңызды оқиғаларының бірі болып «Жосалы терминалын қайта құру және ҚАМ («Құмкөл-Арысқұм-Майбулақ») мұнай құбырын реверстеуі» жобасының аяқталуы болып табылады. Осы жоба мұнай құбырының жүйесіне сібір мұнайын қабылдап алуына және түрлі бағыттар бойынша жіберу мақсатында кейінгі ҚАМ мұнай құбыры бойынша ағызға байланысты іске асырылды. Құбырдың реверстеуі ҚАМ мұнай құбырын және Жосалы терминалын жыл бойы пайдалануға мүмкіндік береді.

Өткен жылы компания жалға алған цистерналар паркін 50 газды вагоноцистерналарға кеңейтіп, ПҚҚР бөлімшесінің жылжымалы құрамының паркін 2240 бірлікке дейін үлкейтті. Вагон цистерналарды тура жүріс жолында дер кезінде жөндеу жүргізу мақсатында жөндеу ұйымдарымен шарттар жасалынды. Соған қоса цистерналардың

Y2010 / mln. t

Компаниялардың мұнай өндіру көлемі / Добыча по компаниям / Crude Production by companies

жөндеуде тұрған уақыты 6-7 күннен 1-2 тәулікке дейін қысқартылды.

«ПетроҚазақстан» компаниясының 2010 жылдағы бірқалыпты дамуы мен оның қызметінің тиімділігінің өсуі, ең алдымен, Топтың барлық қызметкерлерінің мақсатқа бағытталған, үйлесімді және жауапты жұмысының нәтижесі болып табылады. Шығару, өңдеу және маркетинг бөлімдерінің көлемдерінің ұлғаюына қарамастан «ПетроҚазақстан» компаниясының қызметкерлерінің саны азын-аулақ өзгерді. Егер 2009 жылдың 31 желтоқсанында ПҚИ тобында - 3394 адам болса, 2010 жылдың осы мерзімінде қызметкерлердің саны 3453 адамды құрады.

2010 жылы барлық деңгейлердегі бюджеттерге ПҚИ компаниясының салық және басқа міндетті қаржы аударылымдары 1,2 млрд. АҚШ долларын құрады, бұл 2009 жылғы ұқсас көрсеткішінен 23%-ке асып түседі.

Бұрынғыдай, корпоративтік әлеуметтік жауапкершілік «ПетроҚазақстан» компаниясының әлеуметтік саясатының өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. 2010 жылы компания өзінің қызметі қызмет өлкесінде жүзеге асырылатын біраз әлеуметтік жобаларды қолдауға түбегейлі қаражатты бөліп берді. Осылай, өткен жылы ПҚҚР бөлімшесі әлеуметтік жобаларды іске асыруға және қайырымдылық көмек көрсетуге 3,8 млн. АҚШ долларын, ал ПҚОП - сәйкесінше шамамен 2 млн. АҚШ долларын бөлді.

«ПетроҚазақстан» компаниясы жас мамандарды дайындауға да

үлкен ықыласын бөледі. Құрылғанына 5 жыл болған «ПетроҚазақстан» компаниясының облыстық Стипендиалық бағдарламасы осы уақыт ішінде Қызылорда облысының 68 өрендеріне ең үздік Қазақстан, Қытай және Канада Жоғарғы оқу орындарында оқуға мүмкіндік берді. 2010 жылы компания Қытай мұнай университетінде (Пекин) оқуға тағы 10 қызылордалыққа шәкіртақы бөліп берді.

Компанияның өндіріс объектілерімен және ҚХР елімен таныстыруды мақсат еткен медиа-турлар сәтті іске асырылды. 2010 жылы медиа-турларға мемлекеттің жетекші бұқаралық ақпарат құралдарының 37 журналисті қатысты.

Өткен жылдың көрнекті корпоративті оқиғаларының бірі Топ бөлімшелері арасындағы Спартакиада болды. Алғаш өзаракопоративтік Спартакиадаға 4 спорт дисциплинасы бойынша кубоктарды ұтып алу мақсатында 63 қызметкер ат салысты. Сонымен бірге Спартакиада шеңберінде «ПетроҚазақстан» және бұқаралық ақпарат құралдарының құрамалары арасында футболдан дәстүрлі жолдастық матч өтті. Матчты 5:2 нәтижесімен ұтып, «ПетроҚазақстан» компаниясы кейіннен мемлекет Парламентінің құрамасымен футбол матчін ұйымдастырды да, оны да 6:3 есебімен ұтты.

2010 жылы компанияның жүзеге асыратын әлеуметтік жобалары туралы алғашқы корпоративтік кітаптың шығуын ерекше атап өту керек – «ПетроҚазақстан: бизнестің пәлсәпасы». Кітап Еңбек және

2010 жылғы мұнайөндіру / Нефтедобыча в 2010 году / Oil products production on 2010

әлеуметтік қорғау министрінің, ірі компаниялар жетекшілерінің және жетекші бұқаралық ақпарат құралдарының жағымды пікірлеріне ие болды.

Республикалық және аймақтық бұқаралық ақпарат құралдарындағы мұнай және газ компанияларын еске алу жиілігі бойынша «ПетроҚазақстан» 2010 жылы 17 компания арасынан 7-ші

орынға ие болды. Соның ішінде зор үлесін компания туралы оң еске алулар құрайды. Бірінші жарты жылдың аралығында орын алған 0,5% сынды ексе алулар жылдың соңына 0% дейін қысқарды.

2010 жылғы National Business журналының рейтингісі бойынша Республиканың 500 ең ірі компанияла-

ры жылдық зерттеуінің нәтижелеріне сәйкес «ПетроҚазақстан» компаниясы 5-ші орынға ие болды («Теңізшевройл» ЖШС, «ҚазМұнайГаз ҰҚ» АҚ, «Қарашығанақ Петролеум Оперейтинг Б.В.» және «ENRC» компанияларынан кейін). Табиғи ресурстарды шығаратын компаниялардың қызметтерінің өлкелерінде жергілікті қоғамның даму тұрақтылығын өлшеу социологиялық әдістемесі бойынша (Сандж зерттеу орталығы) «ПетроҚазақстан» компаниясы тағы да 5-ші орынды ұстап отыр, соның ішінде компаниямыз экологиялық компоненті бойынша 2-ші орынға ие.

Қорыта келіп, «ПетроҚазақстан» компаниясы бұрынғыша республиканың бастаушы мұнай компанияларының бірі болып табылатынын бүгін сенімділікпен айтуға болады. Нәтижелі қызметтің көпжылдық тәжірибесі және сенімділігі, елімізде компанияны мойындау және еңбегіне лайықты беделі түрінде өз дивидендтерін әкелуде. Осының барлығының негізінде компанияның сан мыңдаған ұжымының әрбір қызметкерінің адал еңбегі жатыр.

Берілген мәліметтер үшін департаменттерге ризашылығымызды білдіреміз.

2010 жылдағы ерекше оқиғалары мен жетістіктері

- ✓ ҚҰМК «ПетроҚазақстан» компаниясын иемденуіне 5-жыл болуы.
- ✓ Батыс Қарабұлақ, Батыс Түзкөл және Тасқұдық кен орындарының ашылуы.
- ✓ «Жосалы терминалын қайта құру және ҚАМ мұнай құбырын реверстеу» жобасының аяқталуы.
- ✓ Солтүстік Нұралы кен орнын жайластыруын аяқтау.
- ✓ Майбұлақ кен орнында үзіліссіз су тарту мен қабаттағы қысымды қамтамасыз ету бойынша жобаның іске қосылуы.
- ✓ Солтүстік Батыс Қызылкия кен орны үшін тау-кен өндірістерін пайдалану, «Мұнай, газ және мұнайлы-газды конденсатын шығару» түр тармағы үшін лицензияның алынуы.
- ✓ «Торғай Петролеум» АҚ иелену туралы дауға қатысты Lukoil Overseas Kumkol B.V. компаниясымен бейбітшілік келісімі жасалды»
- ✓ ПҚҚР бөлімшесінің жалға алынған цистерналар паркі 2240 бірлікке дейін кеңейтілді.
- ✓ Шымкент МӨЗ 25-жылдық мерейтойының тойлануы.
- ✓ Мұнай өнімдерінің сапасы Еуро-2 стандартының талаптарына сәйкес сапаға жеткізілуі.
- ✓ Қазақстан Республикасының Кәсіби одақ федерациясы ПҚҚР және ПҚОП-ты өнеркәсіп қауіпсіздігі мен еңбек қорғау көрсеткіштері бойынша ең жақсы мекемелер деп марапатталды.
- ✓ ПҚҚР, ПҚОП, ПҚСУ, ПҚОСИ және КГМ бөлімшелерінде толық көлемдегі 10 аудит табысты өткізілді.
- ✓ «ПетроЧайна» компаниясы ұсынған Пекиннен екі аудит тобының 2010 жылғы қаңтар айында өткізген тексерулерге сәйкес, 2009 жылдың қорытындылары бойынша компаниямыз SOX ішкі аудит ерекше нәтижелерге қол жеткізілді.
- ✓ ОҚО Ордабасы ауданында ПҚОП бөлімшесінің өндірістік ағынды суларына арналған жаңа жинағыш тоған салынып пайдалануға енгізілген.
- ✓ Қызылорда – Құмкөл жолының 130-190 км бөлігі асфальтталды.
- ✓ Республкалық қоғамдық еңбек сақтау және қорғану қарауында ПҚҚР бөлімшесі «Ең үздік кәсіпорын, ұйым», «Ең үздік қоғамдық инспектор» номинациясында 1-ші орынға ие болды.
- ✓ ПҚОП бөлімшесінің техникалық директоры С.В. Пилипенко ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаев қол қойған құрмет грамотасымен, ПҚОП ТТУ бөлімшесінің құюшысы Ж.Ш. Байбосынов ҚР Премьер-министрі К.Мәсімов қол қойған алғыс хатымен марапатталды.
- ✓ Компанияның қазақстандық бөлімшелері мен ҚХР-сына медиа турлары сәтті іске асырылды.
- ✓ Алғашқы ішкі корпоративтік Спартакиада өткізілді.
- ✓ «ПетроҚазақстан: бизнес пәлсәпасы» атты алғашқы корпоративті кітап шығарылды.

ИТОГИ – 2010: ЦИФРЫ И ФАКТЫ

2010 год можно с полным основанием назвать удачным для компании «Петро-Казахстан» по всем основным производственным и финансовым показателям. И дело здесь не только в сложившейся конъюнктуре мировых цен на нефть и продукцию нефтепереработки. Залог успешности любой нефтяной компании – это целенаправленная работа, ориентированная на ее устойчивое и долгосрочное развитие через постоянную поддержку различных ресурсов.

Подводя итоги 2010 года, необходимо выделить успешную работу, проведенную ПККР по разведке и оценке новых месторождений. Были обнаружены новые запасы на блоке Караганда 1928 и Западный Карабулак, на месторождении Тузколь 1057 и др., которые станут своеобразной гарантией дальнейшего успешного развития компании. Всего в настоящее время на балансе ПККР 16 месторождений, среднесуточная добыча сырой нефти составляет порядка 8318 тонн.

В 2009 году независимой оценочной компанией Gaffney, Cline & Associates (GCA) был подготовлен отчет по подтвержденным запасам ПККР. На базе обновленной информации подтвержденные запасы ПКИ были увеличены на 88,81 млн. баррелей, и на 31 декабря 2010 года составили 268,36 млн. баррелей, при 226,4 млн. баррелей, указанных в отчете 2009 года.

За 2010 год общий объем добычи «ПетроКазахстан Инк.» (включая 50% доли в СП «Казгермунай» и СП «Тургай Петролеум») составил 6,048 млн. тонн нефти. Из них по ПККР и Кольжан – 3,03 млн.тонн (при плане 2,7 млн.тонн), по «Тургай Петролеум» – 2,9 млн.тонн (план 2,9 млн.тонн), по «КазГерМунай» - 3,1 млн.тонн (план 3,1 млн.тонн).

В 2010 году на месторождениях ПККР было пробурено 99 скважин. Значительное увеличение эксплуатационного фонда скважин позволило расширить ряд производственных объектов.

Согласно данным ГДУ по объему добычи нефти в 2010 году Группа ПКИ заняла 5 место среди всех нефтедобывающих компаний.

Хорошими достижениями в 2010 году отметилось подразделение переработки – так, объем переработки нефти на НПЗ составил 4,58 млн.тонн (при плане 4,1 млн.тонн), что значительно превысило показатель предыдущего года, когда объем составлял 4 млн.тонн. Согласно данным ГДУ, в 2010 году в республике было выработано 14,8 млн. тонн нефтепродуктов, из них 30% приходится на долю ПКОП.

В 2010 году качество выпускаемых на ПКОП нефтепродуктов приведено в соответствие с требованиями стандарта ЕВРО-2. Результаты второго пост-сертификационного инспекционного аудита подтвердили соответствие системы экологического менеджмента, функционирующего на заводе, международному стандарту ISO 14001:2004.

Весь прошлый год активно продолжалась работа по проекту «Модернизация и Реконструкция Шымкентского НПЗ». Первое ТЭО данного проекта бы-

Маркетинг / Маркетинг / Marketing

ло разработано еще в 2009 году. Однако, учитывая ряд факторов, оказывающих существенное влияние на перспективное развитие казахстанского рынка нефти и нефтепродуктов, было принято решение об адаптации и пересмотре вариантов планируемой модернизации НПЗ. Обновленное ТЭО будет разработано с учетом прогнозируемых тенденций нефтегазовой отрасли и возможностей применения новых технологий,

Изменения в общих подтвержденных запасах / млн.барр.

Компании	Запасы на 31.12.2009	Факт 2010 Добыча	Увеличение запасов после пересмотра	Запасы на 31.12.2010
ПККР и «Кольжан»	131,12	23,45	47,28	154,94
«КазГерМунай»*	118,06	24,03	16,80	110,83
«Тургай Петролеум»*	72,50	22,77	66,27	116,00
Итого	321,68	70,25	130,35	381,77
Доля «ПетроКазахстан Инк.»	226,4	46,85	88,81	268,36

*С учетом 50% доли ПКИ

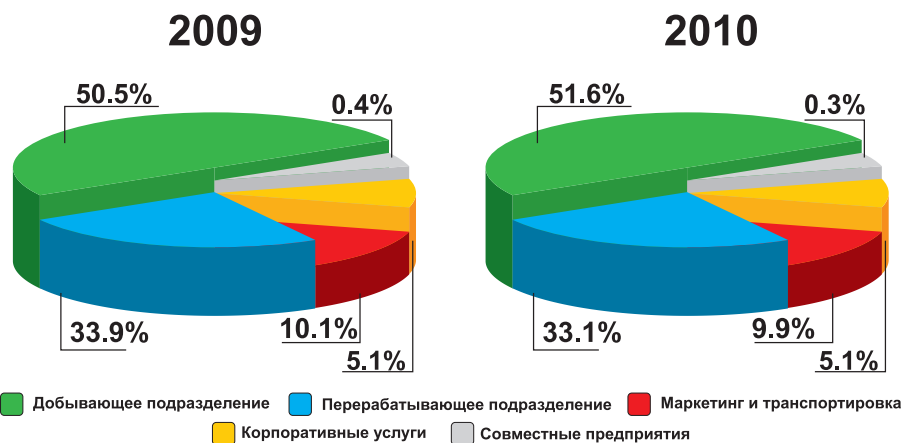
в том числе, переход на стандарты ЕВРО-4 и ЕВРО-5.

С хорошими показателями завершило год и подразделение Маркетинга и Транспортировки. В прошлом году было поставлено 2,8 млн.тонн сырой нефти на экспорт и 1,6 млн.тонн на внутренний рынок. В 2010 году по социальным программам компания поставила по сниженным ценам 730 тыс. тонн нефтепродуктов (дизель и бензин), что в 5 раз превышает показатель 2009 года.

Одним из важнейших событий 2010 года стало завершение проекта «Реконструкция терминала Жосалы и реверсирование нефтепровода КАМ». Данный проект был реализован в связи с приемом в систему нефтепровода сибирской нефти и дальнейшей ее откачкой по трубопроводу КАМ с целью отправки по различным маршрутам. Реверсирование нефтепровода позволит круглый год использовать нефтепровод КАМ и терминал Жосалы.

В прошлом году компания расширила арендованный парк цистерн на 50 газовых вагоноцистерн, тем самым увеличив парк подвижного состава ПККР до 2240 единиц. Были заключены контракты с ремонтными организациями для своевременного проведения текущего ремонта вагонов-цистерн непосредственно вдоль путей следования. Сокращено время нахождения цистерн в ремонте с 6-7 дней до 1-2 суток.

Устойчивое развитие «ПетроКазахстан» и рост эффективности его деятельности в 2010 году является, прежде всего, результатом целеустремленной, слаженной и ответственной работы всех сотрудников Группы. Не-

ПҚИ бөлімшелеріндегі қызметкерлер арасалмағы / Соотношение сотрудников в подразделениях ПКИ / PKI workforce ratio

смотря на увеличение объемов добывающего подразделения, переработки и маркетинга, численность сотрудников в «ПетроКазахстан» изменилась незначительно. Так, если на 31 декабря 2009 года в группе ПКИ насчитывалось 3394 человека, то на ту же дату 2010 года число сотрудников составило 3453 человека.

В 2010 году налоговые и другие обязательные отчисления ПКИ в бюджеты всех уровней составили 1,2 млрд. долларов США, что на 23% превышает аналогичный показатель 2009 года.

Корпоративная социальная ответственность, как и прежде, является одним из ключевых аспектов социальной политики «ПетроКазахстан». В 2010 году Группа выделила значительные средства на поддержку многих социально значимых проектов, осуществляемых в регионах ее деятельности. Так, в прошлом году на реализацию социальных проектов и оказание благотворительной помощи ПККР было выделено бо-

лее 3,8 млн. долларов США, ПКОП - около 2 млн. соответственно.

Огромное внимание «ПетроКазахстан» уделяет и подготовке молодых кадров. За пять лет существования областной Стипендиальной программы компании «ПетроКазахстан», 68 молодых людей из Кызылординской области получили возможность учиться в лучших ВУЗах Казахстана, Китая и Канады. В 2010 году компания выделила стипендии на обучение в Китайском университете нефти (Пекин) еще 10 кызылординцам.

Успешно реализованы ознакомительные медиа-туры по производственным объектам компании и в КНР. В 2010 году в медиа-турах компании приняло участие 37 журналистов ведущих СМИ страны.

Одним из ярких корпоративных событий прошедшего года стало проведение Спартакиады между подразделениями Группы. В первой внутрикорпоративной Спартакиаде приняло участие 63 сотрудника, которые разыграли кубки по 4 спортивным дисциплинам. В рамках Спартакиады также прошел традиционный товарищеский матч по футболу между сборными «ПетроКазахстан» и СМИ. Выиграв в этом матче со счетом 5:2, «ПетроКазахстан» затем организовал и провел футбольный матч со сборной Парламента страны, который также выиграл со счетом 6:3.

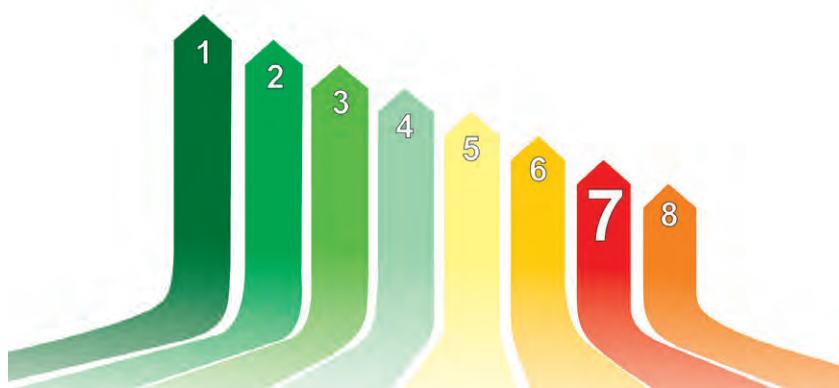
Особо следует отметить выпуск в 2010 году первой корпоративной книги о реализуемых компанией социальных проектах – «ПетроКазахстан: философия бизнеса». Книга получила положительные отзывы от Министра труда и соцзащиты, руководителей крупных компаний и ведущих СМИ.

По частоте упоминания нефтегазовых компаний в республиканских и региональных СМИ в 2010 году «ПетроКазахстан» занял 7 место из 17. При этом большую долю составили позитивные упоминания о компании. А 0,5% критических упоминаний, имевших место в первом полугодии, к концу года сократились до 0%.

Согласно итогам ежегодного исследования 500 крупнейших компаний республики, в 2010 году «ПетроКазахстан» занял 5-ое место (после ТОО «Тенгизшевройл», АО «НК «КазМунай-Газ», «Карачаганак Петролеум Оперейтинг Б.В.» и «ENRC») в рейтинге журнала National Business. По социологической методике измерения устойчивости развития местного сообщества в регионах деятельности добывающих компаний (исследовательский центр «Сандж»), компания «ПетроКазахстан» также удерживает 5 позицию – при этом 2-ю по экологическому компоненту рейтинга.

Сегодня можно с уверенностью сказать: «ПетроКазахстан» по-прежнему является одной из ведущих нефтяных компаний республики. Многолетний

	Company	Quantity
1	KazMunaiGas	4433
2	EP KMG	1906
3	Tengizchevroil	1449
4	Agip KCO	981
5	KPO	829
6	Chevron	757
7	PetroKazakhstan	696
8	Kaztransoil	579

БАҚ ескерілуі рейтингі / Рейтинг упоминаний в СМИ / Media citations rating

опыт результативной деятельности и репутация надежного делового партнера приносят свои дивиденды в виде признания и заслуженного авторитета в стране. За всем этим – добросо-

вестный труд каждого сотрудника многотысячного коллектива компании.

Выражаем благодарность департаменту за предоставленную информацию.

Особые события и достижения 2010 года

- ✓ 5-летие со дня завершения сделки по приобретению компании «ПетроКазахстан» компанией КННК.
- ✓ Открытие месторождений Западный Карабулак, Западный Тузколь и Таскудук.
- ✓ Завершение проекта «Реконструкция терминала Жосалы и реверсирование нефтепровода КАМ».
- ✓ Завершение обустройства месторождения Северный Нуралы.
- ✓ Проект по бесперебойной закачке воды и поддержанию пластового давления на месторождении Майбулак.
- ✓ Получение лицензии на эксплуатацию горных производств, на подвид «Добыча нефти и газа и нефтегазового конденсата» для месторождения Северо-Западный Кызылкия.
- ✓ Заключено мировое соглашение с Lukoil Overseas Kumkol B.V. касательно спора о владении АО «Тургай Петролеум».
- ✓ Расширен арендованный парк цистерн ПККР до 2240 единиц.
- ✓ 25-летний юбилей Шымкентского НПЗ.
- ✓ Достигнуто качество нефтепродуктов, соответствующее стандарту Евро-2.
- ✓ Федерация профсоюзов РК вручила ПККР и ПКОП награду как Лучшему предприятию по показателям Охраны труда, безопасности и окружающей среды.
- ✓ Успешно проведено 10 полных аудитов в ПККР, ПКОП, ПКТД, ПКОСИ и КГМ.
- ✓ Достигнуты отличные результаты по аудиту внутреннего контроля SOX за 2009 год (аудит был проведен в январе 2010 года двумя аудиторскими командами из Пекина, представлявшими «ПетроЧайна»).
- ✓ Завершено строительство и введен в эксплуатацию новый пруд-накопитель для производственных сточных вод ПКОП в Ордабасинском районе ЮКО.
- ✓ Выполнено асфальтирование автодороги Кызылорда-Кумколь на участке 130-190 км.
- ✓ ПККР присуждено 1 место в Республиканском общественном смотре безопасности и охране труда в номинации «Лучшее предприятие, организация», «Лучший общественный инспектор».
- ✓ Технический директор ПКОП Пилипенко С.В. награжден почетной грамотой за подписью Президента РК Назарбаева Н.А., сливщик-наливщик ТТУ ПКОП Байбосынов Ж.Ш. награжден благодарственным письмом за подписью Премьер-министра РК Масимова К.К.
- ✓ Успешно проведены медиа-туры по казахстанским подразделениям компании и в Китай.
- ✓ Проведена первая внутрикорпоративная Спартакиада.
- ✓ Издана первая корпоративная книга «ПетроКазахстан: философия бизнеса».

RESULTS – 2010: FACTS AND FIGURES

The year 2010 can be justifiably called a success for PetroKazakhstan in all key industrial and financial aspects. It is not just international oil and refined products' market price dynamics. A recipe for success of any oil company is in its goal-oriented work to ensure the company's sustainable development via constant support of various resources.

Summing up Y2010, it is necessary to underline PKKR's successful exploration and appraisal of new fields. New reserves were discovered at the blocks Karaganda 1928, West Karabulak and Tuzkol 1057, which would become a certain guarantee for further successful development of the Company. Currently, a total of 16 fields are on PKKR's balance, and in 2010 PKKR produced 8,318 tons a day.

In 2009, Gaffney, Cline & Associates (GCA), an independent appraisal company, has prepared a report on PKKR's proven reserves. As a result, based on updated information, the PKI proven reserves grew by 88.81 mln barrels, and by 31 December 2010, this figure was 268.36 mln barrels, with 226.4 mln barrels stated in the report of Y2009.

Over 2010, PetroKazakhstan Inc. total production volume (including 50% share in KazGerMunai and Turgai Petroleum JVs) was 6.048 mln tons of crude. PKKR and Kolzhan account for 3,03 mln tons (vs. 2.7 mln tons planned), Turgai Petroleum – for 2.9 mln tons (2.9 mln tons planned), and KazGerMunai – for 3.1 mln tons (3.1 mln tons planned).

In 2010, 99 new wells were drilled at PKKR fields. A significant increase in the well stock provided for expansion of a number of production facilities.

According to the Chief Dispatcher Administration data, PKI Group was No.5 for oil production volume among all petroleum companies.

In 2010, the Downstream Unit has shown good results, e.g. oil refining volume amounted to 4.58 mln tons (vs. 4.1 mln tons

planned), which considerably exceeded the previous year's results, when 4 mln tons were refined. According to the Chief Dispatcher Administration data, PKOP accounts for 30% of 14.8 mln tons of oil products manufactured in the country in 2010.

In 2010, PKOP's production capacities were used in full, while quality of refined products manufactured by the Refinery was adjusted to comply with the EURO-2 Standard requirements. Results of the second post-certification inspection audit attested compliance of the Refinery's environmental management system with ISO 14001:2004 international standard.

Throughout the last year, Shymkent Refinery Modernization and Reconstruction project works were continued. The first Feasibility Study of this project was developed in 2009. However, considering a range of factors influencing the prospective development of the Kazakhstani oil and refined products' market, a decision on adaptation and revision of the planned Refinery modernization scenarios was taken. The updated Feasibility Study will be developed to take into account the forecasted trends of the petroleum industry and possible application of new technologies, including switch to EURO-4 and EURO-5 Standards.

The Marketing and Transportation Unit closed the year with good results. Last year, 2.8 mln tons of crude were exported, and 1.6 mln tons of crude oil were supplied to the domestic market. In 2010, the Company supplied 730,000 tons of oil products (diesel fuel and

gasoline) as per social programs, which was 5-times larger than in 2009.

The 'Zhossaly Terminal Reconstruction and KAM Oil Pipeline Reversal' project completion became one of the most important events of 2010. This project was implemented to accept Siberian oil and pump it further via KAM pipeline to transport it to various destinations. Pipeline reversal will ensure the year-round KAM pipeline and Zhossaly Terminal operation.

Last year, the Company expanded its leased RTC fleet by 50 gas RTCs, thus increasing the PKKR rolling stock up to 2,240 units. Contracts with repair and maintenance companies were entered to ensure timely RTCs maintenance along their routes. Now downtime related to RTCs' repair was reduced from 6-7 days to 1-2 days.

PetroKazakhstan's sustainable development and growth of its operations' efficiency in 2010 was, first and foremost, due to goal-oriented, well-coordinated and responsible work on the part of all Group employees. Despite the scope of work increased in the Upstream, Downstream, and Marketing and Transportation Units, PetroKazakhstan's headcount did not show a significant growth. Thus, as of 31 December 2010, 3453 employees worked for PKI Group vs. 3394 employees as of 31 December 2009.

In 2010, the PKI tax and other mandatory payments to the state budgets of all levels amounted to 1.2 bln US dollars, which was 23% higher vs. the tax amount paid in Y2009.

As before, corporate social responsibility is one of the key aspects of PetroKazakhstan's

Overall Proven Reserves Dynamics, million barrels

Companies	Reserves as of 31.12.2009	Actuals, 2010 Production	Reserves' Growth after Revision	Reserves as of 31.12.2010
PKKR and Kolzhan	131,12	23,45	47,28	154,94
KazGerMunai*	118,06	24,03	16,80	110,83
Turgai Petroleum*	72,50	22,77	66,27	116,00
Total	321,68	70,25	130,35	381,77
PetroKazakhstan Inc' Share	226,4	46,85	88,81	268,36

*With the PK's 50% share

social policy. In 2010, the Group allocated significant amounts to support many non-commercial projects implemented in the regions of its operations. Thus, last year, PKKR allocated over 3.8 mln US dollars, and PKOP has given around 2 mln US dollars for implementation of social projects and charitable programs.

PetroKazakhstan pays a lot of attention to formation of young professionals. Over five years of the PetroKazakhstan Scholarship Program existence, 68 youngsters from Kyzylorda Oblast got an opportunity to study in the best universities of Kazakhstan, China, and Canada. In 2010, the Company allotted its scholarships to 10 more Kyzylorda residents for their study in the China University of Petroleum, Beijing.

Awareness-raising Media Tours around the Company production facilities in Kazakhstan and China were successfully conducted. In 2010, 37 journalists of the country's leading media have taken part in the Media Tours.

The PK Business Units' Olympics became one of the last year's major corporate events. 63 employees have taken part in the first intra-corporate Olympic Games contesting for cups in four sports. A traditional All-PetroKazakhstan and All-Media Teams' football match has also taken place. Having won in this match 5:2, PetroKazakhstan organized and held a football match with the RK Parliament Team, winning it with a score of 6:3.

A first corporate book on the Company's implemented social projects, "PetroKazakhstan: Philosophy of Business", published in 2010, is worth special notion. The book received positive feedbacks by the Labor and Social Protection Ministry, CEOs of major companies, and leading media.

In 2010, PetroKazakhstan was No. 7 out of 17 petroleum companies most frequently mentioned in the regional and national media. Most of the media comments about our Company were positive, and 0.5% critical comments that have taken place in the first half-year of 2010 shrank down to 0% by the end of 2010.

According to the annual rating of the Top-500 of the country's major companies, in 2010, PetroKazakhstan was on the 5th place in the National Business Magazine ranking (after Tengizchevroil TOO, KazMunaiGas

NC AO, Karachaganak Petroleum Operating B.V., and ENRC). According to the Sange Research Center sociologic technique used for local community sustainable development index calculation, PetroKazakhstan is also in the 5th position, and on the 2nd place by environmental component of the Sange's Rating.

Today it may be said with confidence that PetroKazakhstan is still one of the leading oil companies of the country. Long experience of efficient operation and reputation of a reliable business partner bring in dividend in the form of recognition and well-deserved renown in the country, which is backed by conscientious work of each employee of the Company's several thousand-strong team.

We would like to thank the Company Departments for provided information.

Main Events and Achievements of 2010

- ✓ 5th Anniversary of PetroKazakhstan acquisition by CNPC.
- ✓ Discovery of West Karabulak, West Tuzkol and Taskuduk fields.
- ✓ Completion of the 'Zhossaly Terminal Reconstruction and KAM Oil Pipeline Reversal' project.
- ✓ Completion of the North Nuruly field construction.
- ✓ Project for uninterrupted injection of water and sustaining the formation pressure at Maibulak field.
- ✓ Obtaining of licenses for mining operations - subtype 'Extraction of Oil, Gas, and Oil and Gas Condensate' for North-West Kyzylkiya field.
- ✓ An amicable agreement is reached with Lukoil Overseas Kumkol B.V. re: dispute on Turgai Petroleum AO shares' ownership rights.
- ✓ The PKKR's leased RTCs fleet is expanded up to 2,240 units.
- ✓ 25th Anniversary of Shymkent Refinery.
- ✓ Oil products' quality now complies with Euro-2 standard requirements.
- ✓ Trade Union Federation of Republic of Kazakhstan awarded PKKR and PKOP as the best enterprises in HSE performances.
- ✓ 10 full scope audits were successively conducted at PKKR, PKOP, PKTH, PKOSI and KGM.
- ✓ The Company obtained excellent results, from our 2009 year-end SOX internal control audit (conducted in January, 2010 by two audit teams from Beijing, representing PetroChina).
- ✓ New accumulation pond for PKOP industrial sewage water is constructed and commissioned in the Ordabassy District of the South Kazakhstan Oblast.
- ✓ Kyzylorda-Kumkol automobile road was asphalted at the 130-190 km section.
- ✓ PKKR got the 1st prize in the RoK Public Health and Safety Contest in the categories of 'The Best Enterprise/Organization' and 'The Best Public Inspector'.
- ✓ S.V.Pilipenko, PKOP Technical Director, was awarded with a Certificate of Merit signed by N.A.Nazarbayev, RoK President, and Zh.Sh.Baibossynov, PKOP Commodity Transportation Unit Loader/Unloader, got a letter of gratitude signed by K.Massimov, RoK Prime Minister.
- ✓ The Media Tours around Kazakhstani and Chinese facilities were successfully conducted.
- ✓ The first corporate Olympics were organized.
- ✓ The first corporate book 'PetroKazakhstan: Philosophy of Business' was published.

АТЖТ БІРІНШІ ДЕП ТАНЫЛДЫ

Электрондық пошта арқылы есепхат жіберу, порталдан құжаттың үлгісін қотарып алу, басқа қалада тұратын әріптестермен видеоконференция өткізу – осы және толып жатқан басқа ІТ мүмкіндіктерінсіз кез-келген компанияның табысты жұмыс істеуін бүгін көзге елестету мүмкін емес. Компанияның өміріндегі ақпараттық технологиялардың рөлі туралы, ал ең бастысы – оларды біздің өмірімізге ендіріп, олардың жұмысын қолдап отыратын адамдар туралы бүгін біз бастапқы дереккөзден – АТЖТ бөлімінің қызметкерлерінің өз аузынан естиміз.

Себастьян Николя, АТЖТ бөлімінің корпоративтік директоры: Мен біздің техникалық қызмет көрсету қызметіне апта сайын жолданатын 474 сұрату туралы айтар едім, оларды шешуге орташа алғанда 40 минут кетеді. Мен сондай-ақ мынада цифрларды келтірер едім – 172 меншікті сервер немесе 1793 жұмыс станциясы. Мен біз күн сайын жалғайтын және қолдап отыратын 55 веб-торап туралы жаза алар едім. Мен біз пайдаланатын, соның ішінде Алматыдан біздің шалғайдағы кен орындарымызға дейін біртұтас қызмет көрсету деңгейін қамтамасыз ету үшін пайдаланылатын технологиялардың кең ауқымы туралы егжей-тегжейлі айтып бере алар едім.

Егер мен біздің бизнеске оң әсерін тигізетін біздің КРЖ (кәсіпорын ресурстарын жоспарлау) бойынша жобаларымыз туралы айтып берсем тіпті жақсы болар еді. Ал Құжаттама айналымын басқару жүйесі туралы ақпарат одан қызықты болар еді, бұл жүйені іске асыруды біз жақында бастадық, және келесі 5 жыл бойы жалғастырамыз.

SOX (Сарбейнс-Окли акты) стандарттары бойынша ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін жоғары бақылау деңгейі (55 басқару элементі және ай сайын құрастырылатын 30-дан астам растаушы құжат). Компания 2007 жылы SOX жүйесін ендіргеннен бері орташа алғанда жылына 4 міндетті аудит өткізіледі.

Біздің қызметімізді дамыту мен жетілдіру барысында біз үнемі бетпелі келіп отыратын мәселелерді шешу тағы бір қызғылықты тақырып болып табылады.

Бірақ біз бүгін біздің АТЖТ бөлімі туралы әңгімелесеміз. Біздің команданы Қытай ұлттық мұнай-газ корпорациясы «Ең үздік АТ-командаларының бірі» деп таныды. Осының бәрі біздің команданың және Лу Ячжун мырзаның басшылығының арқасында мүмкін болып отыр, оның қолдауы және стратегиялық мәселелерді түсінуі біздің табысымызға елеулі үлес қосады.

Гүлнар Сқақова, ПҚОСИ компаниясының АТ менеджері:

Қазіргі заманғы кеңсенің жұмысын компьютерлер, телефондар, бағдарламалар, жергілікті желі арқылы ақпарат алмасу, электрондық пошта немесе Интернет болмаса көзге елестету қиын. АТ жүйесінің ең бомағанда бір құраласының істен шығуы жұмыскерлердің өмірін қатты қиындатады, ал кейде кеңсенің жұмысын түгелдей тоқтатып тастайды.

Егер бизнес АТ қызметіне осыншалықты тәуелді болса, және де осы тәуелділік уақыт өте келе арта түссе, онда АТ жұмысына тиісті түрде қолдау көрсетіліп, басқарылуға тиіс, және де бұл жекелеген жүйелер немесе құрылғылар деңгейінде емес, сапасы бизнестің мақсаттарына сай келетін ақпараттық технологиялар қызметтері (АТ қызметтері) деңгейінде болуға тиіс. АТ жұмысын басқарудағы осындай

тәсілдеме ITSM немесе IT Service Management деген атауға ие болды және осы басқару тәжірибесі өзінің пәрменділігінің нәтижесінде бүкіл әлемде танылған. Корпоративтік директор Себастьян Николя келгеннен бері осы тәсілдемені ендіру «ПетроҚазақстан» компаниясында да басталды.

Бастапқыда 3 АТ бөлімшесі (ПҚҚР, ПҚОП және ПҚОСИ) бір құрылымға біріктірілді, корпоративтік АТ стратегиясы, Саясаттары мен Рәсімдері әзірленді, сондай-ақ корпоративтік АТ инфрақұрылымын басқару жөніндегі ұжым құрылды.

Негізгі АТ құралдарын оңтайлы басқару мен қызмет көрсету үшін пайдаланылатын жабдық пен бағдарламалық жасақтама бір ізге келтірілді де, бүгін барлық үш бөлімше бірдей, құпталған және рұқсат етілген серверлік және компьютерлік жабдықты, бағдарламалар жинағы мен ұйымдастыру тех-

никасын қолданады. Компьютерлерге дерек жүктеу үшін бірыңғай корпоративтік бейне, пайдаланушылардың қатынау құқығын басқару жөніндегі саясат әзірленді. Егер сіз Шымкентке немесе Қызылордаға іссапарға келсеңіз, онда Алматыдағы сияқты техника мен бағдарламалық жасақтаманы

АТЖТ бөлімінің командасы

көресіз. Осының бәрі техникалық қызмет көрсетуге жұмсалатын уақытты қысқартады.

Бірінші кезектегі міндеттердің бірі пайдаланушылар АТЖТ бөліміне хабарласа алатын бірыңғай орын ретінде Деск Сервис қызметін құру болды. Ол не үшін керек? Ол сіздердің сұрауларыңыз бен өтінімдеріңіз жоғалып кетпеуі, ұмыт қалмауы үшін, мәселенің шешілуі тіркеліп, тек бір ғана маманға байланысты болмауы үшін, ал басшылықтың қандай өтінімдердің шешілмей «мойында» тұрғанын, күніне олардың нешеуі түскенін және қандай мәселе бойынша түскенін, сондай-ақ олардың қандай мерзімде шешілгенін білуі үшін керек. Басқаша айтқанда, сіздер кез келген АТ мәселесі бойынша Сервис Деск қызметіне хабарласа аласыздар, ал пайдаланушыларға ыңғайлы болуы үшін компанияның әр веб-торабында бірыңғай телефон нөмірлері мен e-mail адрестері бар. Мамандар сіздің өтініміңізді міндетті түрде тіркеп, керекті маманның орындауына жібереді және сізге орындалғаны туралы хабарлады. Басшылыққа бұл ақпарат көрсетілетін қызметтердің сапасын бақылауға, болашақта жұмысты жақсарту үшін тиімділік көрсеткіштерін (KPI) талдауға көмектеседі.

Қазір АТЖТ бөлімінде корпоративтік деңгейде HPSM (HP Service Manager) жүйесі – АТ қызметтерін басқару бойынша бағдарламалық жасақтаманың

кешенді бумасы ендірілуде, ол Деск Сервис қызметінің және барлық басқа АТ топтарының жұмысының ұйымдастырылуын жақсартуға және реттеуге мүмкіндік береді.

Енді топтар туралы, ал ең бастысы, өзімнің тікелей қол астымда жұмыс істейтін адамдар туралы айттып бергім келеді, себебі олардың арқасында біздің жобаларымыз жүзеге асырылады.

Алматыдағы Деск Сервис қызметінің жетекшісі Андрей Моисеевтің осы қызметтің жұмысын ұйымдастыруда мол тәжірибесі бар. Деск Сервис қызметінің мамандары Дмитрий Еськов, Александр Кочетков және Мерей Ғалымұлы сіз қандай кеңседе отырсаңыз да, сізге әрқашан білікті көмек көрсетеді.

Сондай-ақ Алматыдағы кеңседе Қолданбалар мен дерекқорларға қолдау көрсету тобы бар – бұлар компаниядағы қолданбалар мен дерекқорларды зерделейтін, баптайтын және қолдау көрсететін мамандар. Қолданбаға рұқсат етілуі үшін пайдаланушылардың нақты мұқтажы бағаланады, баламалар іздестіріледі және компания үшін ең қолайлы нұсқаға негіздеме беріледі, әрбір қолданба қатерлерді, біздің АТ инфрақұрылымымен сыйысымдылығын, жаңарту мен лицензия беру шарттарын анықтау мақсатында куәландыру үдерісінен өткізіледі. Осындай қызықты жұмыспен Наилия Рафикова мен Нұржан Жармағамбетов шұғылданады.

Телекоммуникациялық сервиске қолдау көрсетуді Олег Буслов пен Эльмира Магдеева жүзеге асырады. Олег ПҚОП және ПҚҚР станцияларымен байланысқан ішкі телефон станциясына (PBX) қолдау мен қызмет көрсетеді. Сандық пішімнің абоненттер үшін мүмкіндіктері ауқымдырақ болғандықтан, соған толық көшу жоспарланып отыр. Ұялы байланыс әкімшісі Эльмира Магдееваны кеңседегі пайдаланушылардың бәрі дерлік біледі. Эльмира сізге симкарта тапсырады, операторлардың қызметтері бойынша нұсқаулар береді, кез келген қажетті ақпаратты жібереді немесе қиын сәтте жай ғана қолдау көрсетеді.

Данияр Байоралов – Алматыдағы жергілікті желінің жүйелік әкімшісі. Жаңа АТ шешімдерін сынақтан өткізу мен жоспарлауға қатысты талдау жұмысынан бөлек, ол сервер тұрған бөлмелердегі микроклиматты қадағалайды, деректердің сақтық көшірмелерін жасауды, серверлердің жұмысын бақылауды және пайдаланушылық тіркелгілер мен қатынау құқықтарына әкімгерлік ету бойынша қызметті жүзеге асырады.

АТ бөлімнің жобалары көп - бұл жаңа кеңседе АТ инфрақұрылымын құру және Электрондық Құжаттама айналымы жүйесін ендіру, сондай-ақ жаңа Windows 7 операцияндық жүйесіне ауысу, бірақ осындай кәсіпқойлар ұжымы жұмыс істеген кезде, осы міндеттердің бәрі де қолдан келеді.

Дмитрий Салов, АТ қызметтері мен жобалары жөніндегі аға менеджер: Бұрынғы кезде АТ бөлімінің қызметкері үнемі компьютерде отыратын, ескі свитер киіп жүретін, тек сыра ғана ішіп, өзінің ақпараттық технологиялар әлемінде өмір сүріп, нақты өмір туралы түсінігі болмай-

тын «ботаник» ретінде саналатын. Ондай заман осыдан 15 жыл бұрын аяқталды – АТ дамып, жетілдірілуде, сондықтан қазір ақпараттық технологиялар компанияның іскерлік міндеттеріне жетуін қамтамасыз ететін нағыз іскерлік серіктеске айналып келеді.

Әдетте АТ бөлімінің міндеттері пайдаланушылардың техникалық мәселелерін шешу, бұрыннан бар техникалық және бағдарламалық жасақтамаға қолдау көрсету және жаңасын ендіру, компьютерлерге, серверлерге және басқа жабдыққа қолдау көрсету, электрондық по-

штаны және Интернетке қатынасу мүмкіндігін беру болып табылады.

АТ инфрақұрылымы үнемі дамып әрі күрделініп отыратындықтан, АТ құралдарының бұдан әрі тек техникалық құралдар болып қала алмайтыны айқын. Жұмыс станциялары, серверлер, байланыс желілері, қолданбалар және үшінші тұлғалар көрсететін қызметтер барлық пайдаланушыларға үлестіріледі де, бір бірімен қиысымды болады. АТ инфрақұрылымының қандай да бір құраласын бөлек алыңыз, сонда оның құндылығы шамалы болады. Интернетке қосылмаса, ноутбуктың құндылығы қаншалықты болмақ? Ал қолданбалары немесе сақталған файлдары жоқ сервер ше? Барлық АТ құраластарының қиысымы және оларды кім және не үшін пайдаланатынын түсіну бізді сервистік тәсілдемеге әкеледі.

Сервистік тәсілдемені ендіре отырып, біз өзіміз ұсынатын қызметтердің ұғымын өзгертеміз. Мысалы, АТ бөлімі «электрондық поштаның жұмыс істеуін» қамтамасыз етпейді, бірақ «электрондық пошта» қызметін көрсетеді. Атаулары ұқсас болғанымен, бұл терминдер мағынасы жағынан әр түрлі.

Нона Кетлуэлл, КРЖ (кәсіпорын ресурстарын жоспарлау) бөлімінің менеджері: Бұрын «Мұнайшы» журналының беттерінде КРЖ бөлімінің ұжымы туралы қысқаша ақпарат болған еді. Бүгін мен сіздерді өзіміздің соңғы жаңалықтарымызбен таныстырғым

«Электрондық пошта» қызметінің белгілі бір ерекшеліктері бар, олар – қызметтерді алушылар, қызметтер көрсету уақыты, қолдау көрсету уақыты, сапасы, иесі, құны, маңыздылығы және т.с.с. Сервистік тәсілдемені ендіре отырып, біз өзіміздің басшылыққа не істеп жатқанымызды түсінікті сөздермен жеткізе аламыз.

Біздің АТ қызметтері каталогында 50-ден астам атау енгізілген, олар 8 санатқа біріктірілген:

- қолданбаларға қолдау көрсету, баптау және әзірлеу: компанияның барлық бизнес-қолданбалары, соның ішінде «SAP», «Merak» және т.б. бағдарламалар;
- ұжымдық жұмыс: портал, электрондық құжаттама айналымы жүйесі (ЭҚЖ) және т.б.;
- телефония: тұрақты, ұялы, спутниктік телефондар және т.с.с.;
- коммуникациялар: электрондық пошта, Интернет, видеоконференциялар және т.с.с.;
- оқыту және ақпарат беру: кеңестемелер және тренингілер;
- деректерді басқару: деректерді сақтау, қорғау, деректерге қатынау мүмкіндігін басқару және т.с.с.;
- кеңсенің жұмысын автоматтандыру: жұмыс станциялары, басып шығару, көшірме жасау және сканерден өткізу және т.с.с.;
- инфрақұрылым: желі, сәйкестендіруді басқару, деректерді өңдеу орталығы және т.с.с.

Әрине, қызметкерлердің көпшілігі көрсетілетін қызметтердің бәрін пайдалана бермейді. Мысалы, экономика, жоспарлау және бюджет жасау бөлімінің бірнеше қызметкері ғана «Merak» қызметі мен қолданбасын пайдаланады. Сондай-ақ түпкі пайдаланушыларға тікелей көрсетілмейтін кейбір қызметтер де бар. Мысалы, деректерді өңдеу орталығы – қызметкерлердің бәрі

келеді. Біздің ұжымның КРЖ жүйесін әзірлеу мен қызмет көрсету үшін жауапкершілік көтеретіні, оның негізі «SAP» жүйесі болып табылатыны көпшілікке мәлім. Бүгінге дейін қандай шаруа тындырылғанын/ненің жүзеге асырылып жатқанын

оны жанама түрде пайдаланады, тек АТ ұжымы ғана тіркелей пайдаланушы болып табылады.

Қазір біз айналысып жатқан ең бір қызғылықты қызметтер туралы азырақ айтайын.

Бұл біздің үлкен түйінді мәселелеріміздің бірі: «біздің компаниялар тобының шеңберіндегі құжаттама ағынының артуы». Бұл жүйені ендіру – аса маңызды жоба, оның бизнеске келтіретін әсерін кезінде электрондық поштаны ендіру ісімен салыстыруға болады. Өзіміздің басшылықтың толық қолдауымен біз оны сатылап жүзеге асыруға 2010 жылғы қазан айында кірістік.

1-ші кезең, оны іске асыру 2011 жылғы наурызға қарай аяқталады, ол екі міндетті көздейді: жүйенің өсуі үшін база жасау, және салыстырмалы түрде қысқа уақыт аралығында осындай жүйенің күшті жақтарын паш ететін функциялық мүмкіндіктерін ендіру жолымен жылдам нәтижелер алу.

- 1-ші кезеңнің нәтижелері:
- деректерді жинау мен сақтауға арналған мұрағатты орнату;
 - ПҚОСИ компаниясында келісімшарттарды электрондық жолмен бекіту үдерісін автоматтандыру;
 - Президенттің кеңсесіне түсетін/кеңсесінен шығатын үшінші тұлғалардың сұратуларын автоматтандыру және қадағалау.
- Әрине, мұнымен қатар мен біздің жаңа кеңседе тиісті АТ инфрақұрылымын ендіруге атсалысамын. АТ бөлімінде күндер минуттар сияқты зымырайды да, әр бір күн жаңа күрделі міндет әкеледі...

көрсету үшін біздің кейбір жобаларымызды атағым келеді:

- **АРБ (адами ресурстарды басқару)** – ПҚОСИ компаниясы өткен жылы ендірі, қазір ПҚҚР компаниясында ендірілуде, содан ПҚОП компаниясы мен «ПетроҚазақстан Сауда Үйі»

ЖШС-нде ендірілмек. Бұл біздің компания үшін де, сондай-ақ кадрлар бөлімі мен қаржы-қаражат бөлімі үшін де маңызды жоба. Біз кадрлық үдерістерді, еңбекақыны есептеу үдерістері мен жүйелерін «SAP» бағдарламасын пайдалана отырып бүкіл компанияда бір стандартқа келтірудеміз.

• **ПҚҚР мен ПҚОП компанияларында аппараттық және бағдарламалық жасақтаманы жаңарту.**

Бағдарламалық жасақтаманың жұмыс сапасын тексеру арқылы сіздердің көпшілігіңіз осы жобаға атсалыстыңыздар, сол үшін сіздерге көп рақмет!

• **Материалдарға өтінім беру – ПҚҚР.**

Жоба «SAP» бағдарламасында материалдар жеткізуді автоматтандыруға арналған және Құмкөл мен Қызылордадағы пайдаланушылардың уақытын үнемдейді.

• **Салықтық әзірленімдер – ПҚҚР мен ПҚОП.**

Қаржы-қаражат бөлімінің өтініші бойынша салықтық автоматизация мен корпоративтік табыс салығын есептеп шығаруды автоматтандыру бойынша үлкен жұмыс күтіп тұр.

Сондай-ақ SOX стандарттарына сәйкестікті қамтамасыз ету мақсатында аудиторлық тексерістер кезінде жұмсалған күш-қуатты атап өтпей кетуге болмайды. Біз қорытынды есепті күтіп отырмыз, бірақ бейресми ақпарат 2010 жылы да біздің SOX стандарттарына сай болғанымызды көрсетеді!

Таяу болашақта біз «BI» (Business Intelligence – іскерлік ақпаратты жинау, өңдеу және талдау) сияқты бірнеше жобаны іске асыруды және жаңартылған бағдарламалық жасақтаманың функциялық мүмкіндіктерін зеттеуді/бағалауды жоспарлап отырмыз. Сондай-ақ біз сіздердің өтінімдеріңіз бойынша дер кезінде әрекет етуді қамтамасыз ету үшін КРЖ жүйелеріне арналған техникалық қолдау қызметінің жаңа шешімдерін ендірумен айналысудамыз. Біз жергілікті мәжілістер мен жұмыс топтарына белсенді түрде қатысамыз, бұл бізге «SAP» компаниясы сияқты ірі компанияларда

«ұжымдық пікір» құқығын береді, онда біз пайдаланушылар ретінде басым салаларды айқындай аламыз. Біз қажетті көмек көрсету үшін біздің акционерлеріміздің басқа компанияларымен өзара әрекеттесеміз.

Біз КРЖ ұжымының кәсіпқой кадрлары болмаса, жобаларды іске асыруда табысқа жете алмас едік.

КРЖ ұжымы үш топқа бөлінеді: 1) әкімшілік қолдау, 2) әзірленімдер, 3) жүйеге әкімгерлік ету.

Әкімшілік қолдау Олеся Фетисова, Әлима Айтбаева.

Қолдау көрсету тобының кеңесшілері КРЖ ұжымына және барлық пайдаланушыларға қызметтер көрсетеді, олар «SAP» бағдарламасының «Жабдықтаушылар», «Клиенттер», «Материалдар» (ПҚОП) сияқты негізгі деректерімен жұмыс істейді, сондай-ақ КРЖ бөлімінің әкімшілік мәселелерімен айналысады. Олардың жұмысының аса маңызды жағы «Пайдаланушыға уәкілеттік беру» және «SAP» бағдарламасына арналған әзірленім туралы өтінім» сияқты өзекті саясаттар мен рәсімдерге сәйкестікті қамтамасыз ету болып табылады. Бұл бойжеткендер аудиторларға қажетті құжаттарды бере отырып, SOX жүйесіне сәйкестік бойынша аудитті табысы жүзеге асыруға ықпалдасады.

Әзірлеу тобы: Қайта өңдеу және Маркетинг тобының жетекшісі Павел Пушкарский, ал Өндіру және Корпоративтік қызметтер көрсету тобының жетекшісі Марат Қашақов болып табылады. Кеңесшілер: Әлімжан Құдайбергенов, Асылбек Қошқаров, Әсия Дүйсенова, Бағдат Кенжәлиев, Дмитрий Гевич, Ғабит Жәкебаев, Галина Музалевская, Лилия Гафурова, Насиха Сұлтанова, Николай Балашев, Нұрлан Сағындықов, Олег Дмитриев, Степан Иванов және Елена Ким.

Қызметкерлердің кәсіби дайындық деңгейі жаңадан келген қызметкерлердегі бастапқы деңгейден тәжірибелі техникалық мамандарға дейін әр түрлі болып келеді. Біздің кадрлық саясатқа сәйкес біз оқу орындарын жуырда бітірген жас бағдарламашыларды жұмысқа аламыз да, оларға аға тәлімгерлерді бекітіп беріп,

ұйымның ішінде оқып-үйретеміз. Бұл тәсілдеме АРБ (адами ресурстарды басқару) сияқты жаңа функциялық мүмкіндіктерді іске асырған кезде де, біздің ұжымдарды оқытуға инвестиция құйған кезде де пайдаланылады, бұл сыртқы кеңесшілерге жұмсалатын шығынды айтарлықтай азайтады және қызметкерлердің кәсіби құзырлығын жоғарылатуға ықпалдасады. «ПетроҚазақстанның» кеңесшілерінің көпшілігі «SAP» бағдарламасының үш немесе одан да көп модулін басқара алады, ал бұл біздің өнеркәсіп саласы үшін әдеттен тыс жайт! Себебі, кеңесші бір немесе көп дегенде екі функциялық салада маманданады.

КРЖ кеңесшілері түпкі пайдаланушыларға тренингілер мен қолдау көрсетуді ұсынады. Оларды саладағы басқа компаниялар техникалық мәселелер бойынша жәрдем көрсету үшін жиі шақырады.

Жүйеге әкімгерлік ету:

жетекшілері – Алтай Қосанов пен Владимир Щеколдин, сондай-ақ Қанат Жаңабергенов пен Лука Карпович. Бұл топ «SAP» жүйесіне жұмыс уақытында қатынау мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін жауапкершілік көтереді. Олар жүйенің жұмысына қолдау көрсету, мұрағаттау, баптау және оңтайландыру бойынша жұмысты жүргізеді. Пайдаланушылардың барлық құқықтары осы топтың қолында болады және ол жүйенің қауіпсіз жұмысын қамтамасыз ету үшін қатаң бақылауды жүзеге асырады. Ұжым «SAP» жүйесінен түскен барлық бағдарламалық және аппараттық өзгерістерді түскен бетте ендіреді. Бұл ұжымның мүшелерін «SAP» жүйелерінің «полицейлері» деп атауға болады, себебі олар пайдаланушылардың барлық өзгерістері мен құқықтарының біздің саясаттарымыз бен рәсімдерімізге сәйкес келуіне кепілдік береді.

Біздің ұжым «ПетроҚазақстанның» пайдаланушыларын ең жақсы шешімдермен қамтамасыз ету үшін жаңа шешімдер мен функциялық мүмкіндіктерді іздеуге үздіксіз елеулі күш салады!

Отправить отчет по электронной почте, скачать с портала шаблон документа, провести видеоконференцию с коллегами, находящимися в другом городе – без этих и массы других ИТ-возможностей сегодня просто невозможно представить ни один успешный бизнес. О роли информационных технологий в жизни компании, а самое главное – о тех людях, которые внедряют их в нашу жизнь и поддерживают их функционирование, мы сегодня услышим из первоисточника – от самих сотрудников отдела ИТИТ.

Себастьян Никола, корпоративный директор отдела ИТИТ: Можно было бы рассказать о 474 запросах, еже-

недельно направляемых в нашу службу технической поддержки, разрешение которых занимает в среднем 40 минут. Или привести цифры - 172 собственных сервера или 1793 рабочих станций. Также можно было бы написать о 55 сайтах, подключенных и поддерживаемых нами каждый день. Или же детально рассказать о широком диапазоне используемых нами технологий, в том числе для обеспечения единого уровня обслуживания от Алматы до наших дальних месторождений.

Или сообщить о проектах департамента по ПРП (планирование ресурсов предприятия), позитивно влияющих на наш бизнес. А еще более захватывающей была бы информация о Системе управления документооборотом, реализацию которой мы начали и будем продолжать в течение последующих 5 лет.

Для обеспечения информационной безопасности по стандартам SOX (акт

Сарбейнс-Оксли) необходим высокий уровень контроля (55 элементов управления и свыше 30 подтверждающих документов, составляемых ежемесячно). В среднем проводится 4 обязательных аудита в год с тех пор, как в компании был внедрен SOX в 2007 году. Разрешение проблем, с которыми мы постоянно сталкиваемся в процессе развития и совершенствования нашей деятельности, является еще одной интересной темой.

Но сегодня мы будем говорить об отделе ИТИТ. Наша команда была признана Китайской национальной нефтегазовой корпорацией «Одной из самых выдающихся ИТ-команд». Все это стало возможным благодаря нашей команде и руководству в лице г-на Лу Яочжуна, чья поддержка и понимание стратегических вопросов вносят значительный вклад в наш успех.

Гульнара Скакова, Менеджер ИТ ПКОСИ: Трудно представить работу современного офиса без компьютеров, телефонов, программ, обмена информацией по локальной сети, электронной почты или Интернета. Выход из строя хотя бы одного из компонентов ИТ системы сильно усложняет жизнь работников, а иногда и полностью парализует работу офиса.

Если бизнес так сильно зависит от ИТ, и эта зависимость со временем только усиливается, то ИТ должны соответствующим образом поддерживаться и управляться, причем не на уровне отдельных систем или устройств, а на уровне услуг информационных технологий (ИТ услуг), качество которых отвечало бы целям бизнеса. Такой подход в управлении ИТ

получил название ITSM или IT Service Management, и эта практика управления признана во всем мире благодаря своей эффективности. С приходом корпоративного директора Себастьяна Никола внедрение этого подхода получило свое развитие и в «ПетроКазахстан».

Вначале были объединены 3 подразделения ИТ (ПККР, ПКОП и ПКОСИ) в единую структуру, выработаны корпоративные ИТ стратегия, Политики и Процедуры, а также создана команда по управлению корпоративной ИТ инфраструктурой.

Для оптимального управления и обслуживания основных средств ИТ все используемое оборудование и программное обеспечение было унифицировано, и сегодня все три подраз-

деления используют одинаковое, одобренное и разрешенное серверное и компьютерное оборудование, набор программ и оргтехнику. Разработан единый корпоративный образ для «заливки» компьютеров, политики по управлению правами доступа пользователей. Если вы приедете в командировку в Шымкент или Кызылорду, то увидите такую же технику и программное обеспечение как в Алматы. Все это уменьшает время на обслуживание.

Одной из первоочередных задач было создание Службы Сервис Деск как единой точки обращения пользователей в отдел ИТИТ. Для чего она нужна? Для того, чтобы ваши обращения и заявки не терялись, не забывались, чтобы решение проблемы было зафиксировано и не зависело только от опре-

Команда отдела ИТиТ

деленного специалиста, а руководство знало, какие заявки «висят» неразрешенными, сколько их в какой день поступило и по какому поводу, а также в какой срок они были решены. Иными словами, вы всегда по любой проблеме ИТ должны обращаться в Службу Сервис Деск, а для удобства пользователей действуют единые номера телефонов и e-mail адреса на каждом сайте компании. Специалисты обязательно регистрируют ваше обращение, отправят на исполнение нужному специалисту и уведомят вас о выполнении. Руководству эта информация помогает следить за качеством услуг, анализируя показатели эффективности (KPI) для будущих улучшений.

Сейчас в отделе ИТиТ внедряется на корпоративном уровне система HPSM (HP Service Manager) – комплексный пакет программного обеспечения по управлению ИТ-услугами, которая позволит улучшить и упорядочить организацию работы Службы Сервис Деск и всех остальных ИТ групп.

Теперь хотелось бы рассказать о группах и, самое главное, людях, которые находятся в моем непосредственном подчинении и благодаря которым осуществляются наши проекты.

Руководителем Службы Сервис Деск в Алматы является Андрей Моисеев, имеющий большой опыт в организации работы этой службы. Дмитрий Еськов, Александр Кочетков и Мерей Галымулы, специалисты Сервис Деск, всегда окажут вам квалифицированную помощь, в каком бы офисе вы не находились.

Также в алматинском офисе существует Группа поддержки приложений и баз данных – это специалисты, которые изучают, настраивают и поддерживают приложения и базы данных в компании. Чтобы приложение стало разрешенным, оценивается реальная потребность пользователей, поиск аналогов и обоснование наиболее подходящего варианта для компании, каждое приложение проходит процесс сертификации с целью выявления угроз, совместимости с нашей ИТ инфраструктурой, условий обновления и лицензирования. Такой интересной работой занимаются Наилия Рафикова и Нуржан Жармагамбетов.

Поддержку Телекоммуникационного сервиса осуществляют Олег Буслов и Эльмира Магдеева. Олег поддерживает и обслуживает внутреннюю телефонную станцию (PBX), которая связа-

на со станциями ПКОП и ПККР. В планах - переход на полностью цифровой формат связи с его более широкими возможностями для абонентов. Эльмиру Магдееву – администратора мобильной связи, знают почти все пользователи офиса. Эльмира выдаст вам сим-карту, проинструктирует по поводу услуг операторов, вышлет любую необходимую информацию или просто поддержит в трудную минуту.

Данияр Байоралов – системный администратор Алматинской локальной сети. Помимо аналитической работы, связанной с тестированием и планированием новых ИТ решений, он следит за микроклиматом в серверных комнатах, осуществляет резервное копирование данных, мониторинг работы серверов и деятельность по администрированию пользовательских учетных записей и прав доступа.

У отдела ИТ много новых проектов – это и построение ИТ инфраструктуры в новом офисе, и проект внедрения Системы Электронного Документооборота, и переход на новую операционную систему Windows 7, но все эти задачи по плечу, когда работает такая команда профессионалов.

Дмитрий Салов, Старший менеджер по ИТ-услугам и проектам:

В прошлом работник отдела ИТ имел репутацию «ботаника», который все время сидит за компьютером, носит старый свитер, пьет только пиво и живет в своем мире информационных технологий, не имея представления о реальной жизни. Эти времена закончилась 15 лет назад - ИТ развиваются и совершенствуются, и сейчас информационные технологии становятся настоящим бизнес-партнером, обеспечивающим достижение деловых задач компании.

Обычными задачами отдела ИТ являются: решение технических проблем пользователей, поддержка существующего технического и программного обеспечения и предоставление нового, поддержка компьютеров, серверов и другого оборудования, предоставление электронной почты и доступа в Интернет.

Так как ИТ-инфраструктура постоянно развивается и усложняется, становится ясно, что ИТ больше не могут быть только техническими. Рабочие станции, серверы, линии связи, приложения и услуги третьих лиц распределяются на всех пользователей и

сочетаются друг с другом. Возьмите какой-либо один компонент инфраструктуры ИТ в отдельности, и его ценность будет невелика. Какую ценность представляет собой ноутбук без подключения к Интернету? А сервер без приложений или хранимых файлов? Сочетание всех компонентов ИТ и понимание того, кто и для чего будет их использовать, приводит нас к сервисному подходу.

Внедряя сервисный подход, мы меняем понимание того, что мы предлагаем. Например, отдел ИТ не будет обеспечивать «функциональность электронной по-

чты», но предоставит услугу «электронная почта». Несмотря на похожие названия, эти термины различаются по смыслу. Служба «электронная почта» имеет определенные особенности, такие как: получатели услуг, время предоставления, время осуществления поддержки, качество, владелец, стоимость, важность и т.д. Внедряя «сервисный» подход, мы можем объяснить нашему руководству понятными словами, что же мы делаем.

Наш каталог ИТ-услуг включает более 50 наименований, объединенных в 8 категорий:

- поддержка приложений, настройка и разработка: все бизнес-приложения компании, включая программы «SAP», «Merak» и т.д.;
- коллективная работа: портал, система электронного документооборота (СЭД) и т.д.;
- телефония: стационарные, мобильные, спутниковые телефоны и т.д.;
- коммуникации: электронная почта, Интернет, видеоконференции и т.д.;
- обучение и информирование: консультации и тренинги;

- управление данными: хранение, защита данных, управление доступом к данным и т.д.;
- автоматизация работы офиса: рабочие станции, печать, копирование и сканирование и т.д.;
- инфраструктура: сеть, управление идентификацией, центр обработки данных и т.д.

Конечно, не все услуги используются большинством сотрудников. Например, только несколько сотрудников из отдела по Экономике, планированию и бюджету используют услугу и приложение «Merak». Есть также некоторые услуги, которые не предоставляются конечным пользователям напрямую. Например, центр обработки данных – все пользуются им косвенно, но только команда ИТ является непосредственным пользователем.

Немного о наиболее интересных услугах, над которыми мы сейчас работаем.

Это долгожданное решение одной из наших крупных проблем: «рост и поток документации в рамках нашей группы компаний». Внедрение этой системы – очень важный проект, сопоставимый по своему влиянию на

бизнес с внедрением в свое время электронной почты. При полной поддержке нашего руководства, мы приступили к его поэтапному осуществлению в октябре 2010 года.

Этап 1, реализация которого завершится к марту 2011 года, преследует две основные задачи: создание базы для роста системы и получение быстрых результатов путем внедрения в относительно короткий промежуток времени функциональных возможностей, которые продемонстрируют сильные стороны такой системы.

Результаты 1-го этапа:

- установка архива для сбора и хранения наших данных;
- автоматизация процесса электронного утверждения контрактов в ПКОСИ;
- автоматизация и отслеживание запросов от третьих лиц, поступающих в/из офиса Президента.

Конечно, помимо этого, я участвую во внедрении должной ИТ-инфраструктуры в нашем новом офисе. В ИТ дни летят как минуты, и каждый день приносит новый вызов...

Нола Кетлуэлл, менеджер отдела ПРП (планирование ресурсов предприятия): Ранее на страницах «Мунайшы» уже была краткая информация о команде отдела ПРП. Сегодня я хотела бы познакомить вас с нашими последними новостями. Как многим известно, наша команда несет ответственность за разработку и обслуживание систем ПРП, основной из которых является система «SAP». Чтобы показать, что было сделано и осуществляется сегодня, хочу перечислить некоторые наши проекты:

• **УЧР (управление человеческими ресурсами)** – внедрен в ПКОСИ в прошлом году, сейчас внедряется в ПККР, затем - в ПКОП и ТОО «Торговый Дом ПетроКазахстан». Это важный проект как для нашей коман-

ды, так и для отдела кадров и финансов. Мы стандартизируем кадровые процессы, процессы и системы расчета заработной платы по всей компании, используя программу «SAP».

- **Обновление аппаратного и программного обеспечения на ПККР и ПКОП.** Многие из вас принимали участие в этом проекте, проверяя качество работы программного обеспечения, за что вам большое спасибо!
- **Заявка на материалы - ПККР.** Проект предназначен для автоматизации поставки материалов в программе «SAP» и экономит время пользователей на Кумколе и в Кызылорде.
- **Налоговые разработки - ПККР и ПКОП.** По просьбе финансового отдела, предстоит большая работа по автома-

тизации калькуляции налоговой амортизации и подоходного корпоративного налога.

Также мы не можем не отметить те усилия, которые были сделаны во время аудиторских проверок с

Солдан оңға карай / Слева направо: Андрей Моисеев, Дмитрий Еськов, Сергей Москаленко / From left to right: Andrey Moiseyev, Dmitriy Yeskov, Sergei Moskalenko

целью обеспечения соответствия стандартам SOX. Мы ожидаем окончательного отчета, хотя неофициальная информация указывает на то, что в 2010 году мы вновь соответствовали стандартам SOX!

В ближайшем будущем мы планируем реализовать несколько смелых проектов, таких как «BI» (Business Intelligence – сбор, обработка и анализ деловой информации), и исследование/оценка новых функциональных возможностей обновленного программного обеспечения. Также мы занимаемся внедрением новых решений службы технической поддержки для систем ПРП для обеспечения своевременного реагирования на ваши запросы. Мы активно участвуем в местных конференциях и рабочих группах, что дает нам право «коллективного мнения» в крупных компаниях, таких как «SAP», где мы можем определить приоритетные области как группа пользователей. Мы взаимодействуем с другими компаниями наших акционеров для оказания необходимой помощи.

Мы не смогли бы достичь успеха в реализации проектов без высокопрофессиональных кадров команды ПРП. Команда ПРП делится на три группы: административная поддержка, разработки, системное администрирование.

Административная поддержка: Олеся Фетисова, Алима Айтбаева. Консультанты группы поддержки предоставляют услуги коман-

де ПРП и всем пользователям, они обслуживают основные данные программы «SAP», такие как «Поставщики», «Клиенты», «Материалы» (ПКОП), а также занимаются административными вопросами отдела ПРП. Важнейшим аспектом их работы является обеспечение соответствия ключевым политикам и процедурам, таким как формы «Авторизация пользователя» и «Запросы на разработку для программы «SAP». Эти девушки способствуют успешному осуществлению аудита по соответствию системе SOX, предоставляя аудиторам все необходимые документы.

Группа Разработки: руководителями являются Павел Пушкарский для подразделений Переработки и Маркетинга и Марат Кашаков – для подразделения Добычи и Корпоративных услуг. Консультанты: Алимжан Кудайбергенов, Асылбек Кошкаров, Асия Дюйсенова, Багдат Кенжалиев, Дмитрий Гевич, Габит Жакебаев, Галина Музалевская, Лилия Гафурова, Насиха Султанова, Николай Балашев, Нурлан Сагындыков, Олег Дмитриев, Степан Иванов и Елена Ким.

Уровень профессиональной компетенции сотрудников варьируется от начального у новых сотрудников до достаточно опытных технических специалистов. Согласно нашей кадровой политике, мы берем молодых программистов, недавно окончивших учебные заведения, представ-

ляем к ним старших наставников и обучаем внутри организации. Этот подход используется и при реализации новых функциональных возможностей, таких как УЧР (управление человеческими ресурсами); инвестировании в обучение наших команд, что значительно снижает расходы на внешних консультантов и способствует повышению профессиональной компетенции сотрудников. Большинство консультантов «Петро-Казахстан» могут управлять тремя или более модулями программы «SAP», а это весьма необычно для нашей индустрии! Так как обычно консультант специализируется в одной или максимум двух функциональных областях.

Консультанты ПРП предоставляют конечным пользователям тренинги и поддержку. Их часто приглашают другие компании отрасли для оказания содействия по техническим вопросам.

Системное администрирование: руководители – Алтай Косанов и Владимир Щеколдин, а также Канат Жанабергенов и Лука Карпович. Эта группа несет ответственность за обеспечение доступности систем «SAP» в рабочее время. Они ведут работу по поддержке функционирования системы, архивированию, настройке и оптимизации. Все права пользователей находятся в ведении этой группы, и она осуществляет строгий контроль для обеспечения безопасной работы системы. Команда внедряет все программные и аппаратные изменения по мере их поступления от «SAP». Членов этой команды можно назвать «полицейскими систем «SAP», т.к. они гарантируют, что все изменения и права пользователей соответствуют нашим политикам и процедурам.

Наша команда непрерывно прилагает серьезные усилия для поиска новых функциональных возможностей, с тем, чтобы обеспечить пользователей «ПетроКазахстан» лучшими решениями!

IT&T – WE ARE THE BEST

Sending report by email, downloading any document from a portal, holding a videoconference with colleagues in other cities – today without these, and many other IT-opportunities it is simply impossible to imagine any successful company. On the role of Information Technology in the company's life, and most importantly – about the people who introduce them into our lives and maintain their functioning, we will hear first-hand – from the Department of IT & T staff members themselves.

Sebastien Nicolas, Director, Corporate IT&T: We could be writing about the 474 requests made to our helpdesk every week with an average resolution time of 40 min. We could be throwing numbers such as the 172 servers we have, or the 1793 desktops. We could be writing about the 55 sites we have connected and support every day. We could go in details and explain the wide range of technology we use, and the level of redundancy we have to ensure a uniform level of

service from Almaty to the far end of our exploration field.

Better yet! We could be writing about our ERP projects that greatly contribute to improving the way we do business. Even more exciting our Document Management System, which we have started implementing and will continue for the next 5 years.

The high level of control required for SOX compliance (55 controls and more than 30 evidence documents generated every month). The average of 4 audits a year with

no exceptions since we implemented SOX in 2007. The processes we have to continually evolve and improve the way we work and face challenges is another interesting subject.

But today we will tell about our IT&T group. Our IT&T team who has been recognized by CNPC as “One of the most outstanding IT team”. All of this is possible because of our team, and our top management especially Mr. Lu Yaozhong who's support and understanding of our strategic issues, greatly contributes to our success.

Gulnara Skakova, Manager IT PKOSI: It is difficult to imagine the work of a modern office without computers, telephones, software, information sharing through a local network, e-mail or Internet. Failure of at least one of the IT system components greatly complicates the work of employees, and sometimes even completely paralyzes the work of an office.

If a business depends on IT so much, and this dependence is only increasing in course of time, then IT should be properly maintained and operated, and not at the level of individual systems or devices, but at the level of information technology services (IT-services), quality of which would correspond to business goals. Such an approach to IT management has been named ITSM or IT Service Management and has been recognized worldwide for its effectiveness. The implementation of this approach has continued to develop since joining of the corporate director Sebastien Nicolas our company.

Initially three IT divisions (PKKR, PKOP and PKOSI) were united into a single structure with common goals and tasks, the corporate IT strategy, policies and procedures were elaborated, as well as the team for corporate IT infrastructure management was arranged.

All the equipment and software being used were unified for optimal management and maintenance of fixed IT assets. Currently all three divisions use the same, approved and authorized server and computer equipment, software set and office equipment. A unified corporate image for “filling” desktops and laptops, as well as the group policies for managing access rights of users have been developed. If you arrive on a business trip at Shymkent or Kyzylorda, you will see the same equipment and software like in Almaty. Such standardization enables IT management to be more efficient.

Also one of the priorities was the arrangement of a Service Desk Department in the form of a single point of IT&T Department where the users can refer for help. Why is it necessary? This Department is arranged in order not to have your requests and applications lost or forgotten, as well as to register the problem solving

which should not depend only on a certain specialist. A senior management should know which requests are “outstanding”, how many of them, which day and for what reason they were received, as well as in what time period they have been resolved. In other words, you should always contact the Service Desk Department for any issue concerning IT. The uniform telephone numbers and e-mail addresses are operated at each site of the company in order to facilitate the easy access of users. Our specialists will certainly register your request, refer to the required specialist and notify you of the execution. The acquired information can help the senior management continuously monitor the quality of the provided IT-services by studying the performance indicators (KPI) for future improvements.

Currently the HPSM System (HP Service Manager System – an integrated software package for IT-services management)

IT&T Management team

Sebastien NICOLAS Director, Corporate IT & Telecommunication							
KYZYLORDA Sabit Usenov Manager, IT	KYZYLORDA Nikolai Gotmanov Manager, Telecom	ERP GROUP Nona Kettlewell Manager, Corporate ERP	ALMATY Dmitry Salov Senior manager, IT services and projects	ALMATY Sergei Moskalenko Manager, IT Security	ALMATY Yebolat Nassipov Manager, Corporate Network	ALMATY Gulnara Skakova Manager, IT&T	SHYMKENT Sergey Vostrotin Manager, IT&T

is being implemented in the IT&T Department on the corporate level. The system will contribute to improving and normalizing the work of the Service Desk Department and other IT groups.

Now I would like to report about groups and especially about people, who are subordinated to me. Thanks to them we can implement our projects and achieve our goals.

The Head of the Service Desk Department in Almaty is Andrey Moiseyev, well experienced in the organization of Service Desk work. Dmitriy Yeskov, Alexander Kochetkov and Meray Galymuly are the Service Desk specialists. They can provide you with competent assistance in any office at all times.

Also there is the Applications and Databases Support Group in Almaty office. This group consists of the specialists who study, configure and maintain applications

and databases in the company. In order to authorize the application, the real need of users, analogues search and justification of the most appropriate option for the company are estimated. Also each application passes through the certification process for identifying threats, compatibility with our IT infrastructure, upgrading and licensing conditions. This exciting work involves Naiyla Rafikova and Nurzhan Zharmagambetov.

Oleg Buslov and Elmira Magdeyeva provide support of the Telecommunication Service. Oleg supports and maintains a private branch telephone exchange (PBX) connected with PKOP and PKKR stations. We are planning for transition to a fully digital format of connection providing users with multifold possibilities. Almost all users of the office know Elmira Magdeeva, Administrator of the Mobile Communication. Elmira will provide you

with a SIM-card, instruct on the operators' services, help to deal with a cell phone, send all necessary information, or just support at the difficult moments.

Daniyar Bayoralov is a System Administrator of the Almaty Local Network. In addition to analytical work related with testing and planning of new IT-solutions, he performs his daily duties regarding checking the microclimate in server rooms, data backup, monitoring of the servers operation, administering the user accounts and access rights.

The IT Department has a lot of new projects on construction of the IT infrastructure in a new office, implementation of the Electronic Document Management System, transition to a new operating system Windows 7. Our team of professionals will manage all these tasks.

Dmitry Salov, Senior Manager, IT services and projects: In the past IT departments had a reputation of the "geeks" working on bunch of computers, wearing old sweater, drinking only beer and living in their own "IT" world, having no idea about real life around them. These times has ended 15 years ago. IT is evolving and growing, and now IT is becoming a real business partner, supporting and enabling company's business objectives.

Regular IT department objectives are to resolve technical problems of the users; to provide maintenance to the hardware and software, provide new hardware and software; to support bunch of computers, servers and other equipment and to provide e-mails and access to the Internet.

With ever growing and becoming more complex IT infrastructure, it has become clear that IT could no longer be only technical. Desktops, servers, communication links, applications and third-party services are shared along all the users and blended into each other. Take any IT infrastructure part alone and IT will lose half of its worth. What's worth a laptop without Internet connection? What about a server without applications running or files stored? The combination of all IT components, understanding what is for and who will use it, leads us to services approach.

When adopting services approach, we change our view on what we provide. For example, IT department will not provide

"e-mail functionality" but provide a service called "E-mail". Despite similar names, meaning is different. Service "E-mail" has distinct features such as: service recipients, provision time, support time, quality, owner, cost, sensitivity and etc. By adopting services approach we can explain to our management what do we do in easy to understand terms.

Our IT service catalogue includes more than 50 services, divided into 8 categories:

- Applications Support, Customization and Development: all business applications such as SAP, Merak etc.
- Collaboration: portal, document management system etc.
- Telephony: fixed, mobile, satellite telephones etc.
- Communications: emails, internet, video conference etc.
- Education and awareness: consultations and trainings
- Data Management: storage, data protection, data access management etc.
- Office Automation: workstation, printing, copying and scanning etc.
- Infrastructure: network, identity management, data center services etc.

Of course not all services are used by majority of the employees (for example, only few employees from EPB department use Merak application and service). Some services are not provided to end-users directly, for example, data center – everyone

use it indirectly, but only IT team is a customer.

A little bit on most excited services we are working on right now.

It is a long awaited solution to one of our biggest issue: "The growth and the flow of our documentation within our group of companies". Implementing this system is a very exciting project, as it will potentially have the same impact on our way of working as E-mail did when it was introduced. With the full support of our senior management, we have started the stage implementation in October 2010.

Phase 1, which is due for completion in March 2011, was defined with 2 main objectives in mind: to set the base for growth of the system and to get quick wins results by implementing in a relatively short amount of time, functionality that will demonstrate the strength of a system like this.

The deliverables of the 1st phase are:

- Setup the archive recipient to collect and store our data;
- Automate electronic contract approval process for any contract in PKOSI; and
- Automate and keep track of outside requests coming to and from the President's Office.

Of course aside off this I am involved in our new office construction and making sure our IT&T infrastructure meets best practice standard. In IT days fly like minutes and everyday brings a new challenge...

Nona Kettlewell, Manager, ERP (Enterprise Resource Planning): The ERP Team was briefly introduced to you in one of the previous magazine issues, and I would now like to give you an update and more information on what is happening with the Team. As many of you know, our team is responsible for the maintenance and development of ERP systems at PK, with the primary system being SAP. To give you an idea as to what we have recently completed and/or our current focus, a few of our projects are as follows:

- **HCM** – go-live for PKOSI last year, now in the process of go-live for PKKR, then PKOP, PKTH. This is a very large project for our team, as well as experts from HR and Finance. We are standardizing all HR and payroll processes and systems throughout PK, utilizing SAP.
- **Upgrade of hardware and software at PKKR & PKOP.** Many of you were involved in this project, to provide testing to ensure all is ok with software. Thank you for your assistance in making this project a success!
- **Material/Asset Requisition (MAR) – PKKR.** This project automated the material requisition in SAP and has been a time saver for many users in Kumkol and Kyzylorda.
- **Tax developments - PKKR & PKOP.** Our Finance department required some significant work to be done in the ‘tax’ area for items such as tax depreciation and corporate income tax calculation automations.

We cannot forget the significant effort that went into our various audits, in order to ensure SOX compliance. We are awaiting the final report, however all informal communication indicates that we were once again compliant for 2010!

We have some very exciting challenges planned for the near future, such as BI (Business Intelligence), and investigation, evaluation of new functionality available with the upgraded software. We are also implementing a new Helpdesk solution for ERP systems, in order to ensure timely responses to your concerns. We are also actively participating in local conferences and work groups, which provides us with a ‘collective voice’ to large companies such as SAP, where we can identify next priority areas of focus as a group of users. We communicate with other companies of our shareholders’ to ensure we provide assistance wherever required.

Success in our projects could not have been realized without our top notch resources in the ERP Team. The ERP Team can be grouped into three main areas of responsibility: Administrative Support, Development and System Administration.

Administrative Support: Olessya Fetissova, Alima Aitbayeva. The Support Consultants provide outstanding service to the ERP Team and all users. Critical SAP master data such as Vendors, Customers, Materials (PKOP) is maintained by this group. They also manage the administration tasks of the ERP Team. A critical aspect of their job is to ensure compliance with key policies and procedures such as the User Authorization forms and Development Requests for SAP. These girls are the key contributors to the success of the SOX Audits, providing external auditors with all evidence required from the ERP area.

Development: this area is headed up by Pavel Pushkarsky for Downstream and M&T, and Marat Kashakov for Upstream and Corporate Business Units. ERP Consultants are: Alimzhan Kudaibergenov, Assylbek Koshkarov, Asya Dyussenova, Bagdat Kenzhaliyev, Dmitriy Gevich, Gabit Zhakebayev, Galina Muzalevskaya, Lilya Gaphurova, Nasikha Sultanova, Nikolay Balashev, Nurlan Sagyndykov, Oleg Dmitriev, Stepan Ivanov, and Yelena Kim.

This group’s technical expertise level ranges from new employees at a junior level to very senior specialists. It is our philosophy to hire recently graduated junior programmers, and develop them internally by providing training and

mentoring from our senior members. We use a similar approach when implementing new functionality such as HCM; investing in training of our internal team, which drastically reduces external consulting costs, and guarantees internal expertise is available for support and further development. Most PK Consultants can manage three or more SAP modules, which is highly uncommon in the industry, as normally a Consultant specializes in one, maximum two areas of functionality.

ERP Consultants provide end users with training and support. They are often called on by industry peers to assist in providing solutions to technical issues.

System Administration: Altay Kossanov and Vladimir Chshekoldin head up this area, along with Kanat Zhanabergenov and Luka Karpovich. This group is responsible to ensure that all SAP systems are available during work hours. They provide all of the tasks associated with system maintenance, backups, system tuning and optimization. All user authorities are managed by this group, and strict control is maintained to ensure our systems are safe. The team is responsible for all software and hardware changes when we receive fixes from SAP. The team members are the ‘policemen’ of the SAP systems, ensuring that all changes and authorities are in line with our policy and procedures.

We all work very hard to continuously investigate new solutions, functionality to ensure that we are providing the best solutions to our users at PetroKazakhstan!

«Ең жақсы ИТ ұжымы» ҚҰМҚ дипломы / Диплом КННК «Лучшая ИТ команда» / CNPC Diploma “The best IT team”

ЖАЙЛЫ КҮЙ ЖАСАУДЫҢ МАҢЫЗЫН ТҮСІНУ...

Туған жерің мен жақын жандарың мекендейтін туған шаңырақтың орнын ешнәрсе де толтыра алмас. Бірақ 14 күнге, ал кей кездері 28 күнге дейін созылатын вахтадағы жұмыскер үшін жайлы күй жасау оңай шаруа емес.

Қамсыздандыру қызметінің тарихы ПетроҚазақстан компаниясы ОңтүстікМұнайГаз бірлестігі болған уақыттан бастау алады. Біздің Қамсыздандыру қызметі үшін бағым бағыт адамды жұмыста да, жұмыстан бос уақытында қажеттінің барлығымен қамтамасыз ету болып табылады. ПҚҚР жұмыскері отбасынан, қоғамнан алыста белгілі бір уақыт болған кезінде тұрмыста да, күнделікті қарым-қатынаста да өзін шет қалғандай сезінбеуінің маңызы зор. Қамсыздандыру қызметінің бүкіл жұмысы міне, дәл осыған бағытталған.

Біздің міндеттерімізге Құмкөл, Арысқұм, Қызылқия кен орындарындағы вахталық қалашықтарды абаттандыру, соның ішінде 62 тұрғын және 5 әкімшілік корпусқа, 2 медициналық орталыққа, 5 асханаға, монша-кір жуу кешеніне, наубайхана мен кондитерлік цехқа тәулік бойы қызмет көрсету кіреді.

Құмкөл кен орнындағы Вахта – 40 кенті (мұндай атауы кентте бастапқыда 40 тұрғын болғанына байланысты берілген) Қызылорда облысының картасындағы бөлек бірлік, жасыл жазира, ауданы 45 гектар және шамамен 1100 маман қоныстанған «олимпиадалық қалашық» болып табылады. Өзінің тірлігі мен тарихы, сізге тіпті үш ұйықтасаң түске кірмейтін хикаяларды әңгімелеп беретін ежелгі тұрғындары бар қалашық. Мұнда «Құмкөлмұнай» МГӨБ бірінші басшысы, аты аңызға айналған тұлға, ел арасында «мұнай генералы» деген атқа ие болған Мұрат Ғазизұлы Саламатов та тұрған.

Қонысты түз даладан түрлі ағаштар мен бұталардың жасыл жолағы бөліп тұр, оның аумағында сәндік ағаштар, жеміс ағаштары мен гүлдер суарылып, күтіп-баптталады, көгалдандыру шебері Әбдісәлім Қарқынбаевтың осы бағытта жемісті еңбек еткеніне біраз жыл болып қалды. Кенттің көрнекті жерлерінің бірі әрі мақтанышы түрлі

балықтар өсіретін жасанды тоған болып табылады. Теннис және гимнастика залдары, тренажерлер, бильярд бөлмесі, кино және оқырмандар залы кіретін спорт кешенінде күндізгі және түнгі ауысымдардың жұмыскерлері ынтамен демалады. Концерттік бригадалардың қойылымдары, түрлі делегациялардың, комиссиялардың кездесулері де дәл осында өткізіліп тұрады, оларға қызмет көрсету де Қамсыздандыру қызметіне жүктелген.

Бір ауысымда шамамен 250 вахта жұмыскері жұмыс істейтін Арысқұм кен орнындағы қоныста Чехияда жасалып шығарылған 8 жаңа тұрғын үй корпусы іске пайдалануға берілді, олардың әр бөлмесінде теледидар мен асхана бар, қазіргі заманға сай спортзалдың құрылысы салынуда және биылғы жылы іске пайдалануға беріледі деп күтілуде. Сондай-ақ жобада монша-кір жуу кешені мен концерттік қойылымдарға, презентацияларға және фильмдер көрсетуге арналған зал көзделді. Кезекте – Қызылқия кен орнындағы жаңа қалашықты кеңейту және Оңтүстік Шығыс Қызылқия кен орнында тұрғын лагерьдің құрылысын салу.

Майбұлақ кен орнына келетін болсақ, ондағы Қамсыздандыру қызметінің бөлімі қызмет көрсететін ғимараттар – Кан-Вуд (ҰЖЖ) корпусы 4-Групп посттары. Мұнда 35 вахта жұмыскері мекендеп, жұмыс істейді.

Вахталық кенттердің спорт пен сахнадағы өз жұлдыздары, өз топжарғандары бар, кен орнында тәулік бойы жұмыс істейтін мердігерлік ұйымдар кіретін ПҚҚР бөлімшелерінің арасында концерттер, топтық және жеке спорт түрлері бойынша жарыстар мен біріншіліктер өткізіледі. Бұл тұрғыдан концерттік бригадаларды, эстрада жұлдыздарын шақырумен тікелей айналысатын және конкурстардың (Құмкөл аруы, Жігіт Сұлғаны және т.б.), вахтада ай-

ына екі дүркін өткізілетін спорт жарыстарының жеңімпаздары үшін жүлделер сайлайтын Жұртшылықпен байланыс жөніндегі бөліммен тығыз ынтымақтастық туралы айтпасақ болмайды. Онысы үшін бізден оларға бөлек алғыс айтамыз.

Осы оңайға соқпайтын жұмысқа Дүйсенғалиев Мәлік пен Ағымбаева Фатима – кез келген еркекті шаң қаптыратын әдемі әйел Фатима – Ханум басшылық етеді. Бастығың нәзік, ақылды, сәлу әрі тартымды болса да, ол туралы «еркек» дегенді естігенде марқайып қаласың. Ал, Молдабек Шегентаевтың Қамсыздандыру қызметі бөлімінің ұйымдастырушысы болып келе жатқанына міне, 17 жылдан асты. Бұл адамның тәжірибесі, кәсіпқойлығы, жауапкершілігі және харизмасы мысынды басады – Молдеке, берілген тапсырма орындалады!

Қысқасын айтқанда, ПетроҚазақстанның Құмкөл, Арысқұм, Қызылқия және Майбұлақ кен орындарындағы бір жарым мыңға жуық қазақстандықтар мен әлемнің түрлі елдерінің өкілдерінің «баспанасын, наны мен ермегің» қамдайтын Қамсыздандыру қызметінің 36 қызметкерінің (екі вахтаға) кәсіпқойлығы мен талмас еңбегінің арқасында өмір бұрқырап қайнайды. Әрине, бірінші орында жұмыс, ал одан да маңызды не болуы мүмкін? АДАМ! Әр түрлі облыстар мен елдердің өкілдері үшін бірге жұмыс істеу, бір жерде тұру және жақсы жағдайлар жасау оңай емес, бірақ қызықты, өзіңді де, көршілеріңді де жаңадан танығандай болып, кенеттен Жердің қаншалықты кішкентай екенін және оны сақтап қалу мен онда жайлы күй жасаудың қандай маңызды екенін түсінесің.

Есей Жасекенов

Құмкөл кен орнының
Қамсыздандыру қызметінің әкімшісі

ПОНИМАЯ, КАК ВАЖНО СОЗДАТЬ УЮТ...

Заменить тепло домашнего очага и близких людей не сможет никто. Но создать комфорт для работника на вахте, которая длится от 14 до 28 дней, – задача, выполняемая для Службы обеспечения.

Е. Жасекенов, Қамсыздандыру қызметі / Е. Жасекенов, Служба обеспечения / Y. Zhassekenov, Support services

История Службы Обеспечения берёт начало с тех времен, когда компания имела название «ЮжНефтеГаз». Приоритетным для нашей Службы является обеспечение человека всем необходимым как во время работы, так и в часы отдыха. Ведь очень важно, чтобы работник ПККР, находясь вдали от семьи и общества, не чувствовал себя обделённым ни в быту, ни в повседневном общении. Именно на это и направлена деятельность Службы Обеспечения.

В наши обязанности входит благоустройство вахтовых посёлков на месторождениях Кумколь, Арысқум и Кызылкия, включая круглосуточное обслуживание 62 жилых и 5 административных корпусов, 2 медицинских центров, 5 столовых, банно-прачечного комбината, пекарни и кондитерского цеха.

Посёлок «Вахта-40» на месторождении Кумколь (этимология названия - от первых 40 жителей посёлка) является отдельной единицей на карте Кызылординской области, это зелёный оазис, «олимпийская деревня» площадью 45 гектаров, населённая почти 1100 специалистами. Городок со своим бытом и историей, со своими старожилами, которые поведат

ют вам массу интересных рассказов о его существовании. Здесь проживал Мурат Газизович Саламатов - первый руководитель НГДУ «Кумкольнефть», легендарная личность, в народе прозванный «генералом нефти».

Посёлок ограждён от пустынной степи зелёной полосой различных деревьев и кустарников, на его территории растут декоративные и фруктовые деревья и цветы, за которыми не один год искусно следит мастер по озеленению Каркинбаев Абдисалим. Одной из достопримечательностей и гордостью посёлка является искусственный пруд с рыбой разных видов. Имеется спортивный комплекс с теннисным и гимнастическим залами, тренажерами, бильярдной, кино- и читальным залами, где активно отдыхают работники дневной и ночной смен. Именно здесь регулярно проходят выступления концертных бригад, встречи различных делегаций, комиссий, обслуживание которых также возложено на Службу Обеспечения.

В посёлке на месторождении Арысқум, где проживает почти 250 вахтовиков в одной смене, пущены в эксплуатацию 8 новых чешских жилых корпусов с телевизором в каждой комнате, а также столовая. В этом году планируется пуск в эксплуатацию и современного спортивного зала, а в проекте - банно-прачечный комплекс и зал для концертных выступлений, презентаций и демонстрации фильмов.

На очереди - расширение нового городка на месторождении Кызылкия и строительство жилого лагеря на месторождении Юго-Восточный Кызылкия.

На месторождении Майбулак жилой комплекс включает здания корпуса Кан-Вуд (ПРС) и посты Групп-4, которые обслуживает отдел Службы Обеспечения. Здесь проживают и трудятся 35 вахтовиков.

В вахтовых посёлках есть свои звёзды в спорте и на сцене; среди подраза-

делений ПККР с участием подрядных организаций, круглосуточно работающих на месторождениях, проводятся концерты, соревнования и первенства по командным и одиночным видам спорта. Здесь, конечно, нельзя не сказать о тесном сотрудничестве с Отделом по связям с общественностью, который занимается приглашением концертных бригад, звёзд эстрады, выделяет призы для победителей различных конкурсов (Мисс Кумколь, Жігіт Султаны и т.д.) и спортивных соревнований, проводимых на вахте два раза в месяц. За что им наше отдельное спасибо.

Руководят непростой работой Службы Обеспечения Дуйсенғалиев Малик и Ағимбаева Фатима - очаровательная женщина, которая даст фору любому мужчине. Ну и, конечно же, движущая сила Отдела Службы Обеспечения уже на протяжении более 17-ти лет - Шегентаев Молдабек. Опыт, профессионализм, ответственность и харизма этого человека действуют гипнотически - все знают, что поставленная задача будет выполнена!

Жизнь на вахте кипит благодаря профессионализму и кропотливому труду 36 сотрудников Службы Обеспечения (на обе вахты), заботящихся о «жилье, хлебе и зрелищах» около полутора тысяч казахстанцев и представителей разных стран мира в городках «ПетроКазахстан» на месторождениях Кумколь, Арысқум, Кызылкия и Майбулак. Работать, вместе жить и создавать хорошие условия для представителей разных народов и стран нелегко, но интересно, - познаешь себя и соседей снова и снова, вдруг понимаешь, как мала Земля, и как важно сохранить ее и создать на ней уют.

Жасекенов Есей
Администратор Службы
Обеспечения месторождения
Кумколь

UNDERSTANDING HOW IMPORTANT IT IS TO CREATE COMFORT...

No one can replace the native shore or your sweet home, your nest, with its family members. But to create comfort for an employee working on the shift, which lasts from 14 to 28 days, is not an easy task.

The history of the Support Services Department dates back to the time when the company was called YuzhNefteGas. The priority goal of our Department is to provide an employee with all the things he/she might need both at work and during the leisure time. It is very important that PKKR employee, being far from his/her family and community, does not feel deprived in everyday life and communication. This is the goal of the Support Services Department.

Our responsibilities include infrastructure development of rotational villages in Kumkol, Aryskum, Kyzylkiya fields including 24-hour services for 62 residential and 5 administrative buildings, 2 medical centers, 5 canteens, bath and laundry facilities, bakery and pastry shops.

Vakhta-40 village in the Kumkol Field (the camp was named after the first 40 residents of the village) is a separate unit on the Kyzyl-Orda Oblast map, a green oasis, an "Olympic village", with an area of 45 hectares and 1100 resident specialists. It is the town with its life and history, with its old-timers who can tell you the tales about its past. Here lived Murat Gazizovich Salamatov, the first director of oil and gas production department Kumkolneft, a legendary person who was called an "oil general" by common people.

The village is fenced by a green parkway of trees and bushes from the desert steppe. Ornamental, fruit trees and flowers planted in the village are proficiently cared by Abdusalim Karkinbayev, master of landscape gardening, who has been working here for many years. An artificial pond with different kinds of fish is one of the sights and prides of the village. There is a sports center with tennis and gym facilities, fitness equipment, a billiard room, a movie theater and reading halls where employees of day and night shifts actively spend their leisure time. This is the place where concerts are performed, meetings of different delegations, and

commissions take place. Rendering services for these events is within the responsibilities of Support services.

8 new residential buildings made in the Czech Republic, with a TV set in each room, as well as canteen, were put into operation in the village in the Aryskum Field where about 250 workers stay during one shift. A modern sports facility is expected to be commissioned this year. A bath and laundry facility, and a hall for concerts, presentations and movies are planned to be constructed as well.

A new town in the Kyzylkiya Field is to be expanded soon and a residential camp in the South-Eastern Kyzylkiya field is to be constructed. As for the Maibulak Field, there are buildings of Kan-Wood (WL) and Group-4 posts, which are maintained by the Support Services Department. 35 shift employees live and work here.

The rotational villages have their own stars in the sports and on the stage; concerts, competitions and tournaments in team and individual sports are held among the PKKR divisions with participation of contracting companies. Here, of course, we should mention our close cooperation with the Public Relations Department which directly deals with invitation of concert teams, pop stars, and allocates prizes for pageant winners (Miss Kumkol, Zhigit Sultany (competition for men), etc.), different sport tournaments conducted

on the shift twice a month. We would like to express special thanks to them for the arrangement of such events.

The hard work of Support services is handled by Malik Duisengaliyev and Fatima Agimbayeva - a charming lady who can give a head start to any man. And, of course, Moldabek Segentayev who has been the the driving force at the Support Services Department for more than 17 years. Experience, professionalism, responsibility, and charisma of this person are mesmerizing - everyone knows that the task will be done!

Things are humming owing to the professional skills and painstaking work of 36 employees of the Support Services Department (both shifts) taking care of housing, "bread and circuses" of about 1,500 Kazakhstan nationals and expats from various countries of the world living in PetroKazakhstan towns in the Kumkol, Aryskum, Kyzylkiya and Maibulak Fields. It is not easy to work, live together and create good conditions for people of different nations and countries but it is very interesting because one can learn more and more about oneself and his neighbors, and with that comes a sudden understanding how small the Earth is and how important it is to keep and create comfort on it.

Yessei Zhassenov,
Administrator, Kumkol,
Support Services

Құмқөл кенорнын қамсыздандыру қызметінің ұжымы / Коллектив службы обеспечения месторождения Кумколь / Kumkol Support services team

ҚАЗАҚСТАН-ҚЫТАЙ: СТРАТЕГИЯЛЫҚ ҮНТІМАҚТАСТЫҚ

Қазақстан-Қытай қатынастарының тақырыбы әрқашан да саясаткерлердің, экономистердің, ғалымдар мен журналисттердің, назарында болатын. Бұл орайда, біздің елдеріміздің арасындағы екіжақты қарым-қатынасқа берілетін бағалар көбінесе бір бірінен едәуір алшақ болып келеді. Қазақстан мен Қытайдың ынтымақтастығы жайында, біздің көршімізге деген өзінің жалпы көзқарасы туралы «Мұнайшы» сұрақтарына ҚР Президенті жанындағы Қазақстан стратегиялық зерттеулер институтының бас ғылыми қызметкері, саясаттану ғылымдарының докторы, профессор Сыроежкин К.Л. жауап береді.

- Константин Львович, ең алдымен, «Қазақстан-Қытай: шекара маңындағы саудадан стратегиялық серіктестікке» кітабыңыздың шығуына орай біздің құттықтауымызды қабыл алыңыз. Сіздің бүкіл саналы ғұмырыңызды Қытайды зерделеуге арнағаныңызды және бүгінгі таңда жалпы «қытай проблематикасы» бойынша да, сондай-ақ Қазақстан-Қытай қатынастары саласында да есімі белгілі әрі жетекші мамандардың бірі болып табылатыныңыз бізге мәлім. Неліктен Қытай? Сізді ол несімен қызықтырады?

Бәрі де көп уақыт бұрын, 1976 жылы әскери қызметтен кейін мен Ф.Э. Держинский атындағы КСРО МҚК Жоғарғы мектебіне жолдама алғанда басталды. Ол кездері кеңес-қытай қатынастары, жұмсартып айтсақ, маз күйде еместін, сондықтан шығыс факультетінің тыңдаушыларының басым бөлігін болашақ қытайтанушылар құрайтын. Біздің пікірімізді ешкім де керек қыла қоймады, бірақ оқытушыларға, жалпы дайындық деңгейіне келсек, біздің жолымыз болды деуге болады. Бізге тек тіл мен тарихты ғана емес, сонымен қатар Қытайға қатысты басқа да мәселелерді үйретті. Айта кету керек, оқытқанда, тиянақты оқытты. Ал ең бастысы, біздің оқытушыларымыз бізге Қытай мен оның тамаша әрі көне мәдениетін тек түсіндіріп қана қоймай, сонымен қатар оған деген сүйіспеншілікті дарыта білді. Біз Қытайға арналған бір де бір кітапшаны қалт жібермейтінбіз.

Ол кезде КСРО-да «маоизммен» идеологиялық күрес жүріп жатса да, қытай тарихы, мәдениеті және философиясы бойынша едәуір мол әрі сапалы (насихатшылықтан басқа) әдебиет шығып тұратын.

Одан кейін КСРО ҒА Қиыр Шығыс институтының аспирантурасында оқыдым, тиісінше Қытайдың тарихы мен мәдениетіне одан да тереңдеуге тура келді. 1986 жылы маған едәуір ұзаққа созылған «идеологиялық күрес» кезеңінен кейін КСРО-ға сапармен келген тұңғыш ресми қытай делегациясына ілесіп, аудармашы болып жұмыс істеудің сәті түсті. Бұл сол уақытта төрайымы бастаған Қытай әйелдері федерациясының делегациясы болатын. Олармен араласу менің Қытайға деген әуестігімді күшейте түсті.

Содан кейін ҚазКСР ҒА ұйғыртану институтында, ҚазКСР ҒА Шығыстану институтында, ҚР Президентінің жанындағы Қазақстан стратегиялық зерттеулер институтында еңбек еттім. Осы құрылымдардың барлығында маған Қытайды зерделеумен айналысуға тура келді. Және оның мәселелеріне тереңірек үңілген сайын, елге, қытай халқына және оның бірқатар саяси жетекшілеріне деген әуестігім де арта түсті.

1988 жылы мен Қытайда алғашқы сапарыммен болып қайттым. Бұл жолы енді Қазақстан делегациясының аудармашысы болдым. Біз Үрімшіде және ҚХР ШҰАА Санджи-Хуэй автономды округінде болып қайттық. Алған әсерім ұмытылмастай, бірақ ең бастысы – Қытайдың осынша жылдар ішінде өткен жолын салы-

стыру және бағалау тұрғысынан пайдалы болды.

1990-шы жылдардың орта тұсынан бастап мен Қытайға жиі баратын болдым, сондықтан Қытайдың өзі және онда мекендеген халықтардың менталитетінің қалай өзгергенін өз көзіммен көруге мүмкіндігім болды. Ал өзім саясаттанушы болғандықтан – кеңестен соңғы кеңістікте болып жатқан жағдайлармен салыстыра және салғастыра алдым.

Қытай мені несімен қызықтырады? Барлығымен деуге болады. Мен оның тарихын, әсіресе, жаңа дәуірдегі трихын едәуір жақсы білемін, ол көп нәрседен хабар береді. Өзімді қытай мәдениетінің керемет білгірі деп айта алмаймын, бірақ әсіресе бүгінгі дүниенің аласапыранын түсінуге талпынсаң, оған тәнті болмау мүмкін емес. Қытайда байқалатын, дәстүр мен бүгінгі күннің синтезін бағаламауға болмайды. Олар үйлесімдікті таба білген секілді, мұнда ежелгі дәстүр ғылым мен техниканың ең соңғы жетістіктерімен жап-жақсы біте қайнасады. Ал дәстүрлі қытай философиясын алайық – Конфуций, Лао-Цзы, Мэн-Цзы, Сунь-Цзы тек ойлануға ғана емес, сонымен қатар мүлдем өзге заңдылықтар бойынша өмір сүруге баулиды.

-«ПетроҚазақстан» компаниясының екі акционері: «ҚМГ» бен ҚҰМК өз елдеріндегі ірі мемлекеттік компаниялар болып табылады. Сондықтан, біздің оқырмандарымыздың мұнай саласындағы Қазақстан-Қытай ынтымақтастығы тақырыбы бойынша білгісі келетіні әбден түсінікті. Екіжақты өзара

2009 ж. «Парыз» жүлдесімен марапаттау рәсімі кезінде / Во время церемонии награждения премией «Парыз», 2009 / During Paryz Awarding Ceremony, 2009

әрекеттесудің осы бір бағыты бүгінде қалай дамуда?

Мұнай-газ секторында Қазақстан мен Қытайдың арасындағы ынтымақтастық – біздің стратегиялық серіктестік қатынастарымыздың негізі. Ал бүгін кей кездері «қытай тарапынан төнетін қатер» жайында пікірлер айтылғанымен, мен ондай үрейді орынды деп ойламаймын.

Иә, Қазақстанда мұнай өндіруде қытай компанияларының үлесі артып келеді, бірақ бұл дабыл қағуға негіз болатын жайт емес. Қайта, егер ойланып көрсек, Қытайдың бұрын басқа шетелдік инвесторларға табысталған кейбір компанияларды сатып алғаны, жалпы мұнай өндіру көлеміндегі «ҚазМұнайГаз» ҰК» АҚ-ның үлесінің артуына көп септігін тигізді. Өйткені осы компаниялардың ең ірілерінің негізінде Қазақстан-Қытай бірлескен кәсіпорындары құрылды емес пе. «ПетроҚазақстан» – соның мысалдарының бірі.

Екіншіден, Қытай бүгін энергетикалық ресурстардың ерекше тапшылығын бастан кешіп отыр, және оларды бүкіл дүние жүзінен сатып алуда. Қазақстан болса, керісінше, өзінің мұнайын сатып алушыларды және оны тасымалдау бағыттарын әртараптандыруға ұмтылады. Сондықтан, бұл жерде екі тараптың да пайдасы бар: Қытай са-

тып алуды, біз – сатуды қалаймыз. Ең бастысы – шарттар туралы келісіп алу.

Және де, мұнай өндіру, ал соңғы кезеңде. Мен басқа ынтымақтастық салалары Қазақстан-Қытай қатынастарындағы басым бағытқа айналатын күн алыс емес екеніне көміл сенемін.

- Қазақстан мен Қытайдың арасындағы ынтымақтастықтың келешегі неғұрлым мол қандай салаларын ерекше атар едіңіз?

Қазақстандық «национал-патриоттардың» ашуына ілігуге тәуекел етсем де, маған ауыл шаруашылығы саласындағы ынтымақтастықтың келешегі барынша мол болып көрінеді. Тап осы салада біз өте жақсы бәсекеле аламыз. Әрі тап осы салада ынтымақтастық өзара пайдалы және өзара толымды бола алады. Оның үстіне, бірқатар болжамдарға қарағанда, дүниежүзілік азық-түлік дағдарысының ауылы алыс емес, ал шананы жазда сайлаған дұрыс екенін бәріміз білеміз.

Екінші бағыт – бірлескен экологиялық жобалар, соның ішінде тұщы сумен жабдықтауға және су көздерін ластанудан тазартуға байланысты мәселелерді шешу. Біз үшін де, Қытай үшін де бұлар – көкейтесті мәселелер.

Үшіншісі – соңғы бір-екі жыл бойы айтылып жүргендей –

экономиканың шикізаттық емес салаларындағы ынтымақтастық, ҚХР Төрағасы Ху Цзиньгаоның соңғы кездегі мәлімдемелеріне қарағанда, бұл Қытай үшін басым бағытқа айналып келеді. Мәселе біздің не ұсына алатынымызда және біздің осы іспетті жобаларды іске асыруға әзірлігімізде.

Төртіншісі – атом энергетикасы саласындағы ынтымақтастық. Қазақстан – уран өндірісі бойынша аймақтық көшбасы. Қытайдың жоспарларында – жақын арадағы 20 жылда атом энергетикасының үлесін бүгінгі 4%-дан 15-20%-ға дейін арттыру. Қазақстанға да екі-үш АЭС артық болмас еді. Сондықтан мүдделілік екі жақтан да бар.

- Сұхбатыңыз үшін рахмет!

Сыроежкин К.Л. 1956 жылғы 19 маусымда Алматы қаласында туған. Держинский атындағы КСРО МҚК Жоғары мектебін бітірген, шығыстанушы, тарих ғылымдарының кандидаты, саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ӨФА корреспондент мүшесі, ҚР Саяси ғылым академиясының академигі әрі вице-президенті, Синьцзян университетінің құрметті профессоры. 12 монография мен 500-ден астам ғылыми және публицистикалық жарияланымдардың авторы.

КАЗАХСТАН-КИТАЙ: СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПАРТНЕРСТВО

Тема казахстанско-китайских отношений всегда находится в центре внимания политиков, экономистов, ученых и журналистов. При этом зачастую оценки двустороннего взаимодействия между нашими странами достаточно разноплановые. На вопросы «Мунайшы» о сотрудничестве Казахстана и Китая, о своем отношении к нашему соседу в целом отвечает главный научный сотрудник Казахского института стратегических исследований при Президенте РК, доктор политических наук, профессор К.Л.Сыроежкин.

Сыроежкин К. Л. / Syroyezhkin K.L.

- Константин Львович, прежде всего, примите наши поздравления по поводу издания книги «Казахстан-Китай: от приграничной торговли к стратегическому партнерству». Знаем, что Вы всю свою сознательную жизнь посвятили изучению Китая и сегодня являетесь одним из наиболее известных ведущих специалистов по так называемой «китайской проблематике» в целом, а также в области казахстанско-китайских отношений. Почему Китай? Чем он для Вас интересен?

Все началось довольно давно, в 1976 году, когда после службы в армии я был направлен на учебу в Высшую школу КГБ СССР им. Дзержинского. В то время советско-китайские отношения оставляли желать лучшего, мягко говоря, а потому основную массу слушателей восточного факультета составляли будущие китаисты. Нашим мне-

нием особенно не интересовались, но нам повезло с преподавателями, да и вообще с уровнем подготовки. Нас учили не только языку и истории, но и другим премудростям, связанным с Китаем. Учили, надо сказать, на совесть. А главное – наши преподаватели научили нас не только понимать, но и любить Китай и его великолепную древнюю культуру. Мы не пропускали ни одной книги, посвященной Китаю. И хотя в те времена в СССР шла идеологическая борьба с «маоизмом», издавалось много довольно качественной (непропагандистской) литературы по китайской истории, культуре и философии.

Позднее была аспирантура Института Дальнего Востока АН СССР, и соответственно, более глубинное погружение в историю и культуру Китая. В 1986 году мне посчастливилось поработать переводчиком, сопровождая первую официальную китайскую делегацию, посетившую СССР после продолжительного периода «идеологической борьбы». Это была делегация Федерации китайских женщин во главе с тогдашним ее председателем. Общение с ними еще больше укрепило мои симпатии к Китаю.

Потом были Институт уйгуроведения АН КазССР, Институт востоковедения АН КазССР, Казахский институт стратегических исследований при Президенте РК. Во всех этих структурах мне, так или иначе, приходилось заниматься изучением Китая. И чем глубже я вникал в его проблемы, тем большей симпатией проникался к стране, китайскому народу и некоторым политическим руководителям.

В 1988 году состоялась моя первая поездка в Китай. Опять в качестве переводчика казахстанской делегации. Мы посетили Урумчи и Санджи-Хуэйский автономный округ СУАР КНР. Впечатления незабываемые, но главное – полезные с точки зрения сравнения и оценки пройденного Китаем за эти годы пути.

С середины 90-х я стал регулярно бывать в Китае, и мог, что называется, вживую наблюдать, как меняется сам Китай и менталитет населяющих его народов. А поскольку я все-таки политолог – делать сравнения и сопоставления с тем, что происходило на постсоветском пространстве.

Чем для меня интересен Китай? Практически всем. Я неплохо знаю его историю, особенно новейший период, и она учит многому. Не могу сказать, что я большой знаток китайской культуры, но не восторгаться ею просто нельзя, особенно, когда стремишься понять превратности сегодняшнего бытия. Нельзя не оценить наблюдаемый в Ки-

тае синтез традиционного и современного. Здесь как-то сумели найти золотую середину, и традиции прошлого неплохо уживаются с новейшими достижениями науки и техники. Я уже не говорю о классической китайской философии – Конфуций, Лао-Цзы, Мэн-Цзы, Сунь-Цзы учат не только мыслить, но и жить по совершенно иным законам.

- У компании «ПетроКазахстан» два акционера: КМГ и КННК, являющиеся крупными государственными компаниями в своих странах. Поэтому, вполне естественен интерес наших читателей к теме казахстанско-китайского сотрудничества в нефтяной отрасли. Как сегодня развивается это направление двустороннего взаимодействия?

Сотрудничество между Казахстаном и Китаем в нефтегазовом секторе – основа наших отношений стратегического партнерства. И хотя сегодня порой звучит тезис по поводу «китайской угрозы», я не разделяю этих страхов.

Да, доля китайских компаний в добыче нефти в Казахстане пока растет, но это не повод для алармистских настроений. Напротив, если задуматься, то во многом именно благодаря тому, что Китай приобрел некоторые переданные ранее другим иностранным инвесторам компании, выросла и доля АО «НК «КазМунайГаз» в общем объеме добычи нефти. Ведь на базе наиболее крупных из таких компаний были созданы казахстанско-китайские СП. «ПетроКазахстан» – один из таких примеров.

Во-вторых, Китай сегодня испытывает острый дефицит в энергоресурсах и покупает их по всему миру. Казахстан, напротив, стремится диверсифицировать покупателей казахстанской нефти и направления ее транспортировки. Так что здесь интерес взаимовыгодный: Китай хочет купить, мы – продать. Главное – договориться об условиях.

Наконец, нельзя не сказать и о том, что сотрудничество в области добычи, а в последнее время и переработки казахстанской неф-

РҚ Президенті Нұрсұлтан Назарбаев және КХР Төрағасы Ху Цзиньтао / Президент РК Нұрсұлтан Назарбаев и Председатель КНР Ху Цзиньтао / Kazakhstan President Nursultan Nazarbayev and PRC Chairman Hu Jintao

ти – лишь первый шаг, обусловивший интерес Китая к Казахстану. Я уверен, что недалек тот день, когда главным приоритетом в казахстанско-китайских отношениях станут другие сферы сотрудничества.

- Какие наиболее перспективные сферы сотрудничества между Казахстаном и Китаем вы можете выделить особо?

Рискую в очередной раз навлечь на себя гнев казахстанских «национал-патриотов», но наиболее перспективным мне представляется сотрудничество в области сельского хозяйства. Именно здесь мы вполне конкурентоспособны. И именно здесь сотрудничество может быть взаимовыгодным и взаимодополняемым. К тому же, по ряду прогнозов, не за горами мировой продовольственный кризис, а готовить сани, как известно, лучше летом.

Второе направление – совместные экологические проекты, в том числе и решение вопросов, связанных с обеспеченностью пресной водой и очисткой водных источников от загрязнений. И для нас, и для Китая – это сверхактуальные проблемы.

Третье – то, о чем говорится последние полтора-два года – сотрудничество в несырьевых отраслях экономики. Судя по последним заявлениям Председателя КНР Ху Цзиньтао, для Китая это становится приоритетным направлением. Вопрос в том, что мы можем предложить и готовы ли мы к реализации такого рода проектов.

Четвертое – сотрудничество в области атомной энергетики. Казахстан – региональный лидер по добыче урана. В планах Китая – увеличение доли атомной энергетики в ближайшие 20 лет с нынешних 4% до 15-20%. Не помешала бы паратройка АЭС и Казахстану. Так что, интерес взаимный.

Спасибо за интересное интервью!

К.Л. Сыроежкин родился 19 июня 1956 г. в Алма-Ате. Сыроежкин – востоковед, кандидат исторических наук, доктор политических наук, профессор, член-корреспондент АСН РК, академик и вице-президент Академии политических наук РК, почетный профессор Сынцзянского университета. Автор 12 монографий и более 500 публикаций.

KAZAKHSTAN-CHINA: STRATEGIC PARTNERSHIP

Kazakhstan-Chinese relations is always in the focus of political scientists, economists, scholars, and journalists. At this, bilateral relations between countries are assessed differently. Syroyezhkin K.L., Professor, Doctor of Political Sciences, Chief research fellow of the Kazakhstan Institute for Strategic Studies under the President of RoK, answered the questions of Munaishy about cooperation between Kazakhstan and China, and his attitude to our neighbor in general.

- Konstantin, first of all, our congratulations on the publication of your book "Kazakhstan-China: From Border Trade to Strategic Partnership". We know that you have dedicated all your life to the studies of China and today you are one of the most well-known leading specialists in so called 'Chinese topics' in general and of Kazakhstan-Chinese relations. Why China? Why is it interesting for you?

Everything began a long time ago, in 1976, when after the army discharge I was sent to study in the USSR KGB High School named after Dzerzhinsky. At that time, Soviet-Chinese relations left much to be desired, to say the least of it, and therefore future sinologists were the main group of students of the Oriental Studies Department. They did not care much about our opinions but we were lucky with the lecturers and the level of training. We studied not only the language and history but other subtleties related to China. But the most important thing is that our lecturers taught us not only understand but love China and its great ancient history. We hardly missed any new book about China. Although the ideological struggle with Maoism was in full swing at that time in the USSR, a lot of high quality (of non-propagandistic nature) literature about the Chinese history, culture and philosophy were published.

Later were post-graduate studies at the Institute of Far Eastern Studies of the USSR Academy of Sciences, and accordingly – profound studies of the history and culture of China. In 1986, I was lucky to work as an interpreter and accompany the first official Chinese delegation which visited the USSR after a long period of "ideological struggle". It was a delegation of the Federation of Chinese Women.

Then I joined the Institute of Uigur Studies under the Academy of Sciences of the Kazakh SSR, Institute of Oriental Studies of the Academy of Sciences of the Kazakh SSR, Kazakhstan Institute for Strategic Studies under the President of RoK. In all those institutes, I studied China one way or other. And the more insight I gained into its problems, the more sympathy I had to the country, Chinese people and some political leaders.

My first visit to China was in 1988, and again as the interpreter of the Kazakhstan delegation. We visited Urumqi and Xianji-Hui autonomous district of the XUAR of PRC. My impressions were

unforgettable but first of all they were useful in terms of comparison and assessment of the long way travelled by China.

Since the mid-1990s, I have visited China regularly and could see first-hand how China itself and its people's mentality has been changing. And since I was a political scientist, I made comparisons and correlations with the developments in the post-Soviet area.

Why is China interesting for me? Almost in everything, I know well its history, especially the newest period, and it teaches a lot. I cannot say that I am a great expert of the Chinese culture but one can't help admiring it, in particular when you try to understand the shifts and changes of today's life. One cannot but appreciate the synthesis of the traditional and the modern observed in China. China has managed to find the golden mean, and traditions of the past get along with the advanced achievements of science and technology; not to mention classical Chinese philosophy – Confucius, Lao Zi, Men Zi, Sun Zi teach not only to think but to abide by completely different laws.

- PetroKazakhstan has two shareholders: KMG and CNPC, large state-owned companies in their home countries. Therefore, the interest of our readers in the Kazakhstan-Chinese cooperation in the oil industry is quite natural. How is this bilateral interaction developing?

The cooperation between Kazakhstan and China in the oil and gas industry is the foundation of our strategic partnership relationships. And, although today some people tend to speak of the "Chinese threat", I do not share these fears. Yes, the share of Chinese companies in production of oil in Kazakhstan is growing but it should not cause alarming attitude. For example, when you come to think of it, this is mostly owing to the fact that China has acquired some companies which had been sold earlier to foreign investors, the share of KMG in the total volume of oil production has increased. Kazakhstan-Chinese joint ventures were created from the largest of the companies. Petro-Kazakhstan is one of such examples.

Secondly, China is short of energy resources and buys them throughout the world. Kazakhstan, to the contrary, tries to diversify the buyers of Kazakhstan oil and directions of transportation. The interest is mutually beneficial: China wants to

buy, and we want to sell. The main thing is to agree upon the terms and conditions.

Finally, one must note that cooperation in production and, recently, in processing of Kazakhstan oil is only the first step which caused the interest of China in Kazakhstan. I am sure that a day when other areas of cooperation will become the main priority in Kazakhstan-Chinese relations is not so far.

- What most promising areas of cooperation between Kazakhstan and China can you highlight?

Though I am at risk of causing anger among Kazakhstani "national patriots" but in my opinion the most promising area is cooperation in agriculture. We are quite competitive in this sphere. This is the area where the cooperation can be mutually beneficial and mutually supplemental. In addition, according to some forecasts, a world food crisis is coming; they say it is better to mend your sails while the weather is fine.

The second direction is joint ecological projects including issues of availability of fresh water and treatment of water sources from contaminants. They are top urgent problems both for China and for us.

Thirdly, it is the cooperation in non-primary industries of the economy which has been discussed over the last 1.5-2 years. According to the recent statements of Hu Jintao, Chairman of PRC, it is becoming a priority direction for China. The question is what we can offer and if we are ready to implement such projects.

Fourthly, it is cooperation in nuclear power. Kazakhstan is the regional leader in production of uranium. China plans to increase the share of the nuclear power from current 4% to 15-20% in the nearest 20 years. A couple of nuclear power plants would be useful for Kazakhstan too. So the interest is mutual.

Thank you for interesting answers!

K.L. Syroyezhkin was born on June 19, 1956, in Almaty. He is orientalist, candidate of historical sciences, Doctor of political sciences, Professor, associate member of the Academy of Social Sciences of Kazakhstan, member and vice-president of the Academy of Political Sciences of Kazakhstan, honorable professor of Xinjiang University. Author of 12 monographs and over 500 publications.

ЕСКЕНДІР ХАСАНҒАЛИЕВ: МЕН НАҒЫЗ АУЫЛ БАЛАСЫМЫН

Бұл адам туралы өмірде бәріне де өз еңбегімен жеткен жан деп батыл айтуға болады. Толып жатқан қиыншылықтар мен кедергілерге қарамастан, Ескендір аға өзінің аңсаған арманына талмай жол салып, ақыр соңында оған жетті де. Біз ұядай жайлы үйдің жып-жылы қонақ бөлмесінде отырмыз, мұнда майталман сазгер өзінің жақындарының ортасында өз өмірі туралы баппен әңгімелеп отыр. Ал оның өмірі – біздің ұлы қазақ даласының тарихының бір бөлігі...

- Ескендір аға, ең әуелі 2011 жылғы 7-ші қысқы Азиялық ойындардың Әнұранын таңдау бойынша сайыстағы жеңісіңізбен жын жүректен құттықтауымызды қабыл алыңыз! Өзіңіздің жеңісіңіз туралы қалай білдіңіз? Сіз өзіңіздің жеңіп шығатыныңызға сенімді болдыңыз ба, әлде соңғы минутқа дейін күмәніңіз болды ма?

- Азиаданың Әнұранын жазуға конкурс жарияланғаны туралы мен Қазақстаннан тыс іссапарда жүрген кезімізде білдім. Ал Азиялық Ойындардың біздің жерімізде өткізілуі Қазақстанның тарихындағы маңызды оқиға болады, соның арқасында дүние жүзі біздің еліміз туралы тағы бір рет естиді деп санағандықтан, мен ұлым Біржанға (ол сазгер, әнші): «Мен байқап көрсем қайтеді...» дедім. Ол мені қолдады, сонымен 10 күн қалғанда мен отырып, ән жазып шықтым. Әннің сөзін Өтеген Оразбаев жазды, оның өлеңі маған өте ұнады. Міне, бұл ән осылайша пайда болды. Біржан жобаның продюсері болды, біз оның аранжировкасын бірлесіп жасадық. Біз ән жазған студияға әнші-орындаушылардың тұтас бір тобы шақырылды. Осылайша, әнді аса қысқа мерзімде дайындап, конкурстың ұйымдастыру комитетіне жолдадық.

Шамалы уақыт өткенде біз сайысқа 107 ән түскенін, оның ішінен соңғы турға небары 10 ән іріктелгенін, оның қатарына менің әнім «Азиада жалауы» кіргенін білдік. Ұйымдастыру комитеті сайыстық еңбектерді SMS дауыс беру жолымен халықтың «талқысына» ұсыну туралы шешім қабылдады. Мұндай тәсілдің мақсаты – адамдар тандасын деген шешім. Сонымен бір мезгілде 10 әннің бәрі ра-

диоэфирге шығарылды. Дауыс беру нәтижелері бойынша менің әнім 50%-ға жуық дауысқа ие болып, қалғандары 12-13%-дан алған. Дауыс беру нәтижелері туралы ресми хабарлама баспасөз мәжілісінде жасалды, оған конкурсқа қатысушы барлық сазгерлер шақырылды. Конкурсқа қатысушылардың арасында жастар жағы басым болды, ал белгілі сазгерлерден тек Кеңес Дүйсекеев қана болды. Айтпақшы, менің атым тізімде бірінші тұрды, жеңіп шыққаным да сондықтан (күлді). Қалған әндер нашар болды деп айта алмаймын, дегенмен бұл – халықтың таңдауы. Және де, естүімше жас санаты әр түрлі адамдар – 18 жастан 71 жасқа дейін дауыс берген екен. Әрине, мен соңғы сәтке дейін алабұртып, абыржумен болдым. Бірақ ішімнен мен өз халқыма, өз тыңдармандарыма сендім. Егер менің әнім адамдардың жүрегіне жетсе, олар мен үшін дауыс береді деп ойлап едім сонда.

- Өзіңіз туралы азырақ айтып берсеңіз. Ата-анаңыз, бала кездегі достарыңыз...

- Мен Батыс Қазақстан облысынанмын, 1940 жылы Қазақ ауданының Қаратөбе ауылында тудым. Айта кететін бір жайт, бұл ауданда ата заманнан бері осы уақытқа дейін ресми іс қағаздары қазақ тілінде жүргізіліп келеді. Сондықтан, мен бала кезімнен қазақ әндерін және сауатты ауызекі қазақ тілін бойыма сіңіргенмін, мектепте оқып жүргенде домбыра тартатынмын. Бір сөзбен айтқанда, мен – нағыз ауыл баласымын.

Менің әкем, Ыбырашев Қуаш мектепте математика мұғалімі болды. Өкінішке орай, ол 24 жасында, мен небары 2 жасқа толғанда қайтыс болды. Қазақтарда тұңғышын қариялардың бауырына салып беретін дәстүр бар

Хасанғалиев Ескендір Өтегенұлы

1940 жылғы 13 ақпанда Батыс Қазақстан облысы, Қаратөбе кентінде туған. Құрманғазы атындағы консерваторияның вокал-хор бөлімшесінде (дирижерлік, вокал) оқыған. 200-ден астам әннің, романстардың, хорлардың және фильмдерге арналған музыканың авторы. 40-тан астам хиттің авторы. Шығармашылығының негізгі бағыты: лирикалық-отаншылдық тақырып. Шығармашылық амплуасы - әнші сазгер. Ең танымал әндері: «Әдемі-ау», «Атамекен», «Жанарым», «Сағындым сені», «Айналайын». 1970 жылы комсомол сыйлығының лауреаты, 1979 жылы – республиканың еңбек сіңірген әртісі, 1984 жылы – Халық әртісі атағына ие болды. 2006 жылы Хасанғалиевқа ҚР Мемлекеттік сыйлығы берілді. Қазақстан Республикасының бірнеше университетінің құрметті профессоры. Батыс Қазақстан облысының құрметті азаматы.

екені баршаға мәлім. Мені де сөйткен – шешемнің ата-анасы бауырына салып алған. Сондақтан менің тегім атам – Хасанғалиев Өтегеннен. Ал менің анамның бауырлары – Молдагерей мен Мырзагерей – менің ағаларым болды, бірақ атамның аты бойынша олардың тегі Өтегеновтер.

Біздің отбасымыздағы жандардың бәрі әнді жақсы салатын. Есімде, 10-шы сыныпта біз Молдагерей екеуіміз Оралда өткен олимпиадада ауданның атынан дуэт болып өнер көрсетіп, лауреат атанған едік. Жалпы алғанда, біздің аудан дарынды жандарға бай болатын: есімі Ақан сері мен Біржан салдың қатарында аталатын атақты сазгер Мұхит аға дәл осы жерде туып-өскен. Ал Мұхит ағаның шәкірті Ғарифолла Құрманғалиев болды.

- Жас кезіңізде кім боламын деп ойлаушы едіңіз? Әнші әрі сазгер боламын деген нық сенім көңіліңізге қай кезде ұялады?

- Бұл тіпті бір қызықты жайт болды. Біздің ауылдың екі баласы Алматыдағы Тау-кен институтында оқитын. Олар ауылға каникулға келгенде, біз олардың соңынан қалмай еріп жүретінбіз: біз олардың погон тағылған, алтын түймелері бар киіміне қызығатынбыз, сонда мен: «О шіркін, тау-кен инженері болсам ғой!» деп армандаушы едім.

Бірақ бір жолы... Бұрын кино басталар алдында «Қазақстан» киножурналын көрсететін, сол жолы мен Ермек Серкебаевтың, содан кейін Роза Бағланованың «Ах, Самара, городок» әнін салғанын естідім (ол кезде теледидар болмайтын, әндерді біз тек радиодан ғана тыңдайтынбыз). Менің бойымда бір нәрсе төңкеріліп түсіп, «тау-кен инженері» болсам деген арманым әлдеқайда ғайып болды...

Мен сол жолы өнермен айналысамын және Ермек Серкебаевқа ұқсаймын деп анық шешкен едім. Сөйтіп, 1956 жылы мектепті бітіргеннен кейін бес-алты досыммен бірге арман қуып Алматыға аттандым. Пойызда жол бойы олар маған «шайтанның» оқуын оқыма, басқа мамандықты таңда деп талмай үгіттеумен болды. Ақырында Түлкібасқа жетерде мен мойынсұнып, құжаттарымды солармен бірге ҚазМудың журналистика факультетінің қазақ бөлімшесіне тапсырдым, себебі орыс тілін мен нашар білетін едім.

Е. Хасанғалиев жұбайы мен ұлымен бірге / E. Khasangaliyev с супругой и сыном / Y. Khasangaliyev with his spouse and son

Конкурс бір орынға 10 адамнан болды да, менің бір балым жетпей қалды. Басқа балалар сияқты мен де ауылға қайтпайтын болдым (ұялдым, оның үстіне намыс та жібермеді, «ана Хасанғалиевтің баласы оқуға түсе алмапты» дейді емес пе), сөйтіп, 16 жасымда Алматыда қалып қойдым.

Бір жолы мен газеттен хабарландыру көрдім, онда Қаскелең ауданының Шамалған ауылындағы құрылыс техникумы жанындағы десятниктер мектебіне 10 айлық курсқа қабылдау болады (емтихан тапсырмастан) деп жазылған еді. Сонда мен достарыма сол мектепке түсейік дедім, олар келісіп, мектепке қабылдандық. Шыны керек, «десятник» дегеннің не екенін біз білмейтін едік. Кейіннен ғана оның прораб пен жұмысшы арасындағы қызмет екенін түсіндік. Бізді бірден жұмысқа салып қойды – Шамалған станциясындағы мектептің құрылысына қатысып, арбамен түрлі материалдарды тасыдық. Жұмыс ауыр болды, оның үстіне мен ол кезде әлжуаз едім. Бірақ бір жолы қараша айының бір күні ауылдан «Апаң ауырып қалды, үйге қайт» деген телеграмма келді. Мен ойланбастан пойызға отырып, ауылға аттандым. Келіп, есікті ашсам, алдымнан апам шыға келмесі бар ма, аман-сау, «О, жаным, келдің бе әйтеуір!» деп қарсы алды. Сөйтіп, мен ауылда қалып, 3 жыл жұмыс істедім: клуб меңгерушісі, интернатта тәрбиеші болдым.

1959 жылы 19 жасымда Алматыға консерваторияға түспек ниетпен ар-

найы жол шектім. Келгеннен кейін консерваторияның жанында 2 жылдық дайындық курсы бар екенін білдім, оған дарыны бар, бірақ нота білмейтін адамдарды қабылдайды екен. Мен сонда оқуға түстім, содан кейін консерваторияда оқыдым, оның соңғы курсынан әл Ғараби атындағы Шымкент мәдениет институтының вокал-хор факультетінің сырттан оқитын бөліміне ауыстым. Себебі ол кезде мен Қазақ радиосының музыкалық редакторы болатынымын, сол жерде мен барлығы 35 жыл жұмыс істедім. Консерваториядағы менің оқытушыларым өте күшті болды. Мысалы, вокал сабағын Надия Абдрахманқызы Шарипова беретін, ол кісі Қазақстанның бүгінгі әртістерінің тұтас бір шоқжұлдызын тәрбиелеген. Ал хор дирижерлігінен Виноградова Галина Евгеньевна сабақ берді, ол хор капелласына жетекшілік ететін. 1970 жылдың басында менің арманым орындалып, Қазақ радиосы мен теледидарының эстрадалық-симфониялық оркестрінің әншісі болып тағайындалдым. Бір сөзбен айтқанда, мен қарапайым музыкалық редактордан халық әртісіне дейінгі жолдан өтіп, бүкіл ғұмыр бойы дерлік Қазақ радиосы мен теледидарында жұмыс істедім.

- Сіздің қоржыныңызда неше сазды шығарма бар? Олардың ішіндегі өзіңізге ең қадірлісі қандай?

- Музыкалық редактор болып жұмыс істеп жүрген кезімде мен

басқа авторлардың шығармаларын насихаттайтынмын. Бірақ 1961 жылы 8 Наурыз мерекесінің қарсаңында анамды сағынып отырып, мен «Анаға сәлем» әнін жаздым (әндетеді). Бүгін бұл әннің жазылғанына 50 жыл... Сол сәттен бастап менің композиторлық қызметім басталған еді. Қазіргі сәтке қарай менің 200-дан астам музыкалық шығармам бар: әндер мен романстар, хорға арналған шығармалар, спектакльдерге арналған музыка, 8 бөлімнен тұратын эстрадалық-би сюитасы. Ал негізінен, менің ден қойған өнерім - ән сазгері, әнші.

- Іштарлық пен сатқындық... Осындай жайттармен бетпе-бет келген кездеріңіз болды ма? Егер болса, белгілі бір кездерде олар Сіздің шығармашылығыңызға қаншалықты күшті әсерін тигізді?

- Өкінішке орай, өмірде мұндай жайттар болды. Мен екі бағытта, әнші әрі композитор ретінде жұмыс істедім ғой. Міне, сол кезде қиындықтар болды. Неліктен дейсіз ғой? Әншілер айтатын: «Ол әнші емес, композитор ғой. Анаға сәлем, Сағындым сені, Аулым әнім, Атамекен сияқты әндер шығарады». Ал композиторлар керісінше: «Ол әнші емес пе, біздің әндерімізді насихаттайды» дейтін. Міне, осындай пікірлердің «арқасында» мені Қазақстан Композиторлар одағына көп жылдар бойы қабылдамай қойды. Айта кетейін, Әсет Бейсейітовты, Шәмші Қалдаяқовты, Әбілахан Еспаевты да дәл солай... Бірақ, көптеген қиыншылықтарға қарамастан, біз ән жазып, орындауды жалғастыра бердік. Ал өмір кімнің кім екенін көрсетті...

- Қазақстанның қазіргі эстрадасы туралы пікіріңіз қандай? Есімдері Қазақстаннан тыс жерге таралуы үшін біздің жас орындаушыларға жетпей тұрған не?

- Менің үнемі айтып жүремін: Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін біздің жас дарындарымыздың көзі ашылғаны мені қуантады. Қазір оларға ешқандай да кедергі жоқ: кез келген тақырыпты таңда, не жазсаң да өз еркінде. Ал бұрын ше – бәрі де тапсырыс бойынша еді. Яғни, дарынды әншілер мен композиторлардың саны көбейді. Бірақ енді саннан сапаға ауысатын кез келді. Олар ты-

рысып бағады, әрине, бірақ кейбір әндерге жанын салғаны сезілмейді, сөздері музыкалық құрылымына сәйкес келмейді. Біздің кезімізде әннің сөзіне үлкен назар аударылатын, бізді қалағанынша іске алғысыз етіп тастайтын, мәтінді талай мәрте қайта жазуға тура келетін. Ал қазір ше? Міне, бар қиындық осында...

Тағы бір түйінді мәселе бар – бізге жақсы дыбыс режиссерлары қажет. Бұл іске жастарды шетелде оқыту керек, дарынды жігіттер бар ғой. Сонда концерттерде дыбыс та таза болады, ал былай қарасақ, көп жағынан техникалық себептерден көптеген орындаушылар өз дауыстарымен айтудан қашқақтап, фонограммамен айтатын сияқты. Даусым бұрмаланып шығады деп қорықса, кім өз даусымен айтуға келіседі дейсің?! Ал маған келетін болсақ, осы күнге дейін өзім де, ұлыммен бірге айтқанда да өз даусыммен айтуға тырысамын.

- Сіздің ең басты шәкіртіңіз бен ізбасарыңыз - ұлыңыз. Барлық дерлік іс-шараларда Сіз әрдайым зайыбыңызбен бірге жүресіз. Сіз үшін «менің отбасым» деген сөздің мәні қандай?

- Біздің отбасымыз тату, онда өзара түсіністік пен бірін бірі қадірлеу рухы басым. Сіздің айтқаныңыз дұрыс, Біржан – менің ізбасарым: консерваторияны бітірді, кәсіпқой композитор. Оның дипломдық жұмысы – үлкен оркестрге арналған симфониялық поэма. Ол – жан-жақты дамыған тұлға, тәп-тәуір әндері бар. Сондықтан Біржаннан менің күтетінім көп. Ол маған продюсер ретінде де, аранжировщик ретінде де көмектеседі...

Ал ұйымдастыру мәселелерінің барлығына қатысты келіссөздерді менің зайыбым Дарико жүргізеді. Шынын айтайын – біз осы уақытқа дейін бір бірімізді қатты сүйеміз. Білетін шығарсыз, менің махаббатқа бағышталған «Әдемі-ау» деген әнім бар. Сол әнімді мен 70-ші жылдардың бас кезінде танысқан шағымда зайыбыма арнаған едім. Содан бері мен махаббат туралы «Сағындым сені», «Есіңе ал», «Гүл сезім» сияқты талай ән жаздым, және солардың бәрі де сүйікті жарыма арналған.

Дарико менің жанымды өте жақсы түсінеді. Оның мамандығы дәрігер, сондықтан ең бір қиын кездерде ол әрдайым қасымнан табыла-

ды. Мәскеуде маған аса ауыр операция жасалғанда, ол 24 тәулік бойы қасымнан шыққан жоқ: бағып-қағып, тамақтандырды ... Мен оны «декабрист» деп атаймын: гастрольде, түрлі сапарларда алуан түрлі тұрмыстық жағдайлар болады, бірақ соған қарамастан ол әрдайым менің қасымда. Біздің қарым-қатынасымызды көрген көп адам махаббаттарыңды қалай сақтап қалдыңдар деп сұрайды...

Біздің екі қызымыз бар – Иліко мен Тоғжан, олар Астанада тұрады, және үш немереміз бар, біреуі – қыз, екеуі – ұл. Немере қызым – Қазақ музыкалық академиясының режиссерлік факультетінің 1-ші курс студенті, немерем Әмір 8-ші сыныпта оқиды, ол кино өнеріне ден қойған: қазірдің өзінде-ақ жарнамалық роликтер түсіріп байқап жүр. Ең кенжесі – Диас 5-ші сыныптың оқушысы, жуықта Майамиге жүріп кетті, онда үлкен теннис ойынын жетілдіру үшін байқаудан өткеннен кейін шақырылды. Немерелеріміздің бәрі де қазақ мектебінде оқиды.

Менің тағы бір байлығым - достарым. Достарымыз көп. Олардың бәрінің мамандығы басқа. Олар Дариконың шайын ішуге, Біржан екеуіміздің әнімізді тыңдауға жиі келеді. Егер отбасында татулық болмаса, бізге кім келер еді?

- Ескендір аға, біздің оқырмандарымыз Сіздің сұхбатыңыз жазылған журналдың санын Наурызды тойлайтын күндері алады. Оларға қандай тілек айтар едіңіз?

- Наурыз мерекесі күндері адамдар бір біріне қонаққа барады, денсаулық, береке тілейді, бұрынғы өкпе-назын кешіреді. Бұл күндері әсіресе бұқара халыққа арналған музыка, әндер көп айтылуға тиіс, себебі мереке тек қарын тойдыру ғана емес қой. Сондықтан баршаңызды осы ұлы Мерекемен құттықтаймын, дендеріңіз сау болып, тілектеріңіздің бәрі орындала берсін! Бір бірімізге мейірімді болайық! Бірлік бар жерде тірлік бар. Халқымызға тыныштық пен бейбітшілік тілеймін!

«ПетроҚазақстан» компаниясына келетін болсақ, оның өнер адамдарына көп көңіл бөлетінін біз білеміз. Сол үшін сіздің компанияға шын жүректен алғыс айтамын.

ЕСКЕНДИР ХАСАНГАЛИЕВ: Я НАСТОЯЩИЙ АУЛЬНЫЙ РЕБЕНОК

Про этого человека смело можно сказать, что всего в жизни он добился своим трудом. Несмотря на многие трудности и преграды, Ескендир-ага упорно шел к своей мечте и осуществил ее. Мы сидим в теплой гостиной уютного дома, где мэтр, в окружении своих близких, неторопливо рассказывает о своей жизни. А ведь она – частица истории нашей великой казахской степи...

- Ескендир-ага, прежде всего, примите наши искренние поздравления по случаю Вашей победы в конкурсе по выбору Гимна для 7-х зимних Азиатских игр - 2011! Как Вы узнали о своем триумфе? Вы были уверены в своей победе или же сомнения терзали Вас до последней минуты?

- О том, что объявлен конкурс на написание Гимна Азиады, я узнал, когда мы находились в командировке за пределами Казахстана. И поскольку я считал, что проведение зимних Азиатских Игр впервые в нашей республике станет значимым событием в истории Казахстана, благодаря чему мир еще раз услышит о нашей стране, я сказал своему сыну Биржану (он у меня композитор, певец): «А давай я попробую...». Он меня поддержал, и когда уже оставалось 10 дней, я сел и написал песню. Слова к ней сочинил Отеген Оразбаев, и они мне очень понравились. Вот так появилась эта песня. Продюсером проекта стал Биржан, мы вместе сделали ее аранжировку. В студию, где мы записывали песню, была приглашена целая группа певцов-исполнителей. Песня была подготовлена в сжатые сроки и отправлена в Оргкомитет конкурса.

Спустя некоторое время мы узнали, что на конкурс поступило 107 песен, из которых в окончательный тур было отобрано всего 10, куда вошла и моя песня «Флаг Азиады». Оргкомитетом было принято решение представить конкурсные работы на «суд» народа путем sms-голосования. Цель такого подхода – пусть выбор сделают люди. Одновременно все 10 песен запустили в радиоэфир. По результатам голосования моя песня получила почти 50% голосов, остальные - по 12-13%. Официально о результатах голосования было объявлено на пресс-конференции, куда Оргкомитетом были приглашены все композиторы-участники конкурса.

Среди конкурсантов было много молодежи, а среди известных композиторов был лишь один – Кенес Дюсекеев. Кстати, я по списку шел первым, так получилось, что и победил (рассмеялся). Я не могу сказать, что остальные песни были плохими, но это – выбор народа. Тем более что, как мне сказали, голосовали люди всех возрастных категорий - от 18 лет до 71 года. Конечно, я переживал до последнего момента. Но в душе я верил в свой народ, в своих слушателей. Я подумал тогда, что если моя песня тронет сердца, то они проголосуют за нее.

- Расскажите немного о себе. Ваши родители, друзья детства...

- Я из Западно-Казахстанской области, родился в 1940 году в ауле Каратюбе Казахского района. Кстати, в этом районе во все времена и по сегодняшний день официальное делопроизводство велось на казахском языке. И поэтому я с детства впитал в себя правильную разговорную речь и казахские песни, когда учился в школе, играл на домбре. Одним словом – я настоящий аульный ребенок.

Мой отец, Ибрашев Куаш, был учителем математики в школе. К сожалению, он умер в 24 года, когда мне было всего 2 года. Как известно, у казахов есть обычай – первенца отдают на воспитание старикам. Так получилось и со мной – меня отдали родителям моей мамы. И поэтому, моя фамилия по деду – Хасангалиева Утегена. А братья моей мамы – Молдагерей и Мырзагерей – стали моими братьями, но носят фамилию Утегеновы - по имени деда.

В нашей семье все хорошо пели. Помню, что в 10-ом классе мы с Молдагереем выступали дуэтом от имени района на олимпиаде в Уральске, где стали лауреатами. Вообще, надо сказать, наш район был богат на таланты: именно отсюда вышел знаменитый композитор Мухит-ага, имя которого было таким же известным, как имена Акан-

Хасангалиев Ескендир Утегенович

Родился 13 февраля 1940 года в ЗКО, пос. Каратюбе. Учился на вокально-хоровом отделении консерватории им. Курмангазы (дирижирование, вокал). Автор более 200 песен, романсов, хоров и музыки к фильмам. Автор более 40 хитов. Основное направление творчества: лирико-патриотическая тематика. Творческое амплуа - певец-композитор. Наиболее известные песни: «Әдемі-ау», «Атамекен», «Жанарым», «Сағындым сені», «Айналайын». В 1970 году стал лауреатом премии комсомола, в 1979 - заслуженным артистом республики, в 1984 - Народным артистом. В 2006 году Хасангалиеву была присуждена Государственная премия РК. Почетный профессор нескольких университетов РК. Почетный гражданин Западно-Казахстанской области.

серы и Биржан-сал. А учеником Мухит-ага был Гарифолла Курмангалиев.

- Кем Вы себя видели, когда были маленьким? Когда пришло твердое убеждение, что станете певцом и композитором?

Біржан ұлымен бірге үлкен сахнада ән айту / Дуэт с сыном Біржаном на большой сцене / Singing duet with his son Birzhan

- Это было вообще интересно. Двое ребят из нашего аула учились в Горном институте в Алматы. И когда они приезжали на каникулы, мы неотступно ходили за ними по пятам: завидовали их форме с погонами, золотым пуговицам, и я тогда мечтал: «Эх, стать бы и мне горным инженером!». Но однажды... Раньше, перед показом кино, крутили киножурнал «Казахстан», и я вдруг увидел и услышал выступление Ермека Серкебаева, а потом - Розы Баглановой с песней «Ах, Самара, городок» (в то время телевизоров не было, и песни мы слушали только по радио). Во мне что-то перевернулось, и мечта «о горном инженере» куда-то моментально улетучилась...

Я тогда твердо решил, что стану творческим человеком и буду похожим на Ермека Серкебаева. И вот в 1956 году после окончания школы, вместе с 5-6 друзьями, я поехал в Алма-Ату воплощать свою мечту. В поезде всю дорогу они твердили мне, чтобы я не поступал на «шайтанскую» учебу, а выбрал другую специальность. В итоге, перед Тюлькубасом я сдался и вместе со всеми подал документы на факультет журналистики КазГУ на казахское отделение, поскольку русский язык я знал плохо. Конкурс был 10 человек на 1 место, и мне не хватило одного балла. Также как и другие ребята, возвращаться в аул я не стал (было стыдно, да и гордость не позволяла, ведь скажут же: «Вот, сын Хасангалиева не поступил»), и в 16 лет остался в Алма-Ате.

Как-то раз я наткнулся на объявление в газете о наборе (без сдачи экзаме-

нов) на 10-ти месячные курсы в школу десятичников при строительном техникуме в с.Чемолган Каскеленского района. Я предложил своим друзьям поступить в эту школу, что мы и сделали. Что такое «десятник», по правде говоря, мы не знали. Потом уже поняли, что это что-то среднее между прорабом и рабочим. Нас сразу же определили на работу – строительство школы на станции Чемолган, где мы возили тачками различные материалы. Работа была тяжелой, тем более, что тогда я был щуплым. Но однажды, в один из ноябрьских дней, приходит телеграмма из аула: «Мама слегла, срочно возвращайся». Недолго думая, я сел в поезд и поехал домой. Приезжаю, открываю дверь и ... меня встречает мама (то есть, моя апашка), совершенно здоровая, со словами «Ой, дорогой, наконец-то ты приехал!». Так я остался в ауле, где проработал 3 года: был заведующим клубом, воспитателем интерната.

В 1959 году в возрасте 19 лет я уже целенаправленно поехал в Алма-Ату поступать в консерваторию. По прибытии узнал, что при консерватории есть 2-х годичный подготовительный курс, куда принимают тех, кто имеет талант, но не знает нот. Поступил туда, затем была учеба в консерватории, откуда на последнем курсе перевелся в Шымкентский институт культуры им. Аль-Фараби на заочное отделение вокально-хорового факультета - поскольку в то время я уже был музыкальным редактором Казахского радио. В консерватории у меня были очень сильные преподаватели. Вокал вела Надия Абдрахма-

новна Шарипова, воспитавшая целую плеяду сегодняшних народных артистов Казахстана. А хоровое дирижирование преподавала Виноградова Галина Евгеньевна, возглавлявшая хоровую капеллу.

В начале 1970 года сбылась моя мечта - я стал солистом эстрадно-симфонического оркестра Казахского радио и телевидения. Одним словом, прошел путь от простого музыкального редактора до народного артиста и практически всю жизнь (35 лет) проработал на Казахском радио и телевидении.

- Сколько музыкальных произведений в Вашей копилке? Какие из них наиболее дороги Вам?

- Когда я работал музыкальным редактором, я пропагандировал произведения других авторов. Но, в 1961 году, накануне праздника 8 марта, скупая по маме, я написал песню (напеваёт) «Анаға сәлем». Сегодня песне уже 50 лет... С этого момента и началась моя композиторская деятельность. На сегодняшний день у меня более 200 музыкальных произведений: песни и романсы, хоровые произведения, музыка для спектаклей, эстрадно-танцевальная сюита из 8 частей. А вообще, мое призвание – песенник, певец.

- Зависть и предательство... Приходилось ли Вам сталкиваться с этими проявлениями? Если да, то насколько серьезно они влияли на Ваше творчество?

- К сожалению, все это в жизни было. Я же параллельно выступал в двух направлениях: как певец и как компози-

тор. Вот тогда и были трудности. Почему? Певцы говорили: «Он же композитор, а не певец. Сочиняет такие песни, как: Анаға сәлем, Сағындым сені, Аулым әнім, Атамекен». А композиторы, наоборот: «Он же певец, исполнитель, пропагандирует наши песни». И вот, «благодаря» таким высказываниям, меня долгие годы не принимали в Союз композиторов Казахстана. Кстати, также как и Асета Бейсеуова, Шамши Калдаякова, Абляхата Еспаева... Но, несмотря на многие трудности, мы продолжали писать песни и исполнять их. И жизнь показала, кто есть кто...

- Ваше мнение о современной казахстанской эстраде? Чего не хватает нашим молодым исполнителям, чтобы их имена зазвучали за пределами Казахстана?

- Я всегда говорил, что меня радует одно: после обретения Казахстаном независимости раскрылись наши молодые таланты. Сейчас для них не существует никаких преград: выбирай любую тематику, пиши что хочешь. Не как раньше – все по заказу. То есть, талантливых певцов и композиторов стало больше. Но теперь пришло время переходить от количества к качеству. Они стараются, но в некоторых песнях не чувствуется души, тексты не соответствуют музыкальному строю. В наше время словам уделялось большое внимание, нас браковали, приходилось переписывать тексты по многу раз. А сейчас? Вот в этом сложность...

Есть еще одна проблема - нам нужны хорошие звукорежиссеры. Надо обучать этому молодежь за рубежом, ведь талантливые ребята есть. Тогда на концертах и звук будет чистый, а так, мне кажется, именно по техническим причинам многие исполнители избегают живого пения и поют под фонограмму. Кто же согласится петь вживую, если боится, что его голос будет искажен?! Что касается меня, то до сегодняшнего дня стараюсь петь вживую, в том числе и дуэтом с сыном.

- Ваш главный ученик и последователь - сын. Практически на всех мероприятиях Вы всегда вместе с супругой. Что для Вас стоит за словами - «моя семья»?

- У нас крепкая семья, в ней царит дух взаимопонимания и взаимоуважения. Вы правильно сказали, Биржан - мой последователь: окончил консерваторию, является профессиональным

Алғаш қазақстандық ғарышкер Т. Аубакирөвпен бірге / С первым казахстанским космонавтом Т. Аубакировым / With the first Kazakh cosmonaut T. Aubakirov

композитором. Его дипломная работа - Симфоническая поэма для большого оркестра. Он - разноплановая личность, и у него есть хорошие песни. Поэтому от Биржана я ожидаю многого. Он мне помогает и как продюсер, и как аранжировщик...

А что касается организационных вопросов, то все переговоры ведет моя супруга Дарико. Скажу честно - мы до сих пор сильно влюблены друг в друга. Если вы знаете, у меня есть песня «Әдемау», посвященная любви. Так вот, эту песню я посвятил ей, когда мы познакомились в начале 70-х годов. С того времени я написал немало песен о любви - «Сағындым сені», «Есіңе ал», «Гүл сезім» - и все они посвящены моей любимой супруге.

Дарико очень хорошо понимает мою душу. По профессии она врач и в самые тяжелые времена всегда рядом. Когда в Москве я перенес тяжелейшую операцию, она в течение 24 суток не отходила от меня: ухаживала, поила и кормила... Я ее называю «декабристкой»: на гастролях, в различных поездках бывают разные бытовые условия, но несмотря ни на что, она всегда рядом. Многие люди, глядя на наши отношения, нередко спрашивают, как мы сохранили любовь...

У нас еще есть две дочери - Илико и Тогжан, которые живут в Астане, а также внучка и два внука. Внука - студентка 1-ого курса режиссерского факультета Казахской музыкальной академии, внук

Амир учится в 8-ом классе и интересуется кино: уже пытается снимать какие-то рекламные ролики. Самый младший - Диас - ученик 5-го класса, недавно уехал в Майями, куда его, после просмотра, пригласили для совершенствования игры в большой теннис. Все наши внуки учатся в казахской школе.

Еще одно мое богатство - это друзья. Их у нас много. Так уж сложилось, что все они - люди других специальностей. Они часто собираются у нас попить чаю Дарико, послушать мои и Биржана песни. Если бы в семье не было лада, кто бы приходил к нам?

- Ескендир-ага, наши читатели получают номер журнала с Вашим интервью в дни празднования Наурыза. Что бы Вы хотели им пожелать?

- В дни Наурыза люди навещают друг друга, желают здоровья и благополучия, прощают ранее нанесенные обиды. В эти дни должно быть много музыки, песен, особенно массового характера, ведь праздник не должен заключаться только в еде. Поэтому, поздравляю всех с этим великим Праздником, желаю здоровья, исполнения всех желаний! Давайте будем добрее друг к другу. Будет единство - будет и жизнь. Желаю спокойствия и мира нашему народу!

Что касается компании «ПетроКазахстан», то мы знаем, что она много внимания уделяет творческим людям. И за это я от всего сердца благодарю вашу компанию.

YESKENDIR KHASANGALIYEV: I AM A REAL VILLAGE BOY

One can bravely say about this man that he achieved everything in his life by his strength. Despite of many difficulties and obstacles, Yesekendir-aga worked hard to achieve his dream, and he succeeded. We are sitting in a warm hall of a cozy house where the musical maestro being surrounded by his family slowly speaks about his life. Indeed, he is a particle of history of our great steppe...

- Yeskendir-aga, before all, please accept our sincere congratulations upon your victory in the contest for an anthem of Seventh Winter Asian Game! How did you know about your win? Were you sure that you would be a winner, or were you a prey to doubts until the last minute?

- I found out about a contest for an anthem for Asiada when we were on a business trip outside Kazakhstan. And since I believed that hosting the Winter Asian Games for the first time in our Republic would be significant event in the history of Kazakhstan, and that the world would hear again about our country, I told my son Birzhan (he is a composer and signer): "Let me try..." He supported me, and when only ten days were left to deadline, I sat and composed a song. The lyrics for the song were written by Otegen Orazbayev, and I liked the lyrics very much. That's how this song was created. Birzhan produced the project, and we arranged the song together. We invited a team of signers to the studio to record the song. Thus, the song was prepared quickly, and we sent it to the Organizing Committee of the contest.

Some time later we found out that 107 songs were admitted to the contest, and of these only 10 passed to the final tour, among which my song The Flag of Asiada was presented. The Organizing Committee decided to present contest songs to public poll through sms-voting. The goal of such approach was to allow people to make the final choice. All ten songs were broadcasted simultaneously. According to results of the poll, my song took almost 50% of votes, and the others took 12-13%. Official results of the poll were announced at a press-conference where the Organizing Committee invited all composers who participated in the contest. There were many young people among contesters, and Kenes Dyusekeyev was the only one famous composer. By the way, I was the first in the list, and it turned out that I became winner (laughing out). I cannot say that the other songs were bad, but this choice is the people's one. In addition, I was told that the poll covered all age categories i.e. people aged from 18 to 71. Of course, I worried until the last

moment. However, in the bottom of my heart I believed in my people, and my audience. Then I thought that if my song touches hearts, then they would vote for it.

- Please, tell us about yourself. About your parents, childhood close friends...

- I was born in Karatyube Village, Kazakh District, West Kazakhstan Oblast, in 1940. By the way, official paperwork has always been kept there in Kazakh language. Therefore, since childhood I absorbed correct spoken Kazakh language and Kazakh songs when I studied at school and played dombra. In one word, I am a true aul child.

My father, Kuash Ibrashev, was a mathematics teacher at a school. To my regret, he died at 24, when I was only 2. As known, the Kazakhs have a custom when the first born child is brought up by grandparents. It was my case, because I was given to my mother's parents. Therefore, my surname is according to my grandfather's one, Utegen Khasangaliyev. My mother's brothers, Moldagerei and Myrzagerei, are considered to be my brothers, however, their surname is Utegenov according to their grandfather's surname.

In our family all sang well. I remember that as 10-graders I and Moldagerei performed as duet signers on behalf of our district at an Olympiad in Uralsk City where we became laureates. Actually, one should say that our district was rich in talents: it was the place where famous composer Mukhit-aga was born, whose name was as famous as Akan-sere's and Birzhan-sal's. Mukhit-aga's student was Garifolla Kurmangaliyev.

- Whom did you dream to be when you were a child? When did you become sure that you would become a singer and composer?

- Actually, it was very interesting. Two youngsters from our village studied at Mining College in Almaty City. And when they came here to rest during their vacation times, we followed their heels because we envied their uniform with shoulder straps, golden buttons, and then I dreamed: 'If I were a mining engineer!' However, once upon a time... In those times,

Yeskendir Utegenovich Khasangaliyev

He was born in Karatyube Village, West Kazakhstan Region on February 13, 1940. He attended Choir Department of Kurmangazy Conservatory (specialized in conducting and vocals). He is an author of more than 200 songs, romances, choruses, and movie soundtracks. His main creative direction is lyrical and patriotic themes. His creative role is singer and composer. His most famous songs are Ademi-au, Atameken, Zhanarym, Sagyndym Seni, Ainalaiyn. In 1970 he became a laureate of Komsomol award, in 1979 he became an Honored Artist of Republic, and in 1984 he became a People's Artist. In 2006, Khasangaliyev was awarded State Award of the Republic of Kazakhstan. He is an honorary professor of a few universities of Kazakhstan, and an honorary citizen of West-Kazakhstan Oblast.

before movie was shown, 'Kazakhstan' movie journal was shown, and once I suddenly saw Yermek Serkebayev's performance, and later, Roza Baglanova's one where she sang song 'Ah, Samara, small town' (in those times no TV sets were available, and we used to listen music only by radio). Something turned upside down inside me, and my dream of being a mining engineer flew away at a moment...

Then I decided to be a man of arts, and to be like Yermek Serkebayev. Well, in 1956, after I graduated from high school, I and my 5-6 close friends came to Almaty City to make our dreams come true. While in train, all they urged me not to attend 'satanic' training, but to choose a different specialty. As a result, before we approached Tyulkubas, I gave up and submitted my documents, like them, to enter a Kazakh faculty of journalism at Kazakh Station University because I spoke Russian very poorly. There were 10 applicants per one place, and I failed because I lacked only 1 point. Like other guys I decided not to return to village (because I felt ashamed, and in addition, my pride did not allow me to do it because otherwise they would say 'Well, Khasangaliyev's son failed to

enter university'), and at the age of 16 I stayed in Almaty.

Once I accidentally saw an advertisement in a newspaper stating that people are accepted (without any examinations) to 10-month course at foremen's school at Construction College in Chemolgan aul of Kaskelen District. I offered my close friends to enter the school, and we did it. Honestly, we did not know what is 'foreman'. Later, we understood that foreman is someone between a regular worker and a head foreman. We were almost instantly assigned to work - we constructed a school building at Chemolgan Station, where we transported various construction materials using wheelbarrows. The work was very hard, and in addition, at that time, I was very puny. However, once on November day I obtained a telegram from my home village stating: 'Mother is badly ill, come as soon as possible'. Without thinking twice, I got to train and came home. Then, upon arrival I open the door and... meet with my mother (to be exact, my grandmother), who is completely healthy, and who tells me 'Oh, my dear, you have come at last!' So I stayed and worked at the village for three years: I worked as a culture club head, and later, as a boarding school teacher.

In 1959, at the age of 19, I went to Almaty purposefully to enter conservatory. After I came I found out that the conservatory has two year preparation course for those who are talented but cannot read notes. I entered the course, and then started to study at the conservatory, and later, at the last year of study I was transferred to Shymkent Institute of Culture named after Al-Farabi as a part-time student of vocal and choir faculty - because at that time I was already a musical editor of Kazakh Radio. When I studied at the conservatory I had strong teachers. For example, vocals were taught by Nadiya Abdrakhmanovna Sharipova, who trained a pleiad of today's people's artists of Kazakhstan. And choir conducting was taught by Galina Yevgenyevna Vinogradova, who was a head of a choir capella.

In early 1970 my dream came true, I became a soloist of variety and symphonic orchestra of Kazakh Radio and Television. In one word, I passed all the way from a simple musical editor to people's artist, and have worked for Kazakh Radio and Television almost all my life (35 years).

- How many musical works did you compose? Which ones are your favorites?

- When I worked as a musical editor, I promoted other composers' songs. However, in 1961, on the eve of 8th of March, I missed my mom, and composed song Anaga Salem (singing). Today the song is already 50 years

of age... Since that moment, my composing activity started. Today, I have over 200 musical works: songs and romances, choir works, music for performances, variety and dancing suite of 8 parts. Actually, I am destined for is singing, I am a singer.

- Envy and treason... Did you encounter these things? If yes, did they seriously affect your creative activities?

- To my regret, all these things were present in my life. I was working both as singer and composer. I had problems then. Why? Singers said: 'He is a composer, not a singer. He composes such songs as 'Anaga Salem', 'Sagyndym Seni', 'Aulym Anim', 'Atameken'. At the same time, composers said: 'He is a singer, performer, and he promotes our songs.' And "thanks" to such statements I had not been accepted to the Union of Composers of Kazakhstan for a long time. Like Aset Beiseuov, Shamshi Kaldayakov, Ablyakhat Yespayev... However, in spite of many problems, we continued to compose and sing songs. And life has shown who is who...

- What is your opinion about contemporary Kazakhstan popular music singers? What do our young performers lack to be famous outside Kazakhstan?

- I always said that I am glad that after Kazakhstan took independence, our young talents were discovered. Now they have no obstacles: you can choose any theme, and compose anything you want. It is unlike it was in Soviet times when everything was according to state order. It means that now there are more talented singers and composers. However, now it is time to come from quantity to quality. They try, however, no soul is felt in certain songs, and their texts do not correspond to musical temperament. In old times lyrics meant much, and our lyrics were rejected, and we had to rewrite our texts many times. But what is now? It is the main problem...

Another problem is that we need good sound supervisors. It is necessary to teach young people abroad, because we have talented guys. Then, sound at concerts will be clear, and it seems to me that often for technical reasons many singers avoid live singing, and prefer lip-synching their songs. Who will agree to sing alive when he/she is afraid that his/her voice will be distorted?! As for me, I try to sing alive, including together with my son as a duet.

- Your son is your main student and follower. You attend almost all events being accompanied by your spouse. What does it mean for you - 'my family'?

- We live as a strong family, and it is kept with a spirit of understating and mutual respect. You have correctly said that Birzhan is my follower:

he graduated from conservatory, and he is a professional composer. His graduation thesis was Symphonic Poem for great orchestra. He is a diverse person, and he has good songs. Therefore, I expect much from Birzhan. He helps me both as producer and arranger...

As for organization issues, all negotiations are held by my spouse Dariko. Honestly, we love each other so far. If you know, I compose song 'Ademi-au' devoted to love. Well, I devoted the song to her, when we met in early 1970s. Since then, I composed many love songs such as 'Sagyndym Seni', 'Yesine Al', 'Gul sezim', and all of them were devoted to my beloved spouse.

Dariko understands my soul very well. She is a physician, and in the hardest times she is always nearby. When I had undergone serious surgery in Moscow, she had not left me for 24 days: she took care of, fed and gave to drink... I call her 'Decembrist's wife': there are various living conditions on tours, however, despite of everything she is nearby me. Seeing our relations, many people often ask how we succeed in keeping love...

We have two daughters, Iliko and Togzhan, who live in Astana, and a granddaughter and two grandsons. Granddaughter is a freshman of director's faculty of Kazakh Musical Academy. Grandson Amir is 8-grader, and is interested in movies: he already tries to shoot some commercials. The youngest grandson, Dias is 5-grader, and recently he left for Miami where he was invited after examination to improve his tennis play. All our grandchildren attend Kazakh language school.

Another my treasure are my close friends. We have many close friends. It turned out that all of them are people of different specialties. They gather with us to have tea from Dariko, and to listen to my and Birzhan's songs. Unless our family had harmony, who will come to us?

- Yeskendir-aga, our readers will obtain a journal with your interview during Nauriz celebrations when Nauryz is celebrated. What do you want to wish them?

- In the days of Nauryz people come to each other, wish health and wealth, and forgive each other. In these days there must be a lot of music, songs, specially, public ones, because the holiday must not be only cuisine. Therefore, I congratulate everyone upon this great Holiday, and wish them health, and their dreams to come true! Let's be more favorable to each other. If there is unity, there will be life. I wish my people composure and peace!

As for PetroKazakhstan company, we know that it pays much attention to people of arts. And I appreciate your company from the bottom of my heart.

ОҚИҒАЛАР КҮНТІЗБЕГІ

ҚАҢТАР

5 қаңтар – активтің және облыс қоғамдастығының жиналысында Оңтүстік Қазақстан облысының Әкімі А. Мырзахметов ПҚОП компаниясына Оңтүстік Қазақстан облысындағы жобаларды іске асыруға белсенді атсалысқаны үшін диплом тапсырды.

12 қаңтар – мұнай өңдеу зауытында А және Б маркалы вакуумды газойльді сертификаттау іске асырылды.

14 қаңтар – облыстың дарынды қолөнер шеберлеріне жәрдемдесу мақсатында «Оңтүстік Қазақстан облысында қолданбалы өнерді қолдау және дамыту» атты қайырымдылық шараны өткізілді. Жоба бұқаралық ақпарат құралдарында кеңінен көрсетілді.

18-28 қаңтар – Құмкөл кен орнында вахталардың мұнайшылары арасында футболдан кездесулер өткізілді.

20 қаңтар - Қазалы қаласындағы қамқорлыққа алынған мүгедек балалардың «Шапағат» оңалту орталығы мүмкіндіктері шектеулі балаларға арналған арнайы жабдықты сатып алуға 3,6 млн. теңгелік білім грантын ұтып алды.

20 қаңтар – ПҚОП компаниясының зауыттық зертханасында жаңа зертхана жабдығын іске қосу-реттеу жұмыстары сәтті іске асырылды.

28 қаңтар – мұнай өңдеу зауытында ASTM D 3230-90 стандартының «Шикі мұнайдағы тұздарды айқындауға арналған стандарт-

ты сынау әдісі» жобасының сараптамасы өткізілді.

29 қаңтар - ПҚОП компаниясы Қазақстан Республикасының 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік өнеркәсіптік-инновациялық қарқынды дамыту бағдарламасын іске асыру жөніндегі кеңейтілген отырысқа қатысты.

31 қаңтар - ПҚҚР өзінің қамқорлығындағы «Мұрагер» мектебіне қажетті мектеп мүлкін сатып алуда демеушілік көмек көрсетті.

АҚПАН

4 ақпан – ПҚҚР және ПҚОП компанияларының бірқатар қызметкерлері үшін Алматыға «Азиада-2011» қысқы ойындарына сапар ұйымдастырылды.

9 ақпан – қамқорлыққа алынған Шымкент Балет мектебіне шәкірттердің концерттік киімдерін жаңарту үшін және музыкалық аспаптар сатып алу үшін қайырымдылық көмек көрсетілді.

10-20 ақпан – Құмкөл кен орнында екі вахтаның мұнайшыларының арасында үстел теннисі мен шахматтан сайыстар өткізілді.

12 ақпан – ПҚҚР департаменттері арасында мұз астынан балық аулау бойынша корпоративтік жарыс өткізілді, оған 12 команда қатысты.

16 ақпан – ПҚОП Ауғанстандағы соғыстың ардагерлері болып табылатын 14 қызметкерге «Сіңірген еңбегі үшін»

ордендері мен «Жауынгерлік айбын үшін» медальдары тапсырылды.

17 ақпан – жұртшылықпен байланыс жөніндегі аға үйлестіруші Г. Ембердиева «Егемен еліміздегі әйелдер - 20 жыл» облыстық конференциясында «ПетроҚазақстан» компаниясы көрсететін әлеуметтік қолдау туралы баяндама жасады.

18 ақпан – Алматыдағы мүгедек балаларға арналған «Кеңес» оңалту орталығының туған күні, оған компания жыл сайын қолдау көрсетеді.

НАУРЫЗ

4-5 наурыз – ҚР президенті Н. Назарбаев қатысқан, Қазақстан әйелдерінің Астанадағы 1-ші съезінде Оңтүстік Қазақстан облысынан облыстық делегацияның құрамында жұртшылықпен байланыс жөніндегі үйлестіруші Г. Ембердиева өкіл болып қатысты.

13 наурыз – қамқорлыққа алынған №4 Сайрам балалар үйіне балаларды оқыту-тәрбиелеу жұмысын жақсартуға жағдай жасау үшін қайырымдылық көмек көрсетілді.

15 наурыз – Жұлдыз ауылдық округінің тұрғындарының ең мұқтаж топтары үшін Наурыз мейрамының құрметіне қайырымдылық мерекелік шара өткізілді.

28 наурыз – ПҚОП қамқорлығындағы Ы. Алтынсарин атындағы №65 мектеп-гимназияның 20 жылдық мерекесі және Ыбырай Алтынсариннің 170 жылдық мерейтойы қарсаңында мектепке демеушілік қолдау көрсетеді.

ПҚОП облыс әкімі дипломымен марапатталды / ПҚОП награжден дипломом акима области / PKOP was awarded with Oblast Akim diploma

КАЛЕНДАРЬ СОБЫТИЙ

ЯНВАРЬ

5 января - на собрании актива и общественности области Аким Южно-Казахстанской области А.Мырзахметов вручил ПККОП диплом за активное участие в реализации социальных проектов в ЮКО.

12 января - на ШНПЗ проведена сертификация вакуумного газойля марки А и марки Б.

14 января - проведена благотворительная акция «Поддержка и развитие прикладного искусства в ЮКО» с целью оказания содействия талантливым ремесленникам области. Проект был широко освещен в СМИ.

18-28 января - на месторождении Кумколь проведены матчи по мини-футболу между нефтяниками вахт.

20 января - подшефный реабилитационный центр для детей-инвалидов «Шапағат» Казалинского района выиграл образовательный грант на сумму 3,6 млн. тенге на приобретение специального оборудования для детей с ограниченными возможностями.

20 января - в заводской лаборатории ПККОП успешно проведены пусконаладочные работы нового лабораторного оборудования.

28 января - на ШНПЗ проведена экспертиза проекта стандарта ASTM D 3230-90 «Стандартный метод испытаний для определения солей в сырой нефти».

29 января - компания ПККОП приняла участие в расширенном заседании по реализации государственной программы форсирования индустриально-инновационного развития РК на 2010-2014 годы.

31 января - ПККР оказал спонсорскую помощь подшефной школе №2 «Мурагер» в приобретении школьного инвентаря.

ФЕВРАЛЬ

4 февраля - для ряда сотрудников ПККР и ПККОП организована поездка в Алматы на зимние игры «Азиада-2011».

9 февраля - оказана благотворительная помощь подшефной Балетной школе Шымкента на обновление концертных костюмов учащихся и приобретение музыкальной аппаратуры.

10-20 февраля - на месторождении Кумколь среди сотрудников двух вахт проведены соревнования по настольному теннису и шахматам.

12 февраля - проведено корпоративное соревнование по подледному рыболовству среди департаментов ПККР, в котором приняло участие 12 команд.

16 февраля - в ПККОП вручены ордена «За заслуги» и медали «Жауынгерлік айбын үшін» 14 сотрудникам-ветеранам войны в Афганистане.

17 февраля - старший координатор по связям с общественностью Г.Ембердиева выступила на областной конференции «Егемен еліміздегі әйелдер - 20 жыл» с докладом о социальной поддержке, оказываемой ПККОП.

18 февраля - День рождения реабилитационного центра для детей инвалидов «Кенес», ежегодно поддерживаемого компанией в Алматы.

МАРТ

4-5 марта - на 1 съезде Женщин Казахстана в Астане с участием президента РК Н.Назарбаева Южно-Казахстанскую область в составе областной делегации представляла Г.Ембердиева, старший координатор по связям с общественностью, ПККОП.

13 марта - оказана благотворительная помощь подшефному Сайрамскому детскому дому №4 для создания условий по повышению уровня учебно-воспитательной работы.

15 марта - проведено благотворительное праздничное мероприятие в честь Наурыз мейрамы для наиболее нуждающихся слоев населения с/о Жұлдыз.

28 марта - в преддверии празднования 20-летия школы и 170-летия Ыбрая Алтынсарина в Шымкенте, будет оказана спонсорская поддержка подшефной школе-гимназии №65 им.Ы.Алтынсарина.

ОҚО-дағы әлуеттік жобаның тсаукесерінде / На презентации социального проекта в ЮКО / At the presentation of social project in SKO

CALENDAR OF EVENTS

JANUARY

January 5 – during the meeting with core group and community of the South-Kazakhstan Oblast, A. Myrzakhmetov handed PKOP diploma for active participation in SKO projects implementation.

January 12 – vacuum gasoil of A and B brand was certified at the Refinery.

January 14 – the charity event “Support and Development of Arts and Crafts in SKO” was conducted for the support of talented Oblast’s craftsmen. The project was broadly covered by media.

January 18-28 – the mini-football matches between the rotational shifts oilfield workers were conducted at Kumkol oilfield.

January 20 – sponsored rehabilitation center Shapagat for disabled children won the educational grant in the amount of 3.6 mln. tenge for the purchase of the special equipment for disabled children.

January 20 – the new equipment was successfully commissioned at the PKOP laboratory.

January 28 – expert review of the standard project: the ASTM D 3230-90 “Standard Testing Method for Calculation of

Salt in the Crude Oil” was conducted at the Refinery.

January 29 – PKOP participated in the expanded meeting on implementation of the 2010-2014 state program of RoK on Accelerated Industrial and Innovational Development.

January 31 – PKKR helped sponsored school No. 2 Murager with the purchase of school equipment.

FEBRUARY

February 4 – the trip to Almaty to Winter Olympics Asiada-2011 was organized for a number of PKKR and PKOP employees.

February 9 – the company rendered sponsorship assistance to the Shymkent ballet school for buying of the new concert costumes and music equipment.

February 10-20 – the competitions on tennis and chess were conducted at Kumkol oilfield between the workers of two rotational shifts.

February 12 – the corporate competition on the sub-glacial fishing was conducted between PKKR departments; 12 teams participated.

February 16 – the Orders of Merits and medals «For Bravery» were awarded at PKOP to 14 employees-Afghanistan war veterans.

February 17 – senior public relations coordinator G.Yemberdiyeva spoke at the Oblast conference «20 Years of Country Women’s Independence» with the report on social support, provided by PetroKazakhstan.

February 18 – birthday of the Kenes rehabilitation center for disabled children, annually supported by the Company in Almaty.

MARCH

March 4-5 – as a member of the South-Kazakhstan Oblast delegation, G.Yemberdiyeva, PKOP senior public relations coordinator, participated in the 1st congress of Kazakhstan women in Astana, visited by N.Nazarbayev, President of RoK.

March 13 – the Company helped Sayram orphanage No.4 facilitation of the educational work improvement for children.

March 15 – the charity festive events in the honor of Nauryz holiday was held for the most unprivileged layers of Zhuldyz rural district.

March 28 – the Company will be sponsoring gymnasium-school No.65 named after Y.Altynsarin in Shymkent prior to celebration of the school’s 20th anniversary and 170th anniversary of Ybray Altynsarin.

ПҚКР департаменттер арасында өткен балық аулау жарысының қатысушылары / Участники соревнования по рыболовству среди департаментов ПҚКР / Participants of fishing competition among PKKR Departments

АЛҒАШҚЫ САЯХАТЫМ

Әңгіменің басы, жұбайым екеуміздің отасқанымызға, өткен жылы отыз жыл толды. Шүкір, жаман болған жоқпыз, бес баланы тәрбиелеп, отағасы-отанасы болдық. Оң өзгерістердің арқасында, қыз өсіріп, ұл өсіріп жүріп, егемендігі бар, тәуелсіз елдің азаматтары атандық. Отбасымыздағы кішігірім тойымыздың үстінде, балаларымыз қолымызға Түркияның Анталья қаласына жолдама ұстатты.

Біздің саяхатымыз Алматы әуежайынан басталды. Еш кедергісіз, қол жүгімізді тапсырып, үлкен ұшаққа жайғастық. Таңғы ұйқыда жатқан Алматыны көзбен шығарып салып, қалың бұлтқа еніп кеттік. Дүниенің кеңдігін көрсеткісі келгендей, біз мінген Боинг-737, он бір мың метр биіктікте, бес сағат ұшқаннан соң, тау мен теңіздің қауышып жатқан жеріндегі керемет қалаға табан тіреді. Ұшақта келе жатып, Жерорта теңізінің ұшы-қиырына көзімізді жеткізе алмағанбыз, енді міне, шағын автобустың ішінде теңізді жағалап, қаланың батысына қарай жол тарттық.

Бізді күтіп алған түрік жігіті, орыс тілінде аузы аузына жүкпай әңгімелеп келе жатыр. Алғашқы ұққанымыз, Анталья қаласының белгісі апельсин екен. Көшенің қиылыстарынан апельсинге қойылған ескеркіштерге және бағдаршамдардың бағаналарының түстерінің бірыңғай сарымен боялғандарына қарап келе жатып, жеміс салып тұрған апельсин ағаштарын көрген кезде, Анталья апельсиннің отаны екеніне шүбә келтірмейсіз. Бізде апельсиннің екі түрі өседі, бірі сары түсті, екіншісі қап-қара болады - дейді, өзінің есімін Исмайл деп таныстырған жолбастаушымыз. - Қара апельсиндеріңіз қандай болады? Қайда өседі? Бұрын-соңды көрмеп едік?! - деп таңқалдық біз. Исмайл дереу, жолдың қиылысындағы апельсин ағаштарының түбінде, пісіп үзіліп түсіп, қарайып шашылып жатқан апельсиндерді көрсетіп күліп жіберді.

Теңізді жағалай салынған, бірі бірінен өтетін қонақүйлерді тамашалап келе жатырмыз. Көлігіміз Белдеби шағын қаласынан өтіп, Кемер қаласына жетпей, Ұлысой - қонақүйіне басын бұрды. Ескі қалалардың қамалы тектес етіп салынған қонақүйдің ауласына кірдік: іші жасыл желекке бөленген, бірыңғай құрма, пальма ағаштары, төменгі жағы гүлдердің сан түрлерімен көмкерілген. Бес жұлдызды

қонақүй дегеніміз, үш қабатты үйлерден тұратын, бес-алты дүкендері бар, әртүрлі дәмханалары бар, түрік моншасы, бассейні, театры, ойын алаңдары, үлкенді-кішілі көшелері бар шағын қала болып шықты. Көшелерінің бәрі теңізге барып тіреледі. Бөлмемізге орналасып, жайғасып болысымен, теңізге шомылуға тарттық. Суға беттеп бара жатқаныңда, сап-салқын леп, мөп-мөлдір әрі жып-жылы су, теңіздің мамырлап жатқан майда толқыны сені шақырып тұрғандай. Түріктердің Ақтеңіз деп атаған, Жерорта теңізі бізді өз құшағына осылай орап алды. Теңізден шығып келе жатқаныңда, тап-таза ауа, жағажайдағы жасыл желек, күнмен шағылысқан Тавр тауларының шыңдары көк аспанмен ұласып, көздеріңді еркелетіп, адамды бір тынықтырып тастайды. Шомылып болып, жағажайдан шығып келе жатсақ, бассейннің басында 5 пен 10 жасар балалардың аралығында, жарыс өтіп жатыр екен. Баламызды ойынға қосып жіберіп, бәйгеге ат қосқандай тақымымызды қысып, әйеліміз екеуміз екі кештің арасында, көрерменге айналып кеттік. Бір қарасам -Алға Қазақстан! -деп, судың жиегінде, айқайға басып

түр екенбіз. Жанкүйер болған еңбегіміз ақталып, ұлым Ермек алғашқылардың бірі болып келіп, сыйлық алды.

Алдыңа әкеп ас қойдым, екі қолыңды бос қойдым! - деген қазақтың мәтеліндегідей «шведский стол» тәртібімен жабдықталған дәмханада, жаныңызға не керектің бәрі бар. Тағамдардың он бес-жиырмаға жуық түрі, бір шәйдің өзінің жеті-сегіз түрі, жеміс-жидек, қауын-қарбыз, шәйға тістейтін дейді ғой, барлығынан дәм татуға тырыстық. Дегенмен, өзіміздің етпен, ыстық сорпаға ештеңе жетпейді ғой, шіркін!

Кешкі астан кейін амфитеатрға бет алдық. Қонақүйдің әртістері, әр елдің аты шулы әншілерінің ән-билерін орындап жатты. Әсіресе, Тина Тернер мен оның күйеуі Арт Тернердің бейнесіне еніп ән орындаған екі жігіттің ойындары бізге қатты ұнады. Концертті тамашалап болған соң, бассейннің жанындағы үлкен алаңда, би басталды. Қатты шаршағанымызды, тамаша жабдықталған бөлмемізге келіп, төсекке қисайған кезде ғана барып байқадық.

Келесі жаңалығымыз Түркияның Денизли қаласына барған сапары-

Автор отбасымен бірге / Автор с семьей / Author with a family

мызда ашылды. Мұнтаздай таза, ауасы жұмсақ Анталядан шығып, тауға өрлей салынған, қыздың бұрымындай бұралаңдаған теп-тегіс жолменен, елдің солтүстігіне қарай бет алдық. Шыңрау құз, үнсіз жар тастар, көкпенбек аспан, таудың шыңына қарай таласа - тармаса шығып, орманға айналған ағаштар. Бір асудан асып түсіп, тау қойнауынан шыға келген кезімізде, алдымыздан жазық дала пайда болды. Сәл жүргеннен кейін, көкжиегі үлкен таулармен шектелген, осы кең жазықтықта, мал, егін, бау-бақша шаруашылықтарымен айналысатын түрік шаруаларының тұрмыс тіршілігі, біз келе жатқан жолдың екі жағына орналасқан, үй-жайы, қора - қопсысы, жайылып жүрген малдары, көз алдымыздан сырғып өте бастады. Жол бастаушымыздың әңгімесіне қарағанда, біздің еліміздің өмір-тұрмыс шаруашылығына ұқсас секілді. Бақшадан қияр, қызанақ, жеміс-жидектен өрік, алма жиналады. Аракідік жүзім плантациялары кездеседі. Бидай, арпа егіледі. Мақта жиналады. Бір ғажабы осы егін-тегінің бәрі, жер асты суларымен, қолдан суғарылады. Түркияның орталығына қарай 280 шақырым бойлап кіріп, Денизли қаласына жеткенімізше бірде бір өзен, көл кездеспеді. Анталя демалушылар мен саяхатшылардың қаласы болса, Денизли түрік шаруаларының орталығы болып көрінді. Айырмашылығы атпен, түйедей. Осы қаланың іргесінен табылған, Италия археологтарының ерен еңбегімен, жер астынан қазып, аршып алынған, он бес мың көрерменнің сауық-сайран тамашалайтын Рим амфитеатрын, Апполон шіркеуінің жұрнақтарын, Мысыр патшайымы

шомылған Клеопатра бассейнінің, Хиерополис қалаларының қалдықтарын көріп тамсандық.

Аққамал, ақтау, тұзтау, мұзтау, мақтатау, қартау - қай теңеуді айтсаңызда жарасатын, Памуккале-мақта қала да осы жерде екен. Тау басынан шыққан бұлақтың ыстық суы, жылғалап ағып, суыған сайын ішінен ақ боры (кальций) бөлініп, жүрген жолының бәріне, батпақ болып жабысып, аппақ қабыршақпен көмкеріп, таудың жоталарын аққа орап тастаған. - Тау етегіндегі кішкене көлге жиналған осы бұлақтың мөлдір суы, шаруалардың еккен мақтасын суғаруға пайдаланылады. Мақтаның бірінші терілімі қолмен жиналып, одан жасалған киім-кешек ерекше жұмсақ болады - дейді жолсерігіміз.

Екі күн армансыз теңізге шомылып, күнге қыздырынып кезекті сапарымызға шықтық. Бұл жолғы саяхат Кемерден шығып Гейноқ, Демре, Кекова қалаларына қарай, бағытталды, бұл қалалардың біреуін -су асты қаласы дейді. Бізді теңіздің жағасындағы көп кемелердің біреуіне лезде жайғастырды. Кеменің табанында, теңіздің түбін көреуге арналған, әйнек терезелері бар екен. Кемер, біздің жыл санауымыздан бұрынғы төртінші ғасырда салынған қала. Ғасырлар бойы бірнеше жер сілкіністерін басынан өткеріп, қайта салынған. Тас баспалдақтар, қираған тас үйлердің пішіндері, көше сілемдері, теңіздің астынан тіпте ап-анық көрінеді. Кейбір жерлерде, өбесі төңкерілген қайық пішіндес таспен жабылған, таспан жасалған табыттар су бетіне шығып тұр. Төңкерілген қайықтың астына жерлейтіні, бұл қаланың адамдарының

көпшілігі теңізшілер мен балықшылар болғанын аңғартады. Қайықтың аударылғаны, егесінің бұл дүниедегі өмірінің таусылғаны іспетті.

Демре қаласының іргесінен табылған ғажайыптардың бірі - Грекия амфитеатры. Биік таудың етегіне, жиырма бес мың адам сиятын, үлкен саханасымен, түсіп-мінетін баспалдақтарымен, үш тоннадан он тоннаға дейінгі тастардан қиюластырып салынған ғимаратты көргенде ауымыз ашылып қалды. Сол таудың қабырға жартастарына, қашап салынған кесене-қабірлердің биіктігі 40-60 метрге жетеді. Неғұрлым жоғары жерленген адамдардың лауазымы соғұрлым биік болған деседі.

Барлық сапарларымызда, жолсеріктеріміз, жол бойындағы үлкен дүкендерге көліктің басын бұрғызып, 30-40 минут аралап сауда жасауға рұқсат береді. Киім, алтын, ескерткіш-сыйлықтар дүкендерін көргеніміз бар. Осы жолы, өте үлкен, алдында ығы-жығы көліктер тұрған, ұзыннан - ұзақ ғимараттың жанына тоқтадық. - Біз Анталя қаласындағы «Әйелдер түрмесі» аталатын ең үлкен дүкеннің алдында тұрмыз - деп жымиды жолсерік қызымыз. - Оның себебі, Түркияда шығатын тауарлардың барлығы дерлік осы дүкеннен табылады. Соларды тегіс көріп шықпақшы болған әйелдер, уақыттың қалай тез өтіп кеткенін аңғармай қалады. Сондықтан аралап, сауда жасап шығуларыңызға, бір сағат уақыт тағайындаймын.

Тарихты оқыған бір басқа, ал сол тарихта, аты шулы Грекия, Италия, Византия империяларының Кіші Азия - Анатөлі құрлығында қалдырған ескерткіш мұраларын, өз көзіңмен көру бір басқа. туындылар, - мен қандай кереметтің, тек мені тамашалаңдар! - деп, шақырып тұрғандай. Уақыт машинасымен лезде өткен ғасырларға барып қайтқандайсың. Азия, Европа құрлықтарына қанатын жайып, алты жүз жылдан астам билік жүргізген Осман империясының орнына құрылған, Түркия Республикасын аралаған он күндік саяхатымыз осымен аяқталды. Көрген түс бітті, ертегіден шықтық.

Шерхан Тапалов,

материалдарды бақылау жөніндегі маман, МРБ, Құмкөл

МОЕ ПЕРВОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ

Начну свой рассказ с того, что в прошлом году исполнилось тридцать лет нашему с женой браку. Все у нас хорошо, воспитали пятерых детей. Пока росли сыновей и дочерей, многое изменилось, мы стали гражданами суверенного независимого государства. На скромном семейном торжестве дети вручили нам путевку в Турцию, в город Анталя.

Наше путешествие началось в алматинском аэропорту. Без всяких проволочек сдали багаж, разместились в огромном лайнере. Проводив взглядом объятый предутренним сном Алматы, вошли в плотную облачность. Боинг-737, в котором мы летели, набрал высоту в одиннадцать тысяч метров, будто желая продемонстрировать безбрежность мира, и через пять часов полета достиг великолепного города, расположенного в месте, где сошлись горы и море. Находясь в воздухе, мы не смогли охватить взглядом Средиземное море, теперь вот, едем в микроавтобусе вдоль морского побережья, направляясь в западную часть города.

Встретивший нас парень-турок бойко разговаривает по-русски. Как мы поняли, символом Анталии является апельсин: это очевидно по поставленным на перекрестках улиц памятникам апельсину, тому, что столбики светофоров сплошь выкрашены в оранжевый цвет, а также множеству растущих в городе плодоносящих апельсиновых деревьев. «У нас растет два вида апельсинов, один - оранжевый, а второй - черный», - говорит наш гид, представившийся Исмаилом. «А разве бывают черные апельсины? Где они растут? Мы никогда раньше не видели таких!» - удивились мы. Исмаил тут же указал на рассыпанные под апельсиновыми деревьями вдоль дороги почерневшие апельсины и рассмеялся.

Едем, любуясь отелями, выстроившимися вдоль моря. Наша машина проехала городок Бельдеби, затем, не доезжая до города Кемер, свернула к отелю Улусой. Въезжаем во двор отеля, построенного под старинную цитадель: внутри полно зеленых насаждений, много финиковых и других видов пальм, а их подножья усажены всевозможными цветами. Пя-

Ш. Тапалов кызметтестерімен бірге / Ш. Тапалов с коллективом / Sh. Tapalov with colleagues

тизвездочный отель оказался маленьким городком, состоящим из трехэтажных домов, с пятью-шестью магазинчиками, различными закусочными, турецкой баней, бассейном, театром, игровыми площадками, улицами и улочками. Все улицы упираются в море. Как только разместились и обустроились в номере, сразу же отправились искупаться в море. Когда идешь к воде, прохладный ветерок, прозрачная и очень теплая вода, мелкие барашки морской волны как будто манят к себе. Так приняло нас в свои объятия Средиземное море, которое турки называют Ақдениз. Когда выходишь из моря, чистый воздух, зеленые насаждения на пляже, сверкающие в солнечных лучах вершины Таврических гор, сливающиеся с голубым небом, радуют глаз, наполняя душу умиротворением. Когда мы, искупавшись, покинули пляж, оказалось, что в бассейне проходит состязание среди детей от 5 до 10 лет. Включив сына в участники соревнования, мы с женой в одночасье превратились в болельщиков, будто пустивших в байгу скакуна. В какой-то момент, опом-

нившись, заметил, что стоим у кромки воды и скандируем: «Алга, Казахстан!». Ожидания наши, как болельщиков, были вознаграждены, наш сын Ермек пришел к финишу одним из первых, удостоившись приза.

Как гласит казахская поговорка: «Стоит перед тобой еда – только руку протяни», в ресторане с его «шведским столом», имеется все, что душа пожелает. Пятнадцать-двадцать видов блюд, только чая семь-восемь сортов, фрукты, овощи, дыни, арбузы, печенье к чаю, в общем постарались отведать всего понемножку. Но, что ни говори, ничто не может сравниться с нашим мясом и горячей сорпой!

После ужина отправились к амфитеатру. Артисты отеля исполняли песни и танцы популярных мировых исполнителей. Нам особенно понравилось выступление двух молодых людей, спевших в образе Тины Тернер и ее мужа Арта Тернера. После окончания концерта на широкой площадке возле бассейна начались танцы. Лишь вернувшись в свой прекрасно обставленный номер и укладываясь спать,

ощутили, насколько сильно утомились.

Новые впечатления ожидали нас при поездке в город Денизли на севере Турции. Выехав из уютной и чистой Анталы, по извилистой, но гладкой дороге, карабкающейся в горы, мы направились на север страны. Глубокие пропасти, безмолвные скалы, синее-синее небо, стремящиеся к вершинам деревья, постепенно превращающиеся в лес. Когда, перевалив очередную высоту, выехали из горного ущелья, перед нами раскинулась равнина. Проехали еще немного, и перед нашими глазами стали разворачиваться картины быта турецких крестьян, занятых скотоводством, земледелием и бахчеводством на широкой равнине, горизонты которой ограничены высокими горами. Дома, надворные постройки, расположенные по обеим сторонам дороги, по которой мы ехали, скотина на пастбищах, проплывали мимо нас. Судя по рассказам гида, здешняя жизнь похожа на наш быт. На бахче собирают урожай огурцов, помидор, в садах - абрикосы, яблоки. Иногда попадают виноградники. Сеют пшеницу, ячмень. Собирают хлопок. Что интересно, все эти посевы искусственно орошаются подземными водами. Всю дорогу до города Денизли, пока углублялись в центральную часть Турции на 280 километров, не попалось ни одной реки или озера. Если Анталья является городом отдыхающих и туристов, то Денизли является центром турецкого крестьянства. Разница как между небом и землей. Нас привели в восторг обнаруженный возле этого города и вырытый из-под земли са-

моутверженным трудом итальянских археологов, римский амфитеатр на пятнадцать тысяч зрителей, развалины храма Аполлона, бассейн Клеопатры, где купалась египетская царица, руины города Хиераполис.

Город Памуккале, применительно к которому подходит любой из таких эпитетов, как белая крепость, белая гора, соляная гора, хлопковая гора, снежная гора, оказывается, также находится здесь. Горячая вода, истоки которой берут начало с горных вершин, по мере стекания вниз ручейками и охлаждения, выделяет кальций, который на всем своем пути, прилипая ко всему как грязь, покрывает горные склоны белым слоем. «Прозрачная вода этого родника, собирающаяся в маленькое озерцо у подножия горы, используется для орошения посаженного крестьянами хлопка. Первый сбор хлопка проводится вручную, изготовленная из него одежда получается особенно мягкой», - рассказывает наш гид.

После, два дня вдоволь накупавшись и позагорав, мы отправились в очередную поездку. На этот раз экскурсия должна была состояться с выездом из Кемера в направлении городов Гейнюк, Демре, Кекова, один из них называют подводным городом. Нас разместили в одном из многочисленных суденышек у берега моря. Оказалось, что в днище корабля вмонтированы стеклянные окна для обозрения морского дна. Кемер существовал уже в четвертом веке до нашей эры. В течение тысячелетий несколько раз переживал землетрясения, разрушался и восстанавливался. На морском дне отчетливо видны каменные

ступени, очертания руин каменных зданий, абрис улиц. В некоторых местах над поверхностью воды выступают каменные саркофаги с каменными крышками в виде перевернутой лодки. Погребение под перевернутой лодкой дает понять, что большинство жителей этого города были мореходами и рыбаками, а перевернутая лодка символизирует окончание земного пути владельца.

Одно из чудес, обнаруженных под городом Демре - греческий амфитеатр. Вид сооружения у подножья высокой горы, вместимостью 25 000 зрителей, с большой ареной, лестницами для подъема и спуска, выстроенного из подогнанных каменных блоков от трех до десяти тонн, поразил нас. Высота выгесанных в скалах горы мавзолеев достигает 40-60 метров. Оказывается, чем выше похоронен человек, тем выше был его статус.

Во время всех поездок наши гиды заворачивали машину к большим магазинам вдоль дороги, где разрешали походить 30-40 минут для совершения покупок. В этот раз мы остановились перед огромным длинным зданием, перед которым рядами выстроились машины. «Мы стоим перед самым большим магазином города Анталы, который называется «Женская тюрьма», - говорит, улыбаясь, наш гид-девушка, - «потому что почти все товары, производимые в Турции, можно найти в этом магазине. Женщины, пока осмотрят их все, не замечают, как быстро пролетает время. Поэтому даю вам час на поход за покупками».

Одно дело читать историю, а увидеть своими глазами памятники той же истории, оставшиеся после прославленных Греции, Рима, Византийской империи в Малой Азии - Анатолии - совсем другое. Эти памятники будто говорят: смотрите, как я прекрасен, любуйтесь только мной. Как будто совершаешь путешествие в прошлое на машине времени. Так закончилось наше десятидневное путешествие по Турецкой Республике, наследнице Османской империи, владычествовавшей в Азии и Европе более шестисот лет. Сон прошел, сказка закончилась.

Шерхан Тапалов,
специалист по контролю за материалами, УМР, Кумколь

MY FIRST TRAVEL

To begin with, last year our marriage hits its thirty years jubilee. Everything goes well and we raised five children. While the sons and daughters were nurtured, the life has dramatically changed and we have turned to be the citizens of an independent state. At the modest family celebration the children handed us a vocational voucher to Antalya, Turkey.

Our travel started in the Airport of Almaty. We checked in the luggage without any delay and settled in a huge jetliner. After taking leave of Almaty stretched below in a predawn sleep, we entered the dense clouds. Boeing 737 jetliner wherein we flied, ascended to eleven thousand meters as if it tried to illustrate vastitude of the universe, and in five-hour flight reached a magnificent town laying in a location where the mountains and the sea are merging one to another. Being in the air, we were unable to grasp the Mediterranean Sea with an eye, and now we are crawling in a minibus along the sea shore headed to the western part of the town.

The welcoming Turkish fellow sprightly speaks Russian. As we have figured out, orange fruit symbolizes the city of Antalya. That was obvious when we saw the monuments installed in the orange fruit's honor at the crossroads, the orange colored stacks of the traffic lights and the abundance of the fruit-bearing orange trees. "We have two sorts or orange here, one is orange color and another is black", - says our tour guide Ismail. "We have never seen black oranges, where do they grow", - we were marveled. Ismail was ready at hand to point out the blackened oranges lying under the oranges trees along the road, and dissolved into laughter.

Then we travelled along the seaside feasting our eyes on the picturesque hotels. Our car has driven through the Beldibi town, and then not reaching the city of Kemer, turned to the Ulusoy Hotel. We drove into the hotel outdoors designed as an ancient citadel. The court features an

abundance of green space, and many of Indian dates and other sorts of palm-trees. Their foots are blossomy with all kinds of flowers. Five-star hotel happened to be a small town of three-storey houses, having five-to-six stores, a variety of snack counters, Turkish baths, swimming pool, a theatre, playgrounds, streets and side streets. All streets hit up against the sea. Scarcely after we checked in and settled in the room, we set forth to have a swim in the sea. When drifting along to the sea, you are a kind of beckoned by a breezy air, clear and very warm water and small sea wave whitecaps. These were the hugs of the Mediterranean Sea called Akdenis by the Turkish people. When leaving the sea, a pure air, green vegetation on the beach and Crimean Mountains' peaks sparkling in sun beans and melting into the blue sky, which delight the eye and conciliate your soul. After a swim we left the beach, and it appeared that a contest among 5 to 10 years children is being held in the swimming pool. After including our son into the contestants' list, we instantly turned out to be sports fans as if we launched a racer in horseracing. At some time I came round with a notice of being standing at the pool edge and chanting "Alga, Kazakhstan!" Our sports fans' expectation were met when Yermek, our son, was one of the firsts hitting the home base, and was awarded the prize.

In a direct compliance with a Kazakh proverb saying "Here is the food - just stretch out your hand", a buffet style canteen may offer everything you like, whatever it be. Fifteen to twenty dishes, tea alone

will count seven-to-eight sorts, fruits and vegetables, melon, watermelon, cookies, so, we tried to taste all by snatches. However, what you like, nothing compares to our meat and hot broth!

After dinner we headed to the amphitheatre. The hotel's cast performed songs and stepped dances of the main-stream world known performers. We particularly admired the acting of two young fellows performing as Tina Turner and her husband Art Turner. After the end of concert, the wide area at the swimming pool has become a dance pavilion. Only after returning to our splendidly furnished room and hitting the hay, we realized our fatigue's degree.

New impressions were waiting for us in the city Denizli in the north of Turkey. Having got out of the cozy and neat Antalya, and by winding but level road climbing up the mountains, we destined to the north of the country. Deep chasms, voiceless rock, matchlessly blue sky, the trees climbing up the peaks and transforming into a forest. After we surmounted yet another elevation and leaved rocky ravine, we were greeted by a flatland landscape. In a few minutes a sight of Turkish peasants' everyday life opened before us, spreading the scenes of stock-raising, farming and melon-growing at a wide flatland enclosed by high mountains, and their houses and outbuildings situated along both sides of the road where we travelled and cattle out at grass were passing by us. According to the tour guide, the locals' life resembles our daily round. Watermelon plantations are

used to gather yields of cucumber, tomato, and fruits such as apricots and apples. Vineries are occasionally found. Wheat and barley are the main crops. Cotton is farmed. Interestingly, all planting are irrigated by ground waters using a man-made pipeline system. For the entire road space to the city Denizli, while penetrating 280 km into the Turkey central part, our eyes met neither rivers nor lakes. White Antalya appears a city of tourists and beachgoers, Denizli is a center of Turkish peasantry. A heaven and earth difference. We enchanted to a fifteen thousand audience Roman amphitheatre located nearby this city, Apollo temple wrecks, Cleopatra's bath where the Egyptian czarina was once wallowing, and the ruins of the city Hierapolis as were excavated from under ground by a dedicated service of Italian archeologists.

The city of Pamukkale that may be either named as a white fortress, or white mountain, salt mountain, cotton mountain or snowberg, also turned to be situated here. Hot water outflowing from the sources at the mountaintops, with its subsidence in streamlets and further cooling, educes calcium that in its whole journey clinging to everything as mud, covered the hillside with a white coat. This spring's clear water accumulates in a small lakelet at the mountain base, and is used to irrigate the cotton sowings planted by the peasants. According to our tour guide, the first cotton gathering is performed by human force, and the clothes manufactured from such cotton appears the most soft and tender.

After two days of abundant swimming and tan, we headed to yet another journey. This time the excursion covered driving from Kemer to the cities Goinuk, Demre and Kekova. One of the cities is called a submerged city. The passengers of our vehicle were lodged in one of numerous boats at the sea shore. It emerged that the vessel's bulges were holding glass windows to overlook the sea ground. Kemer, the city that

existed as early as in the fourth century BC, in thousands years of its life several times survived earthquakes, was ruined and reconstructed. The stone stairs, some stone buildings ruins' contour, and street outline are distinctly visible at the sea ground. Water surface in certain locations features overhanging stone sarcophagi with stone covers formed as inverted boats. Burial under an inverted boats implies that the majority of this city inhabitants used to be sailors and fishers. By an inverted boat, an end of its owner's mortal life is symbolized.

Another wonder of the city Demre submersions is a Greek amphitheatre. We were defeated by the scene of a structure seated at a high mountain base, with 25,000 people seating capacity, featuring a large arena, up and down stairs, and built up from tailored stone blocks of three to ten tons. The shrines hewn in cliffs reach 40 to 60 meters in height. The higher the man's burial was situated, the higher was his social status.

In all our journeys our tour guides used to turn the vehicle to large stores along the road, with 30 to 40 minutes purchase time. This time we stopped before a huge long building with cars in rows standing in front of it. "We are standing about in front of the

largest mall of the city Antalya called a "Female Prison", - our girl tour guide says, smiling. - This is owing to that almost all goods manufactured in Turkey may be found in this single store. Women, while inspecting them all, fail to consider the lapse of time. That's why I'm giving you one hour for your shopping trip".

It is one matter to read the history, while a profoundly another one is to see with you own eyes all historical monuments remaining after glorified Greece, Rome, Byzantine Empire in the Asia Minor, Antalya. These monuments seem to tell us: "look at my glory, feast your eyes with me only". It seems as if you are travelling in the past by a time machine. This was the end of our ten-days travel to Turkish Republic, heiress of the Ottoman Empire domineering in Asia and Europe for over six hundred years. The dream has passed away, the fairy tale ended.

Sherkhan Tapalov,
Materials Control Specialist,
MRB, Kumkol

Наурыз күні ты болсын!

www.petrokazakhstan.kz